

Redaktor gusəsi

"Mən Kəhər atın belində Xəncər də mənim belimdə..."

Ədəbiyyat uğrunda mübarizə durmadan qızışır. "Filankəs yeni ədəbiyyat yaradılardandır", "Mənim ədəbiyyatım", "Ədəbiyyat mənim həyatımdır", "Biz boz ədəbiyyati oxumuruq", "Bunun ədəbiyyata heç bir daxlı yoxdur" kimi tükürpədici fikirlər efir makanını elə tutub ki, ehtiyac hiss etməsən sosial şəbəkələrə yaxın durmazsan, əlinə qəzet alıb vərəqləməzsən.

Deyirlər əvvəllər də belə olub. Büyüklərimiz "Siyasi ədəbiyyat", "Sandıq ədəbiyyatı", "Hərbi ədəbiyyat" və bu kimi başqa adlarla bir-birlərinin yazdıqlarına dodaq bütürləmişlər.

Oxu atsam da kamanımı gizlətməyəcəyəm. Məncə ədəbiyyatı mənimsəmək, özəlləşdirmək olmaz. Ədəbiyyat xalqa və zamana məxsusdur. Kimlərin ədəbiyyatda olub-olmayacağına yalnız xalq və zaman qərar verəcəkdir, zorla heç kimi sırmıaq mümkün deyildir.

Siyasətdən kənar ədəbiyyat olmadığı kimi cəngavər xalqın hərbi də elə ədəbiyyatın içindədir. Məgər Cahandar ağa (İsmayıllı Şixli, "Dəli Kür") mühəribə edirdi ki, silahı belindəyi, özü də atın belində? Ərşad (İlyas Əfəndiyev, "Üçatanlı") davaya gedirdi ki, özü atın belindəyi, silahı da öz belində? Onlarla belə misal götirmək mümkündür. Amma, baxın görün bizim bu mövzuda əsərlərimiz yaranırı?

"Xəzan" jurnalı ilk gündən hərb mövzusuna üstünlük verdi. Qısa vaxt ərzində fəaliyyət göstərdiyinə baxmayaraq hər nömrəsində "at belində, silahı da öz belində" olan Azərbaycan kişisinə həsr olunmuş əsərləri önsə çəkdi. Hərbi jurnalist kimi tanınan Vahid Məhərrəmovun, Rəşid Fəxrəlinin, Bəxtiyar Əliyevin qələm məhsulları bu səpkidə, demək olar ki, mayaqları rolunu oynadı. Camal Zeynalogluğun hekayələri diqqət çəkdi. Şairlərin şeirlərində Qarabağ mövzusu xatırladıldı.

Odur ki, mən də bir xatırlatma etmək istəyirəm. "9 oktyabr 1991-ci ildə Azərbaycan Ali Soveti "Hərbi xidmətkeçmə haqqında qərar qəbul etdi, yəni müstəqil ölkənin müstəqil ordusunun yaranmasının bünövrəsi qoyuldu. Eks-Prezident Əbülfəz Elçibəy 9 oktyabr 1992-ci ildə Bakı şəhərində Azadlıq meydanında ilk hərbi paradi keçirdi".

Bu bizim çox yaxın tariximizdir, üstündən cəmi 25 il keçib. Amma çox təəssüflər olsun ki, bunu nə efir məkanımız, nə də dövrü mətbuat xatırlatmadı. Nə yaman unutqan olmuşuq?!

Elə ona görə də sözümüzün kəsəri zəifdir, yəni bizi ciddi qəbul edib sayə salımlar.

Unutmayın ki, biz həmişə at belində olmalıyq, silahımız da bizim belimizdə. Ən azından ədəbi əsərlərdə xalqın ığid oğullarının belə belə obrazları yaradılmalıdır. Biz axı Cavanşir, Babək, Xətai, Qoç Koroğlu nəşrliyik!

*Böyük hörmətlə:
Əli BƏY AZƏRİ*

XƏZAN

Ədəbi-bədii jurnal

SENTYABR-OKTYABR 2016

Əli BƏY AZƏRİ

Baş REDAKTOR

Sahib ABDULLAYEV

NƏSR şöbəsinin müdürü

Mahir CAVADLI

POEZİYA şöbəsinin müdürü

Təsisçi: **Ə.RZAQULİYEV**

Redaksiya heyəti:

Ayaz İmranoğlu, Firuzə Məmmədli, Fariz Çobanoğlu, Damət Salmanoğlu, Vahid Məhərrəmov, Məhəmməd Əli, Şahməmməd Dağlaroğlu, Camal Zeynaloglu, Məlahət Yusifqızı, Nemət Bəxtiyar

Dönməz Abbasov

dizayn

Redaksiyanın ünvani:

Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "Azərbaycan" nəşriyyatı

Əlaqə telefonları: (070) 575 03 99

Email ünvani: xezan23@mail.ru,

5750399a@mail.ru

Çapa imzalanıb:

23 oktyabr 2016-cı il

15 yanvar 2016-cı ildə Ədliyyə Nəzirliyində qeydə alınmışdır: 5331

Jurnal aylıqdır. 2016-cı il üçün iki ayda bir dəfə çıxması nəzərdə tutulur.

Materiallar elektron variantında, ya-xud diskdə və on dörd şriftlə printerdən çıxmış çap variantında (bir nömrə üçün) poeziya və publisistika beş, nəşr on səhifədən çox olmamaq şərtilə qəbul olunur.

Jurnalda dərc olunmuş yazılar tam olaraq bədii təxəyyülün məhsuludur və müəlliflər məsuldur.

JURNALI KİTABEVİM.AZ və Azərbaycan Yazarçılar Birliyinin "Bayatı" kitab mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

ŞAHMƏMMƏD DAĞLAROĞLU - 60

Hörmətli Şahməmməd Dağlaroğlu!

Sizi - istedadlı şairi 60 yaşıınızın tamam olması münasibətilə təbrik edirik.

Yaradıcılığa erkən başlamışınız. İlk qələm təcrübələriniz mətbuatda işiq üzü görmüşdür. "Bu yaz niyə gecikir?", "Nəğmə xundum ve tatı" ("Tatca nəğmə oxudum"), "Eldən gedən oğul", "Ömürdən əlli yarpaq" və "Cinas bulağı" adlı beş şeir kitabının müəllifiniz, iki toplunun tərtibçisiniz. Şeirləriniz "XX əsrin Şirvan şairləri" toplusunda, "Türk dünyası şairlərinin antologiyası"nda, habelə Mədəniyyət və Turizm nazirliyi ilə Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin birgə hazırladığı "Poeziya günü" almanaxında yer alıb.

Uzun illər İsmayıllı rayonunun Mücühəftəran və Ağbulaq kənd məktəblərində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmusunuz. Qiyabi yolla təhsilinizi davam etdirərək, 1991-ci ildə Novosibirski Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu bitirmisiniz.

2005-ci ildə Jurnalistika ixtisası üzrə birillik kurs keçmisiniz. İsmayıllı rayonunda Yerli Radio Verilişləri redaksiyasında redaktor vəzifəsində çalışmışınız. 2008-ci ildən rəhbərlik etdiyiniz "İsmayıllı Xəbərləri" qəzeti vasitəsilə rayonda baş verən ictimai, siyasi, sosial və mədəni-kütləvi hadisələri ictimaiyyətin diqqətinə çatdırırsınız.

Hörmətli Şahməmməd Dağlaroğlu!

Sizi bir daha 60 yaşıınızın tamam olması münasibətilə təbrik edir, sizə uzun ömür, can sağlığı, yaradıcılığınızda uğurlar arzulayıraq.

Azərbaycan Yaziçılar Birliyi

SÖZÜ İLƏ UCALAN İNSAN

(Şair Şahməmməd DAĞLAROĞLUNUN 60 yaşının tamam olması münasibətilə)

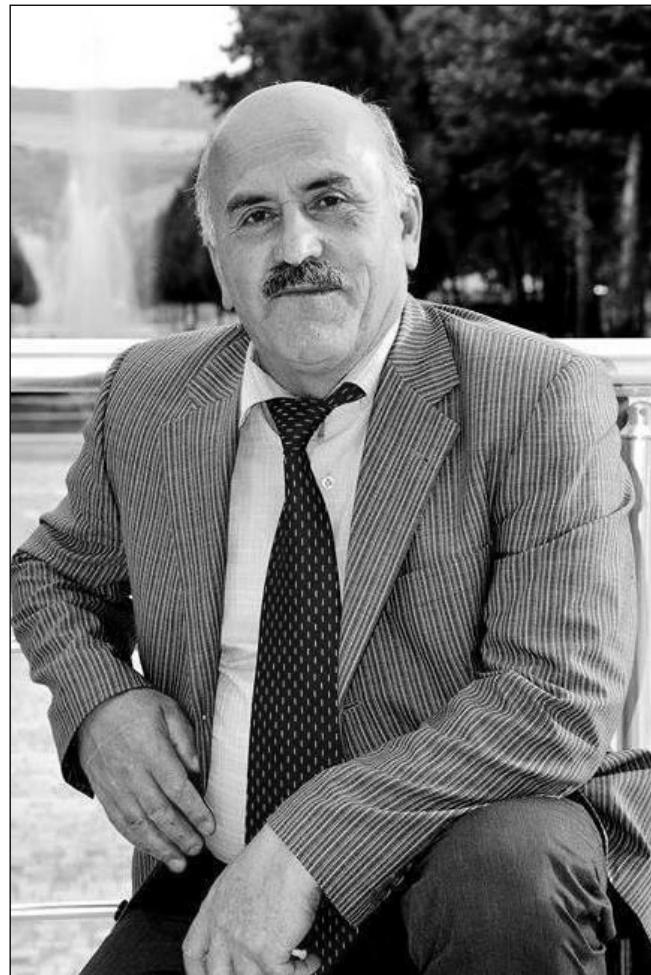
Elə yazılar var ki, onları yazmaq istəyəndə birbaşa sözü necə gəldi başlayıram. Çünkü o yazını mənə diktə edən, məni yazmağa həvəsləndirən müəyyən səbəblər olur. Amma elə yazılar da olur ki, onları yazmaq üçün yaşayıram, yəni o yazılar mənim içimdə doğulur, dil açır və başlayır danışmağa. Bu yazı mənim içimdədir, həm də mən yazının içərisində... Təkcə ona görə yox ki, o, sadəcə mənim qohumumdur. Həm də ona görə ki, aramızda elə də böyük yaş fərqi yoxdur. Beşaltı yaş ondan böyüyəm. Bu almiş ilin bir neçə ilini çıxsaq, səhv etmirəmsə 50 ilini bir yerdə olmuşuq.

Onun barəsində kifayət qədər yazılar oxumuşam. Kitablarını çapdan öncə oxuyub redaktə edilməsi ilə də məşğul olmuşam. Təsisçisi və baş redaktoru olduğu qəzeti də daim diqqət mərkəzdə saxlayıb söz aləminə üz tuta bilmisəm. Yaşadığımız kənddə, köçüb rayona gəldiyimiz illerdə ünsiyyətdə olardıq. Sonrakı illərimizdə də bu səmimi ünsiyyətimiz davam edib. Həmişə söhbətimiz tutub, bir-birimizə ürək qızdırmışıq. O mənim, mən də onun hər uğuruna sevinmişik. Bütün bunlar mənə imkan verir ki, ömrünün 60-cı baharını yaşayan, ocağının işığını, şöləsini artıran tanınmış şair, publisist və jurnalist haqqında duygularımı ifadə edə bilim. Bax, elə həmin imkandan istifadə edib bu gün Şahməmməd Dağlaroğlu (Soltanov) barəsində öz düşüncələrimi ifadə etməyə çalışıram.

Düz 60 il bundan öncə, yəni 1956-ci ilin noyabr ayının 15-də İsmayıllı rayonunun Pirəqanım kəndində dünyaya bir oğul gəldi. Onsuz da bu kəndin adı bütün ətraf rayon və kəndlərə öz igid oğulları ilə bəlli idi. Bu oğlan uşağı da kəndi bir daha yaşatdı, zirvələrə yüksəldi... Uşaqlıq illərini kənddə keçirən Şahməmməd ailəsilə birlikdə rayon mərkəzinə köcdülər. 1970-ci ildə İsmayıllı şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbinin səkkizinci sinfini bitirdi. Ailə böyük olduğundan sonrakı təhsilini Göyçay 58 nömrəli orta texniki peşə məktəbində davam etdirməli oldu, dülger-xarrat peşəsi qazanmaqla yanaşı həm də orta təhsil aldı. 1975-1977-ci illərdə ölkənin bütün oğulları kimi ordu sıralarında əsgəri xidmətini şərəflə yerinə yetirdi.

Müxtəlif illərdə rayonun bir sıra tikinti idarələrində inşaatçı kimi çalışdı. İsmayıllı rayonunun Mücühaftaran və Ağbulaq kənd məktəblərində on beş il-dən artıq əmək təlimi (texnologiya) müəllimi işlədi.

Ürəyi bal səbəti, duyguları şan olan bu insan rəyonda çıxan "Zəhmətkeş" və Göyçay rayon "Yeni həyat" qəzetlərində müxtəlif səpkili məqalələrlə və

şəirlərlə çıxış etdi. Balaca yaşlarında özünü tanıdı.

1982-1984, 1986-1991-ci illərdə Şahməmməd Dağlaroğlu oxumaq və işləmək üçün Rusiya Federasiyasında yaşadı. Qiyabi yolla iqtisadçı-mühəndis ixtisası almaqla 1991-ci ildə Novosibirsk Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu bitirdi. Elə bu illərdə ömürlük özünə ömür-gün yoldaşı da tapdı. Xasiyyət və xatakerinə uyğun tatar qızı Həmidə xanımla evləndi.

Ocağına, elinə, obasına baş ucalığı gətirən Şahməmməd Nurulla oğlu Soltanov bütün fəaliyyəti boyu şairliyi, yazıçılığı, jurnalistliyi öz işində paralel yaşatdı. Çoxlu sayda kitabların, məqalələrin üzərində onun adı özünü təsdiq etdi.

Ismayıllı rayonunun Ağbulaq kəndində yaşadığı illərdə ilk bələdiyyə seckisində uğur qazanaraq seçildi və bir müddət bələdiyyənin sədri vəzifəsində çalışdı. Qısa zamanda elə hörmət qazandı ki, çoxları bu-nu 20-30 ilə əldə edə bilməmişdi.

2005-ci ildə jurnalistikası ixtisası üzrə birillik kurs bitirib. Rayonun Yerli Radio Verilişləri redaksiyasında redaktor vəzifəsində işləyib. Bələdiyyələr üzrə

keçirilən ikinci, üçüncü və dördüncü seçeneklərində İsmayıllı bələdiyyəsinin üzvü seçilib.

Şahməmməd Soltanov (Dağlaroğlu) hazırda İsmayıllı bələdiyyəsinin üzvü olmaqla bərabər, bələdiyyə Yerli İqtisadi-İnkişaf və Sosial Məssələlər daimi komissiyasının sədri vəzifəsində çalışır.

Erkən yaşlarından şeirlər yanan Şahməmməd Dağlaroğlu 5 kitabın müəllifi, 50-yə yaxın kitabındakı redaktoru, iki toplunun tərtibçisidir. Şeirləri "XX əsrin Şirvan şairləri" toplusunda, "Türk dünyası şairlərinin antologiyası"nda və digər bir neçə almanaxda yer alıb.

Şahməmməd Nurulla oğlu Soltanov (Dağlaroğlu) 2008-ci ildən çıxan "İsmayıllı xəbərləri" qəzetinin təsisçisi və baş redaktorudur. Rəhbərlik etdiyi qəzet bölgə qəzetləri arasında nümunəvi qəzet olmaqla rəyonun bütün sahələrini əhatə edir.

Sair Şahməmməd Dağlaroğlu 1999-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 2014-cü ildən təsisçisi olduğu "İsmayıllı Yazarları" ədəbi ictimai birliyinin sədridir. Onda "gözə girmək" xisleti yoxdur. O, saf adamdır, dostluğa, yoldaşlığa olduqca sadıqdır. Xeyirxahdır. Onu cavamlıqda necə görmüşəm-sə, indi də elədir. Sözü bütöv adamdır. Səmimidir. Yazlarında da səmimiliyi sevir. Dili çox şirin, ürəyə yatılmışdır. Sözdən məharətlə istifadə etməyi bacarır, yəni, nəinki sözün harda və necə işlədilməsini mü-kəmməl bilir, həm də onun deyiliş tərzini müəyyən-ləşdirir ki, daha kəsərli və keçərli olsun. Artıq sözə yol vermir. Dilimizin qayda-qanunlarına, saflığına ciddi əməl edir. Hər hansı yazısını bir su içimində oxuyursan. Oxuduqca bezmirsən, usanmirsan. Əksinə, ayrılməq istəmirsən ki, görüm bunun axırı necə olacaq. Kitablarını oxuyanda Şahməmmədi tanımayanlar belə hiss edirlər ki, onun bir missiyası var; vətənpərvərlik, vətəndaşlıq, Azərbaycan adını uca tutmaq.

... Yubileyi ərəfəsində yazı yazmaq fikrimi bildirəndə: "neynirsən e..., - dedi, - bilmirsən ki, mən heç vaxt reklamı sevməmişəm. Nə etmişəmsə mənə tapşırılan işi yerinə yetirmişəm, vəssalam, neynirsən, əziyyət çəkmə. Axı, jurnalistika yeganə sahədir ki, indi hər kəs bu peşəyə sahib çıxa bilir. Sahib olduğun peşəni də gərək təəssübünü çəkəsən, jurnalistikada əsas qabiliyyətdir. Üzərimdə çalışıb təhliletmə və müşahidə qabiliyyətimi yüksəltməyə çalışıram. Bu-nun öhdəsindən necə gəlirəmsə, görürsünüz. Bir də ki, vaxt həyatımıza qoyulmuş saygacdır, onu boşə sərf etməməlisən. Mən də vaxtdan səmərəli istifadə edənləri sevirəm. Necə istəyirsənsə, elə et..."

Məqsədim heç də Şahməmmədi tərif etmək deyil. Söyü ilə ucalan bu insan haqqında bildiklərimi, onun peşəkar jurnalist kimi yazar olduğunu geniş oxucu

kütləsinə bir daha çatdırmaq, tanıtmaq, sevdirmək, qələmindən çıxan real həyat həqiqətlərinə, əsaslı faktlara, dəlil və sübutlara söykənməsini, maraqlı ya-zılarının olduğunu qeyd etmək, bir insan kimi onu təqdim etmək idi. O, öten müddət ərzində jurnalistika sahəsində özünü tam təsdiq edib. 40 ilə yaxındır ki, mətbuat sahəsində müxtəlif janrı yazıları ilə oxucuların qəlbini yol tapıb. Mən onun səsinə, sözünün kəsərinə, şeirlərinin havasına, özünə çox-çox öyrənmişəm.

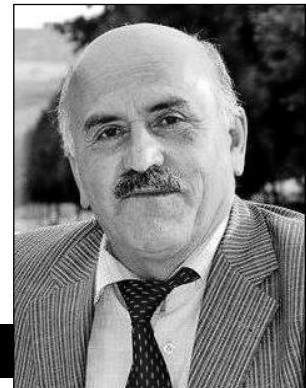
Saflıq, halallıq, düzlük, şəffaflıq Şahməmmədin yaradıcılığının qayəsini təşkil edir. Şeirləri qəlbləri sehirləndirən, könülləri fəth edəndir. Onun poeziyasında güclü estetik təsir, zövq, poetik gözəllik özünü açıq biruzə verir. Şairin şeirləri şəkilcə, mövzu və məzmun etibarı ilə müxtəlif olsa da, bu incilərin hər birində onun hiss və həyəcanı, sevinc və kədəri, eşq həvəsi, həssas ürək çırıntıları diqqəti çəkir.

S.Soltanov (Dağlaroğlu) bir vətəndaş kimi həm də ictimai işlərdə fəaldır, yaşadığı rayonun, kəndin, lap elə məhəllənin taleyülü problemlərinin həllində heç vaxt kənardı qalmaz, birinci olmasa da birincilər srasında iştirak edir. 1995-ci ildən Ana Vətən Partiyasının üzvü, həmçinin partiyanın İsmayıllı rayon təşkilatının sədridir.

Şahməmməd Dağlaroğlu gözəl ailə başçısıdır. O, 60 il yaşadığı ömrünü heç də elə-bələ sürməyib. 60 ildən arxaya baxanda Şahməmmədin bu illərdə qazandığı dostlar, etdiyi xeyirxah işlər, düzgün, doğru əməlləri, halal zəhməti görünür. Bir də heç kimə bənzəməyən təmiz ürəyi.

Bu gün 60 yaşını qeyd edən dəyərli şair, yazıçı-publisist Şahməmməd Dağlaroğlu özünün rəhbərlik etdiyi "İsmayıllı Yazarları" ədəbi ictimai birliyinin potensialından, təsisçisi və baş redaktoru olduğu "İsmayıllı xəbərləri" qəzetinin gücündən, imkanları dairəsindən istifadə edərək Azərbaycanın böyük Qarabağ dördlərini, bütövlükdə bütün faciələrimizi tanıtmaq, təbliğ etmək yolunda da böyük işlər görür. O, həm də ölkənin ictimai-siyasi həyatında baş verən bütün hadisələrə öz obyektiv yanaşması ilə də sübut edir ki, qəlbindəki od-alov, gənclik eşqi onu bir an da olsun dayanıb dincəlməyə qoymur. Çünkü o, sinəsində bir şair ürəyi, Azərbaycanı sevən, onun iqtidarını dəstekləyən vətəndaş ürəyi daşıyır. Bütün bunlar isə öz növbəsində sözlərə, şeirlərə, yazıllara, kitablara çevrilir. Bir oxucu, bir yaxın qohum kimi mən də öz növbəmdə Şahməmməd Dağlaroğluunun 60 yaşının tamam olması münasibəti ilə təbrik edir, ona sağlam ölüm arzulayıram. Çünkü şair Şahməmməd Dağlaroğlu sözü ilə ucalan insanlardandır.

Haciməmməd MƏMMƏDOV,
"İsmayıllı Yazarları" ədəbi ictimai birliyinin üzvü

ŞAHMƏMMƏD DAĞLAROĞLU

Vaxtında

Gəlib açam qapınızı,
Allahla bir - tek vaxtında.
Qurudam göz yaşlarını,
O həzin, kövrək vaxtında.

Əlindən tutub, dolanam,
Dolansam, qulun olanam.
Bəlkə yol azmiş yalanam,
Sənin bu gerçek vaxtında?

Gözümü dikəm belinə,
Əlimi çəkəm telinə.
Oxşadam səni gəlinə,
Ömrünün çıçək vaxtında.

Sal boynuma əllərini,
Belə yaşa illərini.
Ürəyimdə güllərini,
Çiçəyini ək, vaxtında.

Diləyim yetə Allaha,
Bəsdir! - deyəm qəmə, aha.
Başqa sözüm yoxdu daha,
Gəl, dərdimi çək vaxtında.

Qismətim

Adı vardır, özü yox
Ürək açan izi yox.
Məni görən gözü yox,
Yox, yox, kordu qismətim.

Tab gətirdim əzaba
Oldum ağsaqqal, baba.
Gəzdirdi oba-oba
Məni yordu qismətim.

Nə çox məndən yan duran,
Mənə dərdi andıran.
Öz içimi yandıran
Közdü, qordu qismətim.

Hey isteyir aldada,
Həm üzdə, həm daldada.
Düz gördüyüm yolda da
Cələ, tordu qismətim.

Zərdən evim tikilsə,
Borclarım lap kiçilsə,
Bacamdan bal tökülsə,
Elə şordu qismətim.

Salam, ay xanım

Yaxşı ki, salam var, söz başlamağa,
Salam, ay elimin çıçayı, gülü!
Qəm adət eyləyib göz yaşlamağa,
Dözümsə əridər dərdi, müşkülü.

Salam, ay bu yurdun xanım-xatını,
Salam, adı sözü bal eleyən qız.
Dördnala çapırsan şeir atını,
Salam, ay yollara gül əleyən qız!

Salam, dağın-daşın dilini bilən,
Adını göylərdən alıb, enmisən.
Bir ürək şeirlə dünyaya gələn,
Heyrət ilahəsi, fenomenmisən?

Tanrı özü verib bu hüsnü, təbi,
Səninlə yarışa uduş yox, canım!
Möhkəm dərs aldığı şeir məktəbi -
Məbəd, qibləgahdır. Salam, ay xanım!

Eləmisən

Bir qara daş idi dərdim sinəmdə,
Sən onu tərpədib, dağ eləmisən.
Ümidlər əkməklə boş ürəyimi
Mələklər üz tutan bağ eləmisən.

Harda gül açılsa, ora yol düşür,
İki əl bir olur, neçə qol düşür.
Hər xoş baxışına min "Sağ ol!" düşür,
Ölünü dirildib sağ eləmisən.

Məndən saray uman, budur ev, tanı,
Namərdə nifrət et, mərdi sev, tanı.
Bu qanadı zərif, körpə sevdanı,
Başımın üstündə tağ eləmisən.

Yasımı saxlayır köynəkdə sazım,
Yetmir sevənlərə ahım, avazım.
Çoxdan ha deyirdim, bir şeir yazım,
Oxuyanlar desin: Ağ eləmisən!

Gözəl

Qəfil sönsə ocağımız,
Gəlləm sizə oda, gözəl.
Aldığım od əvəzinə,
Can edərəm fəda, gözəl.

Xoşbəxt olaq yolda, izdə,
Dünya ola öhdəmizdə.
İkimizçün bir dənizdə,
Cənnət ola ada, gözəl.

Kim uydurdu məhəbbəti?
Onda ancaq ölüm qəti.
Belədir ki, cəmiyyəti,
Tərk eləmir qada, gözəl.

Ürəyində varsa adım,
Sən mələksən, yox iradım.
Ölmək üçün doğulmadım,
Ömrü verdim bada, gözəl.

Gah xeyirik, gah da şərik,
Sevincimə sən ol şərik.
Bir də nə vaxt görüşərik?
Bel bağlama yada, gözəl.

Sevən gündən günüm qara,
Tanrırm, mənə bir gün ara.
Nə deyim mən indi yara?
Sən də gözəl, o da gözəl.

Nişanə

Yaradan, Haqq Sənsən, insan haqq deyil,
Şüür aləminə bəndən nişanə.
Söz dedi: "Mən dedim!" - söylədi hər dil,
Olma "mənəm"likdə "mən"dən nişanə.

Haraya üz tutsaq, var nifrət izi,
Kinlə isidərik bir-birimizi.
Zaman dəyirməntək üyüdər bizi,
Düşər başımıza dəndən nişanə.

Usta qulpqoyanıq dinə, imana,
Əzab bəxş edərik sevinc umana.
Külək dağ başında qənim dumana,
Qalar başımızda çəndən nişanə.

Dağlaroğlu, adın dildə, ağızda,
Daşa da yazılar, hələ kağızda.
Bir ömür yaşayır oğul da, qız da,
Qalsa, söz qalacaq səndən nişanə.

Görmüşəm

Günəşə, ulduza, Aya da tənsən,
Dərdli, düşüncəli, qayğılı, şənsən.
Gözümdə ən məsum bakırə sənsən,
Çün səni ilk dəfə ağda görmüşəm.

Gördüm yanaların kül olmağını,
Duydum ismətinin tül olmağını.
Sənin daha gözəl gül olmağını,
Gülləri utanın bağda görmüşəm.

Bəxtin üzə gülə, onu qucasan,
Tale qanadılna, uça, uçasan.
Çiçəkdən zərifsən, safsan, ucasan,
Mən belə qüdrəti dağda görmüşəm.

Başına pərvanə olmaqdə hamı -
Gözəllik dəlisi, şeir adamı.
Belə məstedici dad ilə tamı,
Bir vaxt, balqarışiq yağda görmüşəm.

Eşqimin quluyam, tək odur ağam,
Ana körpəsiyəm, hələ uşağım.
Bazar mənlik deyil, ondan uzağam,
Şamamanı ancaq tağda görmüşəm.

Sənin səsin gələndə

Ulduzlardan enirəm,
Öz dünyama dönürəm.
Sevdalıtək dinirəm,
Sənin səsin gələndə.

Atıb boşu, hədəri,
Unuduram kədəri.
Yox qədərin qədəri,
Sənin səsin gələndə.

Son qoyulur müşkülə,
Qəm yanib dönür külə.
Sözüm bürünür gülə,
Sənin səsin gələndə.

Mizrabı donar sazin,
Quşlar kəsər avazın.
Gülləri solmaz yazın,
Sənin səsin gələndə.

Damarımda coşar qan,
Nura boyanar cahan.
Ölümə vermərəm can,
Sənin səsin gələndə.

Yer - balaca bir kürə,
Yollar gedir xeyirə.
Nitqim dönür şeirə,
Sənin səsin gələndə.

Gül heykəlin gözümde,
Həyat gülür üzümde.
Mən olmuram özümdə,
Sənin səsin gələndə.

Bayati - şeir

Çəkməyəcəm adını,
Daşıyacam odunu.
Baldan şirin bilirəm,
Həsrətinin dadını.

Sevda nə, bəsdi nədi,
Yad yolu kəsdi nədi?
Bu qızın etdikləri,
Canımın qəsdinədir.

Yox kimsədə bu göz, qaş,
Gül olur əlində daş.
Bilmirəm, bu həyatdır,
Məhəbbətdir, ya savaş?

Sabaha yoxdur güman,
Can desə, verərəm can.
Raziyam bir ox atsın,
Sinəmdən keçməsin yan.

Gecəm-gündüzüm əzab,
Hələ ki, edirəm tab.
Yazdıqlarım bu qədər,
Yazmadıqlarım - kitab.

Bilmədim

Yar yolunda yaralandı ürəyim,
Necə döndüm özüm ova, bilmədim.
Neçə adı alıb getdi küləyim,
Sən yar oldun, səni qova bilmədim,

Sonu ziyan, bir xeyir var hər işdə,
Önə çıxdım hər başlanan yürüşdə.
Ona-buna çox doğradım əriştə,
Özüm üçün umac ova bilmədim.

Yaş ötsə də yetişmirik, çox kaliq,
Pay bölgəndə bölgümüzdə yox qalıq.
Soxulcana yaxın düşmür tox baliq,
Nə keçirim boş tilova, bilmədim.

Bəxt güləndə kədər öpdü üzümdən,
Heyrət doğdu içimdəki, döyümdən.
Çox istədim cavab alım özümdən,
Necə düşdüm bu alovə, bilmədim.

Daha

Sevməklə 40 nədi, 50-ni ötdüm,
Narahat eləmir yaş məni daha.
Başımı baş tutub, yolumu getdim,
Əminəm, azdırmağ baş məni daha.

Mən bura cənnətdən köçüb gəlmışəm,
Cəhənnəm əzabın çəkib gəlmışəm.
Neçə daşqalaqdan keçib gəlmışəm,
Qorxutmur atılan daş məni daha.

Gələrəm, səninlə gülməkdən ötrü,
Ölərəm, dərdindən ölməkdən ötrü.
Yaxında, yanında bilməkdən ötrü,
Zənn et üzüydə qaş məni daha.

Xəyallar, yuxular çin olsa belə,
Uymaram, arzular çin olsa belə.
Gözəllər yüz deyil, min olsa belə,
Görməzsiz gözləri çəş məni daha,

Ürək durmayınca qan durmayacaq,
Könül bu sevdadan yan durmayacaq.
Eşqinə büküsəm, yandırmayacaq,
Məzarıma düşən yaş məni daha.

"YAZICI HƏMİŞƏ MÜHARİBƏ ƏLEYHİNƏ OLMALIDIR"

Müsahibimiz tanınmış yazıçı Elçin Hüseynbəylidir

-Elçin müəllim, gəlin söhbətimizə Vətən mövzusundan körpü salaq. Çünkü Vətən hamımız üçün müqəddəsdür. İndiyə qədər bu mövzuda bir çox şairlər şeir yazıb, qələmlərini sinayıblar. Sizin Vətən haqqında yazılan hansı şeirdən daha çox xoşunuz gəlir?

-Düzü, bu barədə heç zaman fikirləşməmişəm, amma vətən həmişə düşüncəmdədir. Yəqin ki, Səməd Vurğunun "Azərbaycan" şeiri olar. Bir də Məmməd Arazın eyni adlı şeiri. Bir də ki, vətəni şeirlə sevmirlər, bəlkə də "öyrənilərlər" desək yaxşı olar.

-Bəzən Vətən və qəhrəmanlıq sözləri sinonim kimi səslənir. Belə təəssürat yaranır ki, Vətəni saxlayan, qoruyan qəhrəmanlıqdır, qəhrəmanlardır.

-Bu, assosiasiya, görünür, "vətəni qəhrəmanlar qoruyur" düşüncəsilə bağlıdır. Yəni "torpaq uğrunda ölən varsa, vətəndir". Amma mən vətəni qoruyanların həmişə sağ qalmasını istərdim. Qoy, onlar da qələbənin dadını görsünlər. Maləsəf, həmişə belə olmur.

-Qəhrəmanlıqdan söz düşmüşkən, necə fikirləşirsiniz, biz bu gün babalarımızın qəhrəmanlıq ənənlərini qoruyub saxlaya bilirikmi?

-İndilik bunu demək çətindir. Çünkü torpaqlarımız işgal altındadır. Amma fərd şəkildə qəhrəmanlarımız var. Bunu aprel döyüşləri də göstərdi. Ondan qabaq isə Mübariz İbrahimov örnəyivardı. Özü də qəhrəmanlıq kütləvi olmur, sadəcə millət bir yerdə ölməyi şərəf sayırsa, bax, bu kütləvi qəhrəmanlıq anlamına gəlir, yəni obrazlı ifadə kimi.

-Dilimizdə belə bir ifadə tez-tez işlənir: qəhrəman olmurlar, qəhrəman doğulurlar. Amma fərqli düşünənlərdə var. Siz bu barədə nə deyə bilərsiniz.

-Mən sitüasiyanı önemli sayıram. Bəzən ən qorxaq

adam kimi tanıldıgın birisi heç kimin gözləmədiyi qəhrəmanlığı göstərə bilər. Ümumən isə, qəhrəman elə anadan ürkəli və təpərli olan birisidir. Təbii ki, burda təbliğatın da rolü var və bunu danmaq olmaz. Bəzən qəhrəmanlığı da kiminsə yadına salmaq lazımdır.

-Şeyx Şamilin də qəhrəmanlıqla bağlı dəyərli bir fikri var: "Aqibətinə düşünən heç vaxt qəhrəman ola bilməz".

-Onun əksini düşünənlər də var. Amma, bayaq de diyim kimi, Şamil sitüasiyanı nəzərə alıb, yəqin.

-Bir yazıçı kimi sizin hərbi hissələrdə zabit və əsgərlərə görüşləriniz olubmu?

-Görüşlərim kollektiv şəkildə olub. Fərdi görüşlə bağlı müraciətlər olsa da, son məqamda reallaşmayıb.

-Sizin "Ağ - qara" adlı kitabınız var. Buraya Qarabağ hadisələri ilə bağlı hekayələr daxil edilib. Kitabda "qara" hekayələr daha çoxdur. Ümumiyyətlə, bu hekayələrə "ağ" və "qara" rənglərini vermək yazıçı fantaziyasıdır, yoxsa siz hekayələri mövzusuna uyğun sıralamışınız?

-Mövzuya uyğun sıralamışam. Mənim bəzi hekayələrim humor və ironiya üstündə köklənib. Yəni, insan bəzən öz problemlərinə, qorxaqlığına fərasətsizliyinə ironiya ilə yanaşmalıdır. O biri tərəfdən isə Qarabağla bağlı ürək dağlayan elə hadisələr var ki, ona gülmək olmaz, mən onları qara rəngdə görürəm və yazıram.

-Yəqin ki, bu hekayələr şahidi olduğunuz, yaxud eşitdiyiniz hadisələrin bədii inkasıdır.

-Yazıçı bədii faktla ədəbi faktın arasındakı sərhədi elə itirməlidir ki, sonradan özü də nəyin həqiqət, nəyin uydurma olduğunu ayrid edə bilməsin.

-Kitabdakı hekayələrin içinde "Qocanın axduğu gün" daha üzücü və ağırlıdır. Təbii ki, qocanın ölümüնə səbəb erməni işğalıdır. Əgər onun yurdunu qəsb etməsəyilər, qocanın ömrü belə faciəli sonluqla tamamlanmazdı. Mənə elə gəlir ki, həm bu, həm də o biri hekayələr bir yazıçının işğala, müharibəyə hayqırıtsıdır, etirazıdır.

-Bayaqkı sualın davamı kimi deyim ki, belə bir qoca haqqında mənə danışıblar, amma mən onu hekayə kimi işləmişəm. Başqa tərəfdən də deyim ki, yazıçı həmişə müharibənin əleyhinə olmalıdır. Yəni bu onun bir misiyasıdır, amma torpaqlarımız işgal altındadır deyə, bəzən radikal çağırışlar da eləmək olar, amma hamının başa düşdüyü şəkildə və heç kimi cınatmadan.

-Oğurluqda mahir olan ermənilər sizin bu kitabda

yer alan "Gözünə gün düşür" hekayənizi də çırılışdırıb "özəlləşdirmişdilər".

-Onlar belə bir kino çəkmişdilər. Adını çəkdiyin hekayənin süjetini özlərinin xeyrinə dəyişmişdilər. Bunu dolayısı yolla etiraf da etmişdilər. Maraqlananlar rus dilində Vikipediyyaya girib, "Solntse byot v qlaza" yazsalar, həmin etirafi oxuya bilerlər. Deyim ki, bizdə də həmin hekayə əsasında qısametrajlı "Yol" filmi çəkilib.

-Sizcə Qarabağ müharibəsi mövzusu ədəbiyyatımızda necə əks olunur? Bu mövzuda yazan bir yazıçı kimi işlər siz qane edirmi? Qane etmirsə, hansı təkliflər verərdiniz?

-Qarabağ mövzusunda kifayət qədər yazılıb. Sədəcə "necə yazılıb" sualı meydana çıxır. Mən elə düşünürəm ki, Qarabağ mövzusunda elə yazılımalıdır ki, hər bir millət onu doğru anlaya bilsin. Hər kəsin öz həqiqəti var, amma sən öz həqiqətini elə motivləşdirməlisən ki, sənin həqiqətin daha ədalətli görünsün. Yəni şüərlərlə yox, məntiq və sənətkarlıqla uğur qazana və başqalarını inandıra bilərsən.

-Bir çox yazıçılar var ki, nəsrə şeirdən gəlirlər. Bəziləri isə əksinə, nəsrən şeirə keçirlər. Amma siz nəsrə möhkəmlənmisiniz. Belə bir "keçid" gözlənilmir ki?

-Mən də hamı kimi uşaqlıqda şeir yazmışam, amma ondan önce, üçüncü sinifdə oxuyanda Cəmşid Əmirovun "Qara volqa" əsərindən təsirlənib bir naşı hekayə də yazmışdım. Böyükəndə nəsrə ehtiyac duyдум və yazdım, indi də bu sahədəyəm. Dram və publisistikamla da tanışsan, yəqin. Ancaq bir sərr açım ki, hərdən şeir də yazıram və onların çoxu humor üstündə köklənib. Qocala bilsəm, onları çap edəcəm.

-Hər bir yazıçı öz üslubu ilə tanınır. Akademik Vinenogradov deyirdi ki, üslubu olmayan yazıçı qaranlıqda gəzən pişiyə bənzəyir. Yazıçıda üslub necə formalasılır? Siz öz üslubunuza necə "tapdınız?".

-Hər bir yazıçı özünü axtara-axtara böyüür: kimdənsə təsirlənir, kimdənsə öyrənir, Orxan Pamuk demiş, sitüasiyaya uyğun olaraq kimdənsə çırılışdırır və sonda özünü tapır. Yaxşı mənada başqasından təsirlənə bilməyən yazıçının istedadına şübhə edirəm.

-Şarl Bodlerin belə bir fikri var: "Əsl ədəbiyyatçı ədəbiyyatdan qorxur". Sizin ədəbiyyatdan qorxduğunuz günləriniz olmayıb ki?

-Rəhmətlik yazıçı dostum Eyvaz Əlləzoğlu deyirdi ki, sənin xoşbəxtliyin ondadır ki, sözdən qorxmursan, ona yuxarıdan aşağı baxırsan, mənsə sözdən qorxuram və ona aşağıdan yuxarı baxıram. Əslində söz hər şeydən üstün olduğuna görə hamı ona yuxarıdan aşağı baxıxır, sadəcə nəsr yazanda sözdən xammal kimi istifadə eləməyi bacarmalısan.

-Deyirlər ki, elm keçmiş zamanla köhnələ bilər, bə-

dii əsərsə əbədidir. Sizcə bədii əsərə əbədilik verən nədir?

-Elə deməzdim: elm də əbədidir. Yaxşı əsərlər də əbədidir, hansı dövrdə yazılmışından asılı olmayıraq. Əsərə əbədilik verən də, yəqin onun bütün dövrlər üçün aktual olmasıdır, yəni hissələr üstündə köklənməsidir.

-Bunun əksini söyləyənlər də var. Oxuduğum məqalədən bu cümləni yazıb saxlamışam: "Ədəbiyyat bədii yolla dünyani dərk etməyə can atın elmdir".

-Ədəbiyyat dünyani dərk etməyə can atmir, ədəbiyyat dünyasının necə olduğunu göstərməyə çalışır.

-Bu ilin əvvəlindən "Xəzan" adlı ədəbiyyat dərgisi işıq üzü görüb və müntəzəm olaraq çapını davam etdirir. Sizin xeyir-duanızı eşitmək, oxumaq hamisiz üçün xoş olardı.

-Əlində qələm olan hər bir kəsə saygım var. "Xəzan" dərgisinin də yaradıcı heyətini təbrik edirəm: uğurlu və uzun ömürlü olsun!

-Aprel döyüşləri həm ölkəmizdə, həm də dünyada böyük əks-səda doğurdu. Ermənilər ağır itki verib geri çəkildilər, ordumuzun gücünü, qüdrətini gördülər. Döyüşlər zamanı sizin doğulub boy-a-başa çatdığınız Cəbrayıl rayonunun ərazisinin bir hissəsi düşməndən azad edildi. O günlər siz hansı hissələr keçirdiniz?

-Həmin gün, yəni aprelin 2-də mən toydaydım. Yaxınlarım da ətrafımdaydı. Çox sevinirdik, bəzilərimiz planlar da qururdu. Biri deyirdi ki, kəndin filan yerində məscid tikdirəcəm, biri söz verirdi ki, yol çəkəcəm. O hissələri ifadə eləmək çox çətindir. Heyf ki, bəzi qüvvələrin "rolu" nəticəsində hücum dayandırıldı, amma buna baxmayaraq xalqın ruhu dirildi. Aprel döyüşlərinə qədər durum başqayıdı, ondan sonra isə xalqın döyük əzmi yüksəldi, çünkü xalq öz torpağını geri qaytarmaq gücünə inandı.

-Yaradıcılıq işləriniz necə gedir? Mətbuatdan öyrəndiyimə görə Qarabağın keçmişindən və bu günləndə bəhs edən "Yenə iki od arasında" adlı əsər üzərində işləyirsiniz. Bu barədə oxucularımıza qısa da olsa məlumat verməyiniz yaxşı olardı.

-Roman bitib, "Azərbaycan" jurnalının sentyabr-oktyabr sayalarında dərc olunacaq, noyabrda isə kitab şəklində çıxacaq. Əsasən Qarabağ tarixindəndir və Yusuf Vəzir Çəmənlinin xatırəsinə həsr olunub və əsər boyu onun həyatı qırmızı xətt kimi keçir.

-Nəhayət, ənənvi bir sual. Zabit və əsgərlərimizə ürək sözləriniz.

-Möhkəm olsunlar. Gün o gün olsun ki, işgal altında olan torpaqlarımıza zəfər bayraqlarını sancınlar və təbii ki, özlərini qələbə üçün qorusunlar!

**Müsahibəni apardı:
Vahid MƏHƏRRƏMOV**

AYGÜN SADIQ

MƏN GEDİRƏM

Görürəm ki, narazisan mənlə keçən zamanından,
Onda daha ümid üzmək məsləhətdir gümanımdan,
Qərar verdim, daha çıxım həyatından, sol yanından,
Mən gedirəm....

Eybi yoxdur, qoy acısın könül evin mənimkitək,
Eybi yoxdur, sən də bir gör, necə dözür hicrə ürək,
Eybi yoxdur, zaman keçər, alışarsan səbr edərək...
Mən gedirəm.

Qoy iki qəlb qan ağlasın, iki ürək batsın qəmə,
Üzüm yoxdur söz keçirim sindirdiğin saf qəlbimə,
Vaz keçdirmək faydasızdır, işrarlıyam, "dur" söyləmə,
Mən gedirəm.

Bu şəhərdə məndən başqa bir yaxının varmı sənin?
Varmı ayrı dərd ortağın, sevincini tən bölənin?
Ətrafında milyon adam, olmayıacaq bir həmdəmin!
Mən gedirəm....!

Bircə qadın

Həsrət dolu buludların bətnindəki qəfil sancı,
Məni sənə gətirəcək yağışlarla, damcı-damcı,
Bir aşiqin eşqdən savay yox qibləsi, yox inancı,
Anlamadın?

Qəlbindəki savaşlardan qulaqlarım batır indi,
Uzatsam, ruhumun əli birbaş sənə çatır indi,
Ayrılığın zindanında məsum bir hiss yatır indi -
Sən qoy adın!

Mənsizliyin qəm yükünü daşımaqdan bezməklər var,
Xatirələr adasında qərib kimi gəzməklər var,
Hər gün həsrət badəsinə göz yaşımı süzməklər var,
Et fəryadın...

Yaxınların çəkməz səni, küsüb gedər, iz itirər,
Can yandırmaz, qüsurları üzə vurar birər-birər,
Tənhalıqdan üzüyəndə ömrünə bahar gətirər
Bircə qadın!!!

ŞƏHİDLƏRƏ ITHAF

(Aprel şəhidlərinə həsr olunur)

Siz, ey Vətənə canlarını qurban edənlər,
Bizlər sizə qurban!

Ey gəncəcik ömrünü Vətənçün əridənlər,
Qəlbim edir əfəgan....

Tab etmədiniz bunca rəzalətlərə, əhsən,
Səbrin sona erdi.

Göz açığınızdan vətənin düşmən əlində,
İşğaldadı çıxdan.

Heç görmədiniz, çıxdan itirmişdik onu biz,
Qoyduz yoluna can. ...

Torpaq gedəli qəlb evimiz həsrətə məskən,
Ruhun gözü giryan.

Türkün şərəfi tapdalınır, imdadına çat,
Qurtar bu bələdan.

Gəl, birdəfəlik düşməni susdur, ey ümidiim,
Ey hümməti-türkan!

Dünya sənə heyrətdə ikən, dinməyir, əfsus,
Susmuş yenə vicdan!!!!

Ölməzliyə erdin, ölümün oldun əcəli,
Adınlı öyündüm....

Əfv et məni, qarşında günahkar kimiyəm mən,
Bihudeyi-peşman!

Susmaqlarımız - ən acı gerçək və rəzalət,
Canın bədəl oldu

((Saq qaldığım üçün, VƏTƏN OĞLU, məni əfv et,
BAĞIŞLA, bacarsan.....!!!

GÖRÜŞ

(APREL səhifəsindən....)
(Inşallah ki, məkanları uçmaqdır)

Qayıtdım, ayüzlüm, gözümüz aydın,
Daha birdəfəlik dönmüşəm sənə.
Nə ola, qarşımı xöşbəxt çıxaydım,
Ömür yazılıydı ömrüm üstünə.

Cismiyə sevənlər eşqi nə anlar,
Ruhumuz ölümə olmadı təslim!
Sözümüz tutmuşam, qayltmışam, yar!
Sevin, gül ətirlim, ənbər nəfəslim!

Üçrəngli qutuda sənə gəlirəm,
Əyninə ən gözəl əlbisəni tax.
Gel, çıx pişvazıma, ey nuri-didəm,
Gül də gətirmişəm, tabutuma bax.

Görüşə geydiyin həmin don hanı?
Ağ paltar niyədi? Yaraşmadı, yox.
Niyə geyinmədin sevdiyim donu?
Niyə bu istidə əllərin soyuq?

Bənizin soluxmuş, dərdlisən, nəsə.
Mən elə bilirdim, sevinəcəksən.
Axı dəyişmədim səni bir kəsə,
Yenə əvəzsizsən, mənimcün təksən.

Ah, nələr söyləyir anamın ruhu,
İntihar etmişən öz toy gündündə?!
Bu, nağıl olmalı, ya da bir yuxu,
Xəyalçıdır duran indi önumdə?

Daha üzülmə sən, daha qovuşduq,
İndi məzarımız yan-yana durur.
Bütün bəlalardan keçdik, sovuşduq,
Qoy, tale etdikcə eləsin qürur.

Sevgimiz yaşayır, hələ ki sağdır,
Sədaqət andımı içib gəlmışəm.
Başımız ucadır, üzümüz ağdır,
Şəhadət yolunu seçib gəlmışəm.

İSTƏRƏM BİR VÜSAL ŞAIRİ OLUM

İstərəm bir vüsal şairi olum,
Verim səadətin xoş sədasını.
Oxuyan gözlərdən biryolluq silim
Nakam könüllərin əlvidasını.

Həsrət nidasını misraya düzən
Ayrılıq şairi doğulmaya kaş.
Açalar qandalı ürəyimizdən,
Könüllər vüsala yüyürə birbaş.

Möhürlü qəlblərin sına tilsimi,
Ürəklər vicdana ibadət edə!
Qələm, xilaskar ol mələklər kimi,
Qiyma könülləri həsrət incidə.

Silinə xeyirxah sülh qələmiyle
İnsanlıq qatili qanlı savaşlar!
Məsum körpələrin təbəssümüylə
Aydınlıq vəd edən gələcək başlar....

OLMUR

Gəl indi sən bu mücərrəd ömrə tablaş.
Ha tərəfdir sağım-solum, bilmək olmur.
Yoxsa, ölüm dedikləri bumu, qardaş?-
"Getmisənsə, qalmalısan", gəlmək olmur...

Hər sabahı göz yaşıyla tən açıla,
Hər axşamı qayğılarla yola sala,
Kaş bir günlük xöşbəxtliyi satın ala -
Neyləyəsən, borc gülüşlə gülmək olmur.

Bir körpünün üstündəyəm, önum sual,
Keçmişimə səslənişim - "Salamat qal!".
Tanrı, əgər sənə desəm, "ömrümü al",
Bilirəm ki, deyəcəksən: "Ölmək olmur!".

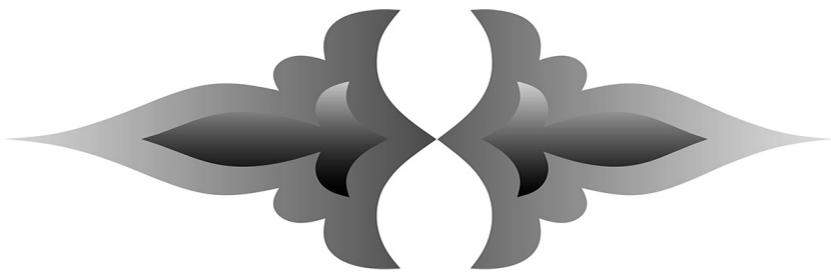
ATA

(Vəfatından 16 il keçir bu gün....)

Tanrı məni hədəf seçib
Taleyimə kədər biçib...
Ömrümün içindən keçib
Sənə tələsirəm, ATA.

Dərdim sığmır bir ömürə,
Üzüntü çəkdim hər cürə,
İkicə övlada görə
Səbrimi basıram, ATA.

Xiffətin çəkib dünənin
Arxanca ağlaram sənin,
Həyat adlı məsafənin
Əlində əsirəm, ATA....

ŞƏFAQƏT CAVANŞIRZADƏ

GECİKMİŞ NAMUS

(hekayə)

Şəhvətinin ağlınə güc gəldiyi vaxtda ailəli ola-ola, başqa bir ailəli adamlı münasibətlərinin ortaya çıxacağıni heç düşünmürdü. Əri Dilqəm, həyətdə tikdirdikləri bir otaqlı evdə yaşayan, Bakıdan gəlmış mühəndis Cəfərin tikintisində fəhlə işləyirdi.

Aylarca kişi üzünə həsrət qalan qadının ehtirası bədənini yandıranda onun üçün aşinasının ərinə hansı gözlə baxmağı qəti maraqlı olmur. Yaşadığı yerdə "gözəllik" yarışması keçirilsə, Göyçək birinci yero çıxmasa, axırıncı yeri də tutmazdı. Bədəninin formasına neçə il onunla qonşu olan qadınlar da fikir vermirdilər, elə bildirlər fiqurası olmayan düz bədəndi. Geydiyi enli palṭarların hamısı demək olar ki, qara rəngdə olurdu, bədəninini gizlədirdi. Saçları qız vaxtından yaylığın altında gün üzü görməzdi, çiməndən-çimənə nəfəs alardı.

Dilqəm üçün Göyçək dörd qız balasının anası, qanını daşıyan, onu gözü görməyənlərə göz dağı vermək üçün oğlan doğa bilməyən qadın idi. Axırıncı qızları Zeynəb dünyaya gələndən sonra Dilqəm demək olar ki, Göyçəkdən tamamilə soyumuşdu. Tanımayan olsa, münasibətlərindən onları ər-arvaddan çox, bacı-qardaşa oxşadırlar.

İlk günlər Cəfərin də nəzərində Göyçək "dünyada bir o qala, bir mən, dönüb baxmaram" dediyi qadın idi.

İki kişi tərəfindən bəxti gətirməyən bu qadın öz nəzərlərində isə uşaqlarına baxan, evini, həyət-bacasını səliqəyə salan, gecələr əri ona kürəyini çevirib xorha-xor xoruldayanda, barmaqlarıyla ərinin kişilik vəzifəsinə yerinə yetirən qadından başqa heç kim idi.

Yalnız ər üçün böyüdülən qızlar ikinci kişinin nəfəsini üzlərində hiss edənəcən xəyanəti ağıllarına da gətirmirlər. Onlar üçün həmişə bir qayda olub; bir kişiylə yaşaması, bir kişiylə də ölməlisən. Döysə də, söyüdə onunla qocalmalısan.

Göyçək hamısından fərqli idi. İkinci kişinin nəfəsi dəyənəcən eyni həyətdə iki kişi görürdü, iki kişiylə ye-

mək bişirirdi, iki kişinin evini təmizləyirdi. Güman olduğu kişi allahın "çox sağ ol"unu deməyəndə içindəki şeytan onu ikinci kişini yola gətirə bilsə, nəvazişlərinə doğru itələyirdi. Və itələdi...

Günahları körpə addımlarını bu gecədən atdı.

Dilqəm yenə kürəyini çevirib xoruldayırdı. Qızı Zeynəb beişiyində sakit yatmışdı, elə bil, atasının xorultusuna öyrəşmişdi. Göyçək yataq otağından çıxıb mətbəxə gəldi, ürəyi sıxlırdı. "Dilqəm nə vaxtacan mənə toxunmayacaq?" suali bir qadın kimi qürurunu alt-üst etmişdi. Döyülməmək, söyülməmək üçün səsini çıxarda bilmirdi, bədən isə kişi nəfəsi, kişi hənirtisi tələb edirdi.

Cəfərin qaldığı bir otaqlı evi mətbəxin pəncərəsin-dən baxanda görmək olurdu. Baxmaq deyəndə ki, əvvəllər mümkün idi. Mühəndis gələndən sonra Dilqəm poçtdan aldığı köhnə qəzetlərlə pəncərələrin ikisini də bağlamışdı. Həyətdən nə mətbəxin içini görmək olurdu, nə də mətbəxdən həyatə baxmaq mümkündü.

Yenə həyətdən ayaq səsləri eşidildi. Göyçək qulaqlarını heyvan kimi şəkləmirdi, lakin bütün diqqəti qulaqlarında idi. Cəfər idi, ayaq səslərindən tanımışdı. Altı aydı gecələr ondan başqa heç kimin ayaqları həyətdə dolaşmirdi. Gecələr ikisi üçün də alınsayıdı, əsl mükafat idi. Göyçək həyətə çıxmaga can atırdı, qorxurdu. Kapının xoşagəlməz ciriltisi ərinin yuxudan oyada bilərdi. Bincəği götürüb qəzətin kənarına yapışdırılmış izolenti ehmalca qopardı, qəzeti ehtiyatla aralayıb, hələ də işığı yanlı qalmış Cəfərin otağına bir gözüylə baxdı. Göyçək bilirdi ki, Cəfər hər gün çimir. Dilqəm həyətdə də ayrıca hamam-tualet tikmişdi.

Cəfər pəncərədən göründü. Bədəni çılpaq idi, qurşaqdan yuxarı əynində heç nə yox idi. Araladığı balaca yerdən baxan qadının qıçıq gözü iriləşdi, heyranlıqdan ağızı açıq qalmışdı. "Üzdən ağ adamların bədəni üzündən də ağdır" deyirlər.

Cəfərin bədəni Dilqəmin bədənindən bir az iri idi. Diqqət çəkməyən qarnı, sinəsi ərinin sinəsi kimi boğazacan tüklü deyildi. Göyçək yenə bədəninin istiləndiyini, göbəyindən aşağı yandığını hiss etdi. Offlayib izolenti yapışdırıldı, əli boğazında, mətbəxdən çıxdı. Mətbəxə bitişik hamamın işığını yandırıb qapını örtdü. Bu dəfə, o, xəyallarında Cəfər, başqa gecələr etdiklərini təkrarladı.

Adına yeni sevgilərin "fəsli" deyirlər. Yarpaqları saralıb ayaq altında tikələrə bölünəndə, xoşbəxt qadınların üzündə şair diliylə desək, çıçəklər açır. Göyçək gedədən sonra yuxudan gümrah oyanmışdı. Dilqəmə bədbəxt qadın kimi baxmirdı, nifrət də etmirdi.

Səhər süfrəsini hazırladı. İkinci qızı on beş yaşlı Səmaya Dilqəm Cəfəri çağırmasını tapşırırdı.

Evin on altı yaşlı böyük qızı Gülnar atasının qabağındakı xrustal stekana çay süzəndə, anası bacısına süd vermək üçün yataq otağına keçdi. Cəfər Səmayla birlikdə qapıdan içəri girdilər. Cəfərin stekanına çayı Səma süzdü.

Göyçək yataq otağının qapısını tam örtməmişdi, əriylə mühəndisin söhbətlərini eşidirdi, həmişəki kimi işdən danişirdilər. Qızını doyuzdurandan sonra beşiyinə qoydu. Otaqdan çıxb Cəfərə:

-Sabahınız xeyir! - dedi.

Cəfər:

-Sabahınız xeyir! - deyib ayağa qalxdı.

Dilqəm təəccübə Cəfərə baxdı:

--Nə tez durdun?

Cəfər əlini qarnının üstünə qoydu:

-Doydum, çox sağ ol. Allah artıq eləsin.

-Nə doydum? - Dilqəm Cəfərin qabağındakı stekanı böyük qızına uzatdı. - Cəfər əminə çay söz. Mən palṭamı dəyişənəcən bir-iki loxma da ye.

Dilqəm yataq otağına keçib qapını örtən kimi iki qızı evdən çıxdılar.

Göyçək Cəfərin yanından pendir qabını götürəndə bilərkəndən qolunu onun qoluna sürtdü. Cəfər ayıq adam idi, qadın hərəkətini ikinci dəfə təkrarlayana qədər ağıllına heç nə gətirmədi. Göyçəyin gözlerinə baxdı. Göyçək sol ayağının barmaqlarıyla yoldan çıxarmaq istədiyi kişinin sağ ayağının barmaqlarına toxundurduqdan sonra gözlerinə baxdı. Cəfər onun niyyətini başa düşmüşdü, qəfil gözləmədiyi hərəkətdən udqundu, ayağını ayağından çəkib ayağa qalxdı, qapiya yaxınlaşdı. Göyçək həyasızlıq etmək istəmirdi. Cəfər onun yerinə utananda, onun da qara yanaqları allanmışdı. Sonuncu dəfə gülümşəyib mətbəxə keçdi.

Cəfər cibindən sıqaret qutusunu çıxartdı, çəkmək üçün eşiyyə çıxdı. Dilqəmin yanına necə gəldiyini də hiss etmədi.

-Mən hazır, gedə bilərik.

Cəfər sıqaretindən iki nəfəs aldı, birlikdə dəmir qapıdan küçəyə çıxdılar.

XXX

Cəfər işdə Dilqəmin hərəkətlərini izləyirdi. Bir-neçə dəfə arvadını incitməyinin şahidi olmuşdu, fikirləri qarışmışdı. Göyçəkdən səhərki hərəkəti gözləməsə də, haqq da verirdi. Görünür, Dilqəm kişi kimi lazımlı olan diqqəti qadınına ayıra bilmirdi.

Qızları məktəbdə idi. Göyçək körpəsini yatızdırdı, əlində qələm, dəftərin ortasından iki vərəq qopardı. Nə yazacağını əvvəlcədən bilirdi. Abzasdan Cəfərin adını yazdı.

XXX

Nahar vaxtı Dilqəm Cəfərə yaxınlaşdı:

-Bir saatə gələcəm. Ola bilsin işim bir az uzandi.

Başqa vaxt olsayı Dilqəmin hara gedəcəyi Cəfərə maraqlı olmazdı. Onuda bilirdi ki, iş yerinə yaxın üç qadın bir evdə yaşayır və onların əxlaqına burda yaşayanlar bələddirlər. Nahar vaxtı, işdən sonra o qadılara başçəkənlər də olurdular.

-Xeyirdimi?

Dilqəm geri, yoldaşlarına tərəf baxdı, iki barmağıyla burnunun ucuna sığal çəkə-çəkə, bir az da utanmış adamlar kimi danışdı:

-Sona xəbər göndərib. Gedim görüm nə deyir.

Cəfər təəccübə qaşlarını çatdı. İki gün bundan əvvəl Sona onunla birlikdə idi. Hətta sevdiyini də demişdi. Hərçənd Cəfər yaxşı bilirdi, Sona kimilərin ürəyi geniş olur, adını bilmədikləri kişiləri də bir gecəyə servirlər. Yenə də Sona Cəfərə and içmişdi, nə qədər onunladır, başqa kişiyə olmayıacaq. Yaxınlarda maaşının yarısını da xərcəlmişdi ona. Bu gün də Sonanın yanına getmək istəyirdi, indi iyrəndiyindən addım da atmazdı:

-Yaxşı, get.

Cəfərin qanı qaramışdı, fahişəyə xərcələdiyi pullara heyfi gəldi. Əsəbdən acliğini da hiss etmədi. Nahar vaxtı bitənəcən evə dəydi. Qapını açdı, içəri girəndə stolun üzündə yazılmış vərəq gördü. Stulu altına çəkdi, yazılanları ürəyində oxumağa başladı:

-Cəfər, səhər etdiyim hərəkətləri bilirəm ki, məndən gözləmirdin. Mən əxlaqsız qadın deyiləm. Nəslim də bilir ki, mən bədbəxtəm. Dilqəm ona oğlan vermədiyim üçün aylarca üzümə baxmir, kəlmə də kəsmir. Səndən çox şey istəmirəm. İcazə ver yanına gəlim, danışaq. O biri vərəq boşdur. Cavabını gözləyəcəm.

Cəfər bir qədər fikirləşdikdən sonra qələmi götürdü və yazdı:

-Sabah nahar vaxtı burda olarsan.

XXX

Qapı döyüldü, Cəfər üçün gələnin kim olduğunu bilmək çətin deyildi, qapını açdı, düşündüyü adamı, Göyçəyi qarşısında gördü və təəccübəndi. Altı ayda ilk dəfə başında yaylıq görmədi. Üzdən gözəl olmayan qadının saçları bu qədərmi gözəl olarmış?! Bir-neçə yerdən bəyaz tükləri görməməzlikdən gələndə saçları zil qara idi.

Göyçək gülümsədi:

-Gəldiyini təsadüfən gördüm.

Cəfər Göyçəyin qolundan tutdu, içəri dardı. Qapını örtdü ki, heç kim görməsin.

Göyçək stola tərəf yaxınlaşdı, vərəqdə ona yazılın cavabı oxudu, yenə gülümsədi:

-Sabah da bu vaxtı gələrəm. İstəsən...

-Nə sabah, nə də o biri gün olmayacaq. Mənə güman olma! - Cəfər hırslı stulu altına çəkib oturdu. Kürəyi qadına tərəf idi. Dirsəyi budlarının üstündə, barmaqlarını bir-birinə dolamışdı, -Bizimki alınmaz Göyçək. Mən də ailəliyəm, sən də. Ərini də tanıyıram.

Göyçək düşünmədən, səbrsiz cavab verdi:

-Axı, ərim başqa qadınların yanına gedir.

-O mənim problemim deyil, - Cəfər səsini yüksəltdi, -Mənim sənə qarşı meylim yoxdu. İncimə sözlərimdən, mən özünə baxan qadınları bəyənirəm. Bir də belə şeylər yazma mənə. Mən kişiyəm, ikimiz üçün də yaxşı olmaz. Yaxşı? Sənə hörmətim böyükdür. Səliqənə, evdarlığına söz ola bilməz. Başa düş, olmaz... Niyə susursan?

Cəfərin geri çevrilib baxmayıla, yerindən dovşan kimi sıçrayıb qalxmayı bir oldu. Göyçək anadangəlmə lüt qarşısındaydı. Yanaqlarında göz yaşları asanlıqla özünə yol açmışdı, süzülə-süzülə döşünün üstündə düşdü və... dayandı.

Cəfər dediyi sözlərin hamisini unutdu. İlahi! Göyçəyin bədəni üzündən tamamilə fərqlənirdi. Nəçə ildir bu qadın enli paltarların altında şahəsər gizlədirmiş. Axmaq Dilqəm isə, bu bədəni kişisiz qoymuşdu. Sona kimilərini öpüb-oxşayanda, bu qadının bədəni həsrətlə kişi nəvazişi gözləyirmiş. Bu cür düşüncələrlə Cəfər ağızı açıq, ağır addımlarla Göyçəyə yaxınlaşdı, burunburuna, göz-gözə gəldilər. Nəfəslərini bir-birilərinin üzündə hiss etdilər.

Qadın gözlərini yumub udqundu:

-Üzümə aldənma. Mən xoşbəxt olmaq istəyirəm.

Cəfər cavab verə bilmirdi. Gözəllik qarşısında mat qalmış gözlərini qadının bədənində gəzdirməyə başladı. Gəzdirdikcə öz bədənidəki dəyişikliyi hiss etdi.

İlk yaxınlıqları Cəfər iki barmağını cütləşdirib, Göyçəyin sinəsinə toxunduranda oldu. Qadının giləsinin ucunda süd vardi. Ovcuyla giləni aram-aram ovaşdırıldı. Əli ilk dəfə südverən döşə dəyirdi. Və bu toxunuş onu daha da ehtiraslandırdı. Cəfər az qala üzündən iyrəndiyi qadının bədəninə vurulmuşdu. Bədən qara deyildi, Göyçəyin bəxtinin qaralığından üzü qaralmışdı. Səhərdən axşamacan işləyirdi, dincliyn nə olduğunu təkcə gecələr bilirdi.

Qadının dodaqlarından, üzündən öpmek istəmirdi, öpmədi də... İlk öpüşləri ciyində, əlləri belində gəzdi.

Göyçək gözlerini yummuşdu. Ərini, uşaqlarını unutmak üçün yummuşdu. İniltili səsiylə həyəcandan qurumuş dodaqlarından iki kəlmə deyə bildi:

-Səni istəyirəm.

Cəfər sərt hərəkətlə Göyçəyi çevirdi, dodaqlarını qadının belində sürüsdürməyə başladı. Göyçəyin ağ dişləri alt dodağını özlərinə əsir etmişdilər. Bir neçə dəqiqədən sonra hər şey bitəcəkdi, təzə kişiyə dözen qadının barmaq izləri isə, stulun başında uzun müddət qalacaqdı.

XXX

Dilqəmlə Cəfərin yaxın olduğunu hamı bilirdi. Və arvadıyla gizli yaşadıqlarından sonra Dilqəmin maaşı artmışdı. Hətta Dilqəm Sonanın yanına gedəndə Cəfər ona əlavə bir saat da vaxt ayırdı, nahar vaxtı onun evində, onun arvadıyla qızları məktəbdə olanda xoş anlar yaşayırırdı.

Üç ay, qışacan münasibətləri davam etdi. Bu gün Cəfər məşəqqəsinə alt paltarı da almışdı. Qadında Cəfərin ən çox bəyəndiyi alt paltarlarıydı. Göyçək geyinəndə isə, ona məftun oldu. Şəhvət hıssələrini öldürdükdən sonra nadir hallarda söhbət edərdilər. Cəfər ailəsindən çox danışmazdı. Yoldaşı onunla rayona gəlmədiyi üçün bir kəlmə "incimisəm" demişdi. Göyçək də çox suallar verməzdi.

Nahar vaxtinin bitməyinə az qalmış, ikisi də paltalarını geyindi.

Göyçək saçlarını yiğanda Cəfər ona yaxınlaşdı:

-Əslində, xasiyyətin çox gözəldir. Heyf ki, Dilqəm kimi kişinin əlinə düşmüsən. Sabah - birisi gün mən gedəcəm. Onda neyliyəcəksən?

-Əvvəl nə edirdimsə, onu.

-Ümid edirəm, bir gün Dilqəm səni görər.

Göyçək köks ötdürdü:

-Məndə ona oğul verərəm, - qapıya yaxınlaşdı, cəfətsindən tutub, -sabahacan. Sağ ol.

Cəfər siqareti damağına qoydu:

-Sag ol.

Göyçək qapını tam örtmədi.

Qonşusu Sənəm, böyük qızı Gülnar dəmir qapıdan içəri girəndə üz-üzə gəldilər. Sənəm ərindən təzə boşanmışdı, Göyçəkdən iki yaş küçük? otuz üç yaşında uşaqsız qadınıydi.

Gülnar bir-neçə addım qabağa gəlib, Sənəmi geridə qoydu, təəccübə anasına baxdı:

-Sən burda neynirsən?

Cəfər də evdən çıxdı.

Sənəm içini çəkib, əliylə ağızını tutdu. Dəmir qapıdan həyətə necə girmişdə, elə də çıxdı. Sənəmin getməyini Göyçək hiss etmədi, qızının gözlərinə baxırdı. Utandığından gözləri dolmuşdu.

Gülnar anasıyla aşinasını başdan ayağa süzdü, anasının saçlarına diqqətlə baxdı, göz yaşları pörtməş yanaqlarından süzüldü. Həyəcandan sinəsi enib-qalxırdı. Çox söz demək istədi, sözləri boğazında ilişib qaldı. Ağlayaraq evə tərəf qaçırdı.

Göyçək tərpənə bilmirdi, elə bil ayaqları yerə yapışmışdı, ona tabe deyildi.

Cəfər qolundan tutub sirkələyənəcən gözlərini yer-

dən çəkmirdi:

-Nə dayanmışan? Get, qızınla söhbət elə. Başa sal ki, hər şey fikirləşdiyi kimi deyil. Mən də Sənəmlə da-nışaram. - Cəfər qorxduğunu hiss etdirdi. Göyçəyin cavab verməməsi onu hövslədən çıxardı, - Sənilə-yəm, özünə gəl! Get! Qızını başa sal! Bir azdan ikimi zi də zibilə salacaq.

Göyçək aşnası onu yüngül itələyəndən sonra özünə gəldi, diqqətlə bayaq qoynundan çıxdığı kişinin gözlərinə baxdı. Gözlerinin bəbəklərindən qorxusunun bütün bədənini sarsıtdığını gördü. Cəfərin acizliyinə heyfslə-nib, başını təəssüflə yellədi. İlk dəfə xəyanətinə peş-man olmuşdu.

Evinə tərəf qaçı, qızına toxunmaq isteyirdi. "Qızım" deyən kimi, qızı üstünə qışqırı, ağızını açmağa imkan da vermədi:

-Toxunma mənə. Mənim sən adda anam yoxdur. Pozgünsan, pozgün. Atama hər şeyi deyəcəm. Hər şeyi deyəcəm.

Göyçək qışqırı, əlləriylə üzünü tutdu:

-Yooox! Eləmə belə. Bağıشا məni, bir qələtdi elə-mişəm, bir də etmərəm.

-Deyəcəm, nə görmüşəmsə deyəcəm.

-Qurban olum, bağışla. Heç nə demə, yoxsa atan məni öldürəcək.

-Sənin kimi ana ölsə yaxşıdır. Atamın papağını yerə soxdun. Atama deyəcəm, qoy ikinizi də öldürsün. Oğraş köpəy oğlu... - Gülnar qışqıra-qışqıra söyürdü ki, Cəfər eşitsin. - Cörəyimizi yeyib anamı yoldan çıxardın. Sə-nin başını kəsəcək, it balası! Hər şeyi atama deyəcəm!

Həyətin ortasında ana-balənin qışqırığına qulaq ve-rən Cəfər, sarısını udmuşdu. Evdən nəyinsə yerə çırpılıb sindirildığını eşidib içini çəkdi, ayaqlarının titrədiyi ni hiss etdi. Daha burda yaşaya bilməzdi. "Lənət şeyta-na" deyib iti addımlarla qaldığı evə tərəf getdi. On beş dəqiqə keçmədi, əlində çamadanı evdən çıxdı, qapısını da bağlamadı. Həyətin dəmir qapısına yaxınlaşanda sonuncu dəfə Göyçəkgilin evinə tərəf boylandı. Narahat idi, sirlərini artıq iki nəfər bilirdi. Burda qalmaq ağılsızlıq olardı. Ortada müdafiə ediləsi sevgi də yox idi.

Evli olub kişisiz, qadınsız olanların ehtirasına hələ indiyəcən heç kim tərəfkeşlik etməyib.

Cəfər küçəyə çıxdı. Sənəm iki qeybəticil qonşu arvadıyla Dilqəmgilin qapısına baxırdılar. Qadınlar mühəndisi görən kimi söhbətlərini dayandırdılar. Cəfər getməklə bağlı qərarının düzgün olduğunu indi anlamışdı. Sonuncu dəfə işə getdi, anasının canüstə olmasına bağlı yalan uydurub, icazə aldı, rayon taksilərindən birinə oturub, adını olmasa da, canını həmişəlik qurtardı. İnsanları bir-birinə yadlaşdırın böyük şəhərində itməyə getdi.

Dilqəm Cəfərin gedişinə dodaq büzüb məəttəl qalandı, arvadının xəyanəti evlərdə gəzirdi. Qeybəticil arvadlar gecə fəhlə işləyən ərlərinə, oğlanlarına Göyçək-lə Cəfərdən danışdılar. Kişilərdən kimisinin Dilqəmə

yazığı gəlirdi, kimisi yad kışını evinə gətirdiyi üçün qı-nayırıdı, kimisi də deyirdi ki, "yaxşı kışının arvadı gəzməz".

Hələ son aylar artan maaşını evində arvadına xırıd-layan kişiler də çox danışacaqdılar. Adam da tapılındı Cəfərin qəfil gedişinə cavab tapa bilməyən Dilqəmin üzünə həqiqəti danışın.

Dilqəmin xasiyyəti tünd idi, bir az da davaya meyil-li insanıydı. Heç kim ağrımayan başına dəsmal bağla-maq istəmirdi.

Fahisələr də Göyçəyi qıñayırdılar. "Yaxşı arvad əri-nə xəyanət etməz" - deyirdilər.

Hamısı Dilqəmin üzünü görənəcən danışındı.

Həmişə danışib-gülən qızı Gülnar da gecələr yata-ğında səssizcə ağlaya-ağlaya atasına deyəcəyi sözleri əzbərləyirdi, gündüzlər bacısına süd verən anasının qı-zarmış gözlerinə baxanda əzbərlədiklərini unudurdu, mərhəmətli qız olurdu.

Bu dünyanın sırrı bu dünyada açılar, deyiblər.

Bir gün işdə onunla yaşıd olan Orxanla Dilqəmin iş üstündə sözləri bir-birinə xoş gəlmədi. Orxan bilmədən Dilqəmin ayağının üstünə nə isə tökmüşdü. Dilqəm Or-xanı itələyib: " Korsan?" deyəndə, cavabını eşitmək çox çəkmədi:

-Kor özünsən, danışığına fikir ver. Qabağında uşaq-muşaq yoxdur.

-Onda işini düzgün gör! - Dilqəm əmr formasında dedi.

Orxan əsəbləşdi:

-Sən kimsən mənə göstəriş verirsən. Get, namusu-nun dərdini çək!

Söz Dilqəmə gülə kimi dəydi. Orxanın sağ üzünə yumruq vurdu. Orxan da yumruğunu qaytarmaq istə-yəndə fəhlə yoldaşları araya girib, hərəsi bir qolundan yapışdırılar:

-Nədi? Qeyrət damarın tutdu? Guya bilmirsən arva-dın mühəndisli nə hoqqalardan çıxıb?

Bir-iki fəhlə ağız-ağıza verib Orxanı danladılar. Dil-qəm nə yerində tərpənə bilirdi, nə də ağızını açıb bir kəlmə deyə... Ürəyi sixılırdı, nəfəs almaqda çətinlik çəkdiyini hiss etdi. Yerə yixiləsi fəhlə yoldaşlarını qorxutdu, səsləri bir-birinə qarışmışdı.

Maşınla Diqəmi xəstəxanaya apardılar. Əsəbdən təzyiqi qalxmışdı. Təzyiqini həkimlə tibb bacısı iynə-dərmanlarla aşağı salandan sonra özünə gəlmışdı. Həkimin və iş yoldaşı Elmanın təkidlərinə baxmayaraq, xəs-təxanada qalmaq istəmədi.

Otaqda Elmanla tək qaldılar. Dilqəm dedi:

-Zatiqriq itin balası, məni rüsvay elədi. Doğraya-cam onu! Tikə-tikə edəcəm!

Elman Dilqəmdən bir-iki yaş böyük idi:

-Lazım deyil. Hələ düz olub-olmamağı sual altında-dir.

-Od olmayan yerdən tüstü çıxmaz, deyiblər, Elman. İndi başa düşürəm o eclar niyə qəfildən yoxa çıxıbı.

Binamus! Oğraş!

Elman Dilqəmi fikrindən daşındırmağa çalışırdı:

-Tutaq ki, öldürdün. Sonra? İndi beynin qandı, sonrasıni fikirləşə bilmirsən. Qızlarını fikirləşməlisən. Sən türmədə, anaları torpaqda... Ortalıqda qalacaqlar. Orxan kimiləri istifadə edəcək, korlanacaqlar. İndi hamının yüz dərdi var. Camaat üç gün danişib susacaqlar. Balalarına yazığın gəlsin.

Dilqəmin Elmana cavab verməyə halı yox idi. Üç kəlmə deyə bildi:

-Məni evə apar.

Elman Dilqəmin qolundan tutub içəri girəndə Göycək təccübələ onlara yaxınlaşdı, narahat oldu:

-Nə olub?

Dilqəmin rəngi qaçmışdı. Arvadını gördü, lap əsəbləşdi.

Göycək onun əlindən tutdu:

-Üzünün rəngi niyə solub?

Dilqəm əliylə arvadının əlini yüngülce itələdi, suallarını cavabsız qoydu, Elmanın köməkliyi ilə divanda oturdu.

Qızlarının üçü də məktəbdə idi.

Göycək baxışlarıyla sanki Elmana suallar verirdi.

Elman başıyla ona işaret etdi ki, yola salsın. Üzünü Dilqəmə tutdu:

-Mən gedirəm. Nə lazımlı olsa, xəbər edərsiz.

Dilqəm başıyla razılığını bildirdi.

Göycək Elmani qapının ağızınan yola saldı. Elmanın ərinin eşitməyəcəyi tərzdə:

-Nə desə, sus! - deyə bildi və getdi...

Göycək ərinin yanında divanda oturdu. Dilqəm onun gözlərinə nifrətlə baxırdı, hirsindən ağızından su gəlirdi. Özünü ələ ala bilmədi, arvadının qulağının dibinə var gücüylə şillə vurdu. Qadın oturduğu divandan yerə düşdü, vurulan şillədən hər şeyi başa düşmüşdü. Başını yerdən qaldırıb ərinin gözlərinə baxa bilmədi, sakitcə ağladı.

...Dilqəm şəhadət barmağını havada silkələdi, Göycək hələ də ağlayırdı:

-Qurban olasan qızlara! ...Qurban olasan qızlara! - cümləsini tekrarlaya-tekrarlaya səsimi yüksəldirdi: - Qurban olasan qızlarımı, ...

Dilqəm qabarlı əllərini birləşdirib, biganəliyi ucbatından biabır olmuş üzünü ovularında gizlətdi, hıqqırıhıçqırı ağladı.

Göycək ilk dəfə ərini insaflı tanımiş, xəyanətinə ikinci dəfə peşman olmuşdu. Onların qanunlarına görə əri görək onu öldürəydi. Görünür, kişi qadınıyla qızları arasında qalandı, qızları onları dünyaya gətirən analarından həmişə bir addım qabaqda olur...

XXX

Beləliklə, bu hadisədən 23 il keçdi...

Qeybətcil qarılarsa haqq dünyasına qovuşmuşdu, mühərbiə başlamışdı, şəhərlərə, rayonlara işgal olunmuş ərazilərdən didərgin düşmüş bir milyona yaxın məcbu-

ri köçkün yerləşdirilmişdi. Mühəribədə qeyri-müəyyən müddətə "Atəşkəs" rejimi elan olunmuş, Qarabağ ermənilərin nəzarətində qalmışdı. Qaytarılmasıyla bağlı hər il danışıqlar aparılırdı, erməni hökməti isə, işğal olunmuş rayonlarda axırıcı il əhalisi üçün evlər tikdiyirdi...

Məcburi köçkünlərdən olan yeni qonşuların dərdisəri köhnə qonşulara köhnə söhbətləri unutdurmuşdu. Artıq Götçəyin xəyanətini Dilqəmdən başqa heç kim xatırlamırdı. On səkkiz yaşında əmisi oğluna ərə verilmiş Gülnar da anasını bağışlamış, qadın olandan sonra, ərinin evə gəlmədiyi gecələr əzablarını hiss etmişdi. Hər şeyin səbəbkərini kimi atasını günahkar görürdü və susurdu...

Dilqəm ikinci qızı Səmani iyirmi yaşında Cəbrayıl rayonundan olan qonşusu dul Cəvahirin oğluna, on doqquz yaşında üçüncü qızı Gövhəri Bakıda yaşayan əsgər yoldaşı Akifin oğluna vermişdi. Kiçik, sevimli qızı Zeynəbin isə toyu bir həftə bundan əvvəl Bakıda olmuşdu, Akifin qardaşı oğlu bacısının toyunda qızə vurulmuşdu. Dilqəm gec də olsa indi rahatlıq tapirdi, neyəsin ki, sonbeşiyi Zeynəbin qisməti iyirmi üç yaşında gəlmişdi.

Daha qızlarının namusuna görə narahatlılığı yox idi. Artıq illərlə gözəldiyinin vaxtı çatmışdı. Altmış beş yaşında neçə ilin əsəbindən əsən bədəni, əsa tutan, titrəyən əlləri də ona mane ola bilmirdi.

Dan yeri ağaranda çay içməmiş evdən çıxdı, azadlığın havasını sonuncu dəfə udmaq üçün şəhərin gəzməli yerlərini gəzdi, bir daha buralarda gəzib-gəzməyəcəyini düşündü. Sonra bu dünyada ona yaxın olan qızlarına baş çəkdi, uşaqlaşib nəvələriylə oynadı, onlarla birlikdə oyləndi.

Axşama yaxın Bakıda yaşayan qızlarıyla telefonda danişa-danişa yeyin addımlarla evinə gəldi. Göycək süfrəni hazırlamışdı, əlində pult televizora baxırdı. Dilqəm qapıdan içəri girəndə qızı Zeynəblə danişirdi:

-Gözlə, adboy eləmə, ananla da daniş. - telefonu arvadına uzadıb mətbəxə keçdi.

Göycək qızıyla çox danişmadı. Hal-əhval tutub, hamiya salamlarını çatdırmasının tapşırıldı, sağollaşdılar. Telefonu vermək üçün mətbəxə girəndə Dilqəm qapının ağızında bıçağı qəfildən onun üzərinə sancıdı. Göycəyin gözləri bərəldi, ağızı açıq nəfəs almaq istədi, bacarmadı, telefon əlindən çıxdan düşmüşdü. Ərinin gözlərinə baxdı, nifrətdən başqa heç nə görmədi. İyirmi üç il mərhəmətli bildiyi adam qəddar imiş.

Dilqəmin həyəcandan sinəsi enib-qalxırdı:

-Daha qızlarına qurban olmaq lazım deyil.

İkinci dəfə bıçağın sapından tutub yenə itəldi. Göycək kürəyi üstə yerə dəydi, açıq gözlərdən yaş gəlirdi. Dilqəm əsasını yərə vura-vura dərindən nəfəs aldı. İyirmi üç il əvvəl itirilmiş namusunun kinini iyirmi dörดüncü ilə saxlayammamışdı...

SAHİB ABDULLAYEV

O KÖHNƏ KİŞİLƏR QEYB OLUB, BABA

Onlar köhlənləri minib getdilər,
Nağıla, dastana dönüb getdilər.
Günəş tək üfüqədə sönüb getdilər,
O köhnə kişilər qeyb olub, baba.

Əlində qılınçı köhlən atında,
Ayaq üzəngidə, diz qabırğada,
Yurd eşqi qanında, şirin canında,
O köhnə kişilər qeyb olub, baba.

Bir kəlmə sözüylə qan bağlanardı,
Bircə nərəsiylə dağ çalxanardı.
Bir gözü həmişə açıq yatardı,
O köhnə kişilər qeyb olub, baba.

Kişi tək dayandı hər çətinlikdə,
Barmaq tətiklərdə, göz gədiklərdə,
Qartal tək qıy vurdu düşmən görəndə,
O köhnə kişilər qeyb olub, baba.

Qalmayıb dağların əzəl urvatı,
Köhnə kişilərsiz keçir həyatı.
Bəzən ötmək istər qəmli bayatı,
O köhnə kişilər qeyb olub, baba.

Doğma yurd yerləri boş qalıb indi,
Ocaq yerlərində daş qalıb indi.
Gözlərdə ziya yox, yaşı qalıb indi,
O köhnə kişilər qeyb olub, baba.

ÇAĞIDIR

Nazlana-nazlana yenə yaz gəlib,
Torpağın oyanıb, duran çağıdır.
Yenə doğma elin, doğma elatin,
Yaylaqda alaçiq quran çağıdır.

Açılıb sifəti dağın, çölün də,
Hər tərəf qalıbdır çiçək əlində.
Yenə bənövşənin kollar dibində,
Boylanıb boynunu buran çağıdır.

Ümidlər göyərir xoş diləklərdə,
Barmaq tətiklərdə, göz gədiklərdə,
Kəkliklər qayada, qartal zirvədə,
Hay salıb dövrələr vuran çağıdır.

Torpaq şəbnəmlərdən alıbdır nəmlik,
Göyərib hər yerdə lalə, tər yemlik.
Bağda mələr qalıb bir körpə əmlik,
Dostların toplaşış "vuran" çağıdır.

Hanı səs-sədası ər ərənlərin,
Bulaq üstə ötən qız-gəlinlərin,
Nalları daş ovan şüx köhlənlərin,
Yolların belini qıran çağıdır.

Dizibərk igidlər köhlən belində,
Ayaq üzəngidə, tūfəng çıyində,
Yenə cavanların toyda, düyündə,
Oynayıb aşığı yoran çağıdır.

Dil açır məhəbbət hər qarışında,
Yurdun qayasında, qara daşında.
Sevən cavanların bulaq başında,
Məhəbbət cavabın soran çağıdır.

DAĞLAR

Bir-birinə dirsəklənib,
Ehey, mürgü vuran dağlar.
Özü bir yerdə dayanıb,
Yolcuları yoran dağlar.

Mən boy atdım beşiyində,
Qurd ulayar gədiyində,
Durub yurdun keşiyində,
Düşmən gözün qıran dağlar.

Vaxt var idi hay-küylüydü,
O naxırlı, sürülüydü,
Alaçılqala örtülüydü,
İndi qalıb viran dağlar.

Gecə-gündüz həsrət çekir,
Öz köksündə qəmlər əkir.
Oğulların gendə "səkir",
Sızlayırımı yaran, dağlar?

KƏM VERİB TANRI

Duyğusal şair Mirzə Mirimlinin təsiri ilə
Göyərdə bilmədim ümidlərimi,
Açdım meydan kimi dərdə sinəmi,
Sevincə təşnəyəm bir səhra kimi,
Bəs niyə gözümə nəm verib Tanrı?

Sevinc atlı oldu, mənsə piyada,
Nisgillə yaşadıım elə dünyada.
Mən fəda olmuşam doğmaya, yada,
Mənəsə onlardan qəm verib Tanrı.

Bu necə ömürdü, necə taledi,
Ağrı-acılarla məni bələdi.
Əzəldən qismətim elə belədi,
Nəyi ummuşamsa kəm verib Tanrı.

OLDU

Yurdsuz ötən günler döndü illərə,
Nisgillə ötüşən boz fəsillərə,
Bəzən iddialar aşdı bənd, bərə,
Çox şeyi umsam da, qismət az oldu.

Ümidlə yaşadıım hər günü, ayı,
Heç nə qazanmadıım qəmdən savayı.
Qəhərdə ötürdüm hər keçən yayı,
Qiş da elə ötdü, payız, yaz oldu.

O yurdun şəkili daim gözümədə,
Boy verdi qəlbimdə, dinən sözimdə,
Yayın qızmarında ötən günləmdə,
Elə sazaq düşdü, sərt ayaz oldu.

Bəxt gülə, dəndlərin boynunu buram,
Dərin fikirlərə, mənəyə yaram.
İstədim bir dərin nehrə baş vuram,
Bəxtimə çıxanlar hey dayaz oldu.

Əzəmət duyulur göy çaxışından,
Yazda təbiətin nur naxışından,
Qiş qorxub çəkildi yaz baxışından,
Dözmədi, dəyişib o da yaz oldu.

MƏN

Çox şey təmənnası yad oldu mənə,
Qane oldum Tanrı verən aza mən.
Bir ömür yaşadıım ağlı-qaralı,
Heç qoymadıım fikrim çəsa, aza mən.

Hər fəsilin ömrümüzdə yeri var,
Bir ümidiən bərk yapışb yeri, var.
Çiçək kimi göyərəndə arzular,
Könül açdım qışdan sonra yaza mən.

Həyat sıxdı, mənsə durdur, dirəndim,
Odlandıqca kərpic kimi bərkidim.
Bahar üz vermədi, qışa söykəndim,
Dözdüm hər şaxtaya, hər ayaza mən.

Dünyada hər haqqə doğmayam, yaram,
İstədim nahaqqı sindirəm, qıram,
Ondan sonra dərinlərə baş vuram,
Amma ki, rast gəldim hey dayaza mən?

Ömür keçir, mənsə hey tələsirəm,
Bir sevdanın zəncirində əsirəm.
Sevdiyimdən məni duyan istəsəm,
Bir cavab göndərə, o da yaza: "mən".

GEDİRƏM

Dərd daradı tellərimi,
Üzüb haqdan əllərimi,
Arxmaxca öz illərimi,
Tökə-tökə yol gedirəm.

Ov vermədi kəməndimə,
Güldü dünya hər cəhdimə,
Niyyətimi ümidimə,
Bükə-bükə yol gedirəm.

Bu bir umu, bir küsümü,
İçimdə boğdum səsimi.
Həsrətimlə öz köksümü,
Sökə-sökə yol gedirəm.

Ağırlaşib qulaqlarım,
Silkələnir dayaqlarım,
Daha getmir ayaqlarım,
Çökə-çökə yol gedirəm.

Dünya bir əcəl tələsi,
Kim yayına, kim çökəsi,
Yurd həsrəti qəm şələsi,
Çəkə-çəkə yol gedirəm.

Yurdum dönüb göz dağına,
Sinəmdəki söz dağına,
Bir ölümün qucağına,
Səkə-səkə yol gedirəm.

VALLAH, BU GƏLƏN YAZ KÖHNƏ YAZ DEYİL

Nəvəm balaca Sahibin üç yaşına

Bir gözəl dərd çəkmir sözümdən ötrü,
Bir daş qəribəsəyib dizimdən ötrü,
Bir cığır darıxıb izimdən ötrü.
Güllərin nazi da köhnə naz deyil,
Vallah, bu gələn yaz köhnə yaz deyil.

Bir sevda yorulub boynunu burub,
Bir əcəl kəməndlə gədikdə durub,
Daha indadımı fəsillər yorub.
Nə olsun arzular hələ az deyil,
Vallah, bu gələn yaz köhnə yaz deyil.

Göylərin göz yaşı indi ayrıdır,
Ötənlər qəlbimi yaman ağrıdır,
Deyəsən ömürün qürub çağıdır.
Dillənən o saz da köhnə saz deyil,
Vallah, bu gələn yaz köhnə yaz deyil.

ƏLDƏN GETDİ

Könlümçə bir ömür yaşamadım mən,
İl üstə il gəldi can əldən getdi.
Durduğum bərədə yuxu apardı,
Ovum ötüb keçdi, an əldən getdi.

Günəşin doğmasın görmək üçün mən,
Bir imdad dildəm ötən gecədən.
Elə səhər üzü məni qəfildən,
Apardı yuxular, dan əldən getdi.

Arım gecə-gündüz gül üstə qondu,
Şirəsin əmdiyi çıçək qalmadı.
Bir dəli rüzigar onu tapdadı,
Pətək heçə döndü, şan əldən getdi.

ÜRƏYİM NEÇƏ PARADIR

İki bölünməyin əzablarını,
Hələ körpəlikdən daşımışam mən.
Xudafərin bircə addımda idi,
Ondan ayrılıqda yaşamışam mən.

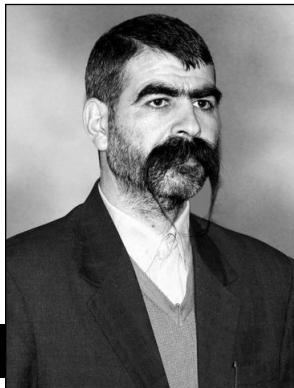
Nə əlim çatıbdı, nə ünüm yetib,
Babamın müqəddəs əmanətinə.
O korpu içimdə ağrı tək bitib,
Onun suçu nədir, qəbahəti nə?

Göyərmiş daşıyla, hey gecə-gündüz,
Bir ağlar bayati ötübüdü korpu.
Boynunu burubdu səssiz-səmirsiz,
Elə bil xəcalət çəkibdi korpu.

Toxunub ötəndə Araz da ona,
Utanıb başını aşağı tutub.
Bu taydakı qardaş o taydakına,
Çatmayıb, nisgilə, dərdlərə batıb.

Bölünüb Vətənim iki paraya,
Bu bölgü içimdə gözsüz yaradır.
Ağrı-acılarım heç gəlməz saya,
Bu dərddən ürəyim neçə paradise.

HƏSƏN HÜSEYNİ

ŞEYX FƏZLULLAH NƏİMİ YARADICILIĞINDA HÜRUFİLİK ELMİ

Azərbaycan xalqı öz qədim və zəngin mədəniyyəti ilə öyünməyə layiqdir. Xalqın fəxr edə biləcəyi şəxslərdən biri də Azərbaycanda hürufilik elminin banisi hesab olunan Şeyx Fəzlullah Nəimidir.

Hürufilik elminin banisi Azərbaycanın məhşur mütəfəkkiri, alimi və şairi Şeyx Fəzlullah Nəimi 1339-cu ildə Təbrizdə anadan olmuş, dövrünə uyğun mükəmməl təhsil almışdır. O, əsasən fəlsəfə, filologiya, fiqh, astronomiya, məntiq, təbiət elmlərini öyrənmişdir. 15 yaşından papaqçıqla məşğul olmuş və nəticədə həmişə əsnaf və peşəkarların mühitində yaşamışdır.

Şeyx Fəzlullah Nəimi tərəqqipərvər sufı təriqətlərinə də çox yaxın olmuş, yaxın şərq ölkələrinə səyahət edərək, zəngin məlumat toplamışdır. O, görkəmli alim və şairlərlə tanış olmuş, "Məhəbbətnamə", "Novnamə" (Yuxu haqqında kitab), "Ərşənmə" və "Cavidannamə" əsərlərini yazmışdır. Həmin əsərlərdə hürufizmin elmi-nəzəri prinsiplərini ətraflı şərh etmişdir.

Şeyx Fəzlullah Nəiminin yazdığı "Cavidannamə" əsəri hürufi təliminin ensiklopediyası sayılır.

Sufizmdə olduğu kimi, hürufizmin də fəlsəfi əsası panteizmdir. Bu cəhətdən hürufilik sufizmin tərəqqipərvər təriqətləri ilə, birinci növbədə Hellac Hüseyin Mənsur, Fəridəddin Əttar, Cəlaləddin Rumi, Şeyx Mahmud Şəbüstəri kimi görkəmli şəxsiyyətlərin təlimi ilə son dərəcə əlaqədardır. Lakin hürufi panteizmi xeyli fərqlidir. Hürufilikdə Allahın təbiətdə, əşyada, sözdə, xüsusən insanda təcəssümü əsasdır. Buna görə də hürufilər Allahın Fəzlullahda təcəssüm etdiyinə inanırdılar. Təlimə əsasən, insan öz varlığında olan ilahi ünsürü əxlaqi-mənəvi təkamül yolu ilə inkişaf etdirir. Həmin nəzəriyyənin dərin ictimai kökü var. Hürufilər deyirdilər ki, hökmədarlar və din xadimləri

(şəriətdə olan alimlər) ədalətsiz, riyakardırlar. Onlar öz şəxsi mənafeləri, şöhrətləri üçün xalqları qırğına verir, qötü-qarətlə varlanır və özbaşınalıq törədirlər. İnsanları ədalətə qovuşdurmaq üçün yeni tipli hökmədar, kamil insan lazımdır. Belə insan isə Fəzlullahdır.

Şeyx Fəzlullah Nəimi özünün dünyagörüşü, fəlsəfi təlimi və bədii yaradıcılığı ilə Azərbaycanın ictimai-fəlsəfi və bədii fikri zəminində yetişmişdir. Onun hürufizmi XIV əsrin ictimai-siyasi vəziyyətdən doğmaqla bərabər, Azərbaycanın fəlsəfi fikir tarixində mühüm yer tutan məzdəkizm, xürrəmilik və əxilik hərəkatı ilə üzvü surətdə bağlıdır.

Hürufilikdə Allah eyni zamanda söz-kəlam şəklinde təcəlli edir, sözlər isə hərflər vasitəsiylə ifadə olunur. Hürufilərin fikrine görə, Allah sözlərdə təcəssüm etdiyi üçün zaman da hərflərdə əyandır, hərflər isə insanın üzündə (kamil insanın) eks olumuşdur.

Həzrət Muhəmmədin (s) gətirdiyi İsləm dininin əsaslarını çatdırıran 28 hərfdə (ərəb əlifbasındaki hərflərin sayı) öz eksini tapmışdır. Şeyx Fəzlullah Nəimi isə "Cavidannamə" əsərini fars əlifbasındaki 32 hərflə yazmışdır. Hürufilərin əqidəsinə əsasən, insanın üzündə anadangəlmə yeddi xətt vardır: 2 qaş, 4 kirpiq, 1 saç. Bunlar 4 ünsürdən, yəni su, od, torpaq və havadan (ab, atəş, xak, bad) əmələ gəldiyi üçün hər biri 4 hesab edilir, hamisının sayı isə 28 olur. Saç ortadan ikiyə ayrıldıqda 7 xətt 8 olur, 8-i də 4 ünsürə vurduqda 32 alınır. İnsanda gənclikdən çıxan 7 ata xətt vardır: 2 saqqal, 2 big, 2 burun tükləri, 1 alt dodaq tükü. Bunların yekunu 28 və 32 edər. Hürufilər bundan başqa da bir çox digər rəqəmlərlə hərflərdən ibarət rəmzlər yaradırdılar ki, hamisının nəticəsi ilahi ruhun insanda və Fəzlullahda təcəssüm etdiyinin sü-

butu üçündür.

Hürufiliyə görə, bütün varlıq səsdən yaranmışdır. Səs və hərf sözlərdə əksini tapmışdır. Bu da ancaq insana məxsus xüsusiyyətdir. Söz də hərflər üzərində qurulur. Kainatın yaranması hərflərlə bağlıdır.

Allah-Təala "Kun" ("Ol") əmri ilə varlığı yaratmışdır. "İnnəmə əmrənu izə ərada şeyən ənyəqulə ləhu kun-fəyəkun". - "Həqiqətən bizim əmrimiz bir şeyə çatdıqda ona "Ol" deyərik, o da "Olar". Bu əmr sözdən, söz isə hərflərdən ibarətdir. Həmçinin həyatın bütün sırları hərflərlə birləşir. Hərflərin daxili rəmz və mənalarını öyrənmək aləmin sırlarını bilmək deməkdir.

Hürufilik təriqəti qısa müddət içərisində inkişaf edərək geniş yayılır, dini pərdəyə bürünmüş ictimai hərəkat şəklini alır və Türkiyədə, İranda, ərəb ölkələrində də özünə çoxlu tərəfdarlar qazanır. 1386-ci ildə Fəzlullah Nəimi hürufiliyi təbliğ etmək üçün indiki Şimali Azərbaycan ərazisinə gəlir, burada ölkənin görkəmli alim və şairləri ilə görüşür. Onların içində Seyid İmadəddin Nəsimi də var idi. Beləliklə Şirvan hürufilik təbliğatının mərkəzinə çevrilir. Şeyx Fəzlullah həmin bölgədə hürufiliyin möqsəd və mahiyyətini yaxşı başa düşən və ona tərəfdar çıxan tərəqqipərvər ziyalı qüvvələri tapır. Bunların içərisində Seyid İmadəddin Nəsimi və Əbülhəsən Əliyül-Əla xüsusiil fərqlənidirlər. Şeyx Nəiminin xeyli vaxt Bakıda olması Əliyül-Əlanın "Qiyamətnamə" əsərindən də aydın görünür.

*Aməd ən nida ze rahe Baku,
Bərxız, botovu dəste-paku.
An say neşəste delbəre məst,
Ba an ke, berəft, cas bə cast.*

Anlamı:

*Bakı tərəfdən bir səs gəldi ki,
Ey gözəl, qalx, əl-ayağın yiğisidir.
Orə bizim sevgilimizin sakin olduğu yerdir,
Özü getmişdisə də, yeri qalmışdır.*

Hürufilik elminə bələd olduqdan sonra Seyid İmadəddin Nəsimi də hərf və rəqəmlər nəzəriyyəsini yeni baxımdan şərh edirdi. Şair 28 və 32 hərfə yazılmış Quran və "Cavidannamə" əsərlərini şərh edərək, hərflərin müqəddəsliyini göstərir. İnsanın üzündə 1 saç, 2 qas, 4 kirpik olmaqla 7 tük cizgisi vardır. Bu xətlər annadangəlmədir. Xətt cizgilərinin özü və yeri 14-ə bərabərdir. Kişilərdə sonradan 7 xətt cizgisi də yaranır. Bunlar da yerləri ilə 14 edər və 2-yə vuranda 28 alınar. Quran da 28 hərfə yazılmış. Saçlarla çənə altındakı xətlərin istiva cizgisi ilə iki yerə bölünməsi, özü

və yeri ilə cəminin hasili 32-yə çatır ki, bu da "Cavidannamə" əsərindəki hərflərin toplumudur.

"Fatihə" surəsi 7 ayədən ibarətdir və 4 adı var. 7 ayəni 4 ada vurduqda 28 edər. Quran da 28 hərfə yazılıb. Həmçinin "Fatihə"də ərəb hərflərinin 7-si yoxdur. Cəhənnəmin adları olan hərflər bu surədə qeyd edilməyib. Digər baxımdan nəzər yetirildikdə aydınlaşır ki, qadın üzünün kişilərə məxsus 7 xətt cizgisi yoxdur. Buna görə də "Fatihə" surəsinə "Ümmül-kitab" (kitabların anası) da deyilir.

Quranın 29 surəsinin əvvəlinci ayələri və "Şura" surəsinin 1-ci və 2-ci ayələri müqəttəhə hərflərlə başladığından Quranın sirri hesab olunur. 29 surənin hər birində 1 ayə, "Şura" surəsində isə 2 ayə "hürufi-müqəttəhə" - yəni söz halına gəlmədən kəsilmiş hərflərdən təşkil olunub ki, bunların da sayı 30 edər. Quran da 30 cüzdür. Bu, 14 hərfdır. Müqəttəhə hərflər ancaq təkrar olunaraq 29 surədə işlənib. 14 hərfin özləri və yerləri 28 rəqəminin cəmidir. Qurani-Kərim məhz ərəb əlifbasında olan 28 hərfə yazılmış ilahi qanunlar toplusudur.

Gündəlik vacib namazların sayı 17-dir. Cümə günü isə 15 rüket namaz qılmaq lazımdır. $17+15=32$. Fəzlullah Nəiminin yazdığı "Cavidannamə" əsəri də 32 hərfə yazılıb. Yolcular 11 rüket namaz qılır. 11 rüket misafir namazını gündəlik 17 rüketin üzərinə əlavə etsək 28 alınacaq. Quran da 28 hərfin iştirakı ilə nazil olub.

İnsan üzündəki xətt cizgilərinin, Quran ayələrinin və namaz rüketlərinin hürufilik təlimində rəmzi mənalar daşımıası heç də təsadüfi deyil. Hürufilər görə, bu əlaqə ilahi vəhdətlə bağlıdır. Hərf və rəqəmlər nəzəriyyəsini təbiətə, kainata belə tətbiq edərək onların arasında da uyğunluq arayıp tapırlılar.

Hürufilər hətta insan üzünü "Allah güzgüsü sanır-dılar". Buna görə insana - Fəzlullaha səcdə edilməlidir. İnsan üzündə şəkil və rəsmələr də bunu göstərməkdədir. Daşa, torpağa gövhər deyən insan nə üçün özündəki gözəllik və lətfəti görmür.

*Ey daşəvü türabə deyən qiymətli gövhər,
İnsan bu hüsni lütf ilə gövhər deyilmidir?*

Şeyx Nəimi Teymurləngin əmriylə onun oğlu Miranşah tərəfindən həbsə alınıb, Naxçıvandakı Əlinçə qalasına aparılır və sonda dəhşətli surətdə edam edilir. O, həbsdə olduğu müddətdə məşhur "Vəsiyyətnamə"sini yazaraq gizli surətdə Bakıya, öz yaxın adamlarına göndərir. Çox əhəmiyyətli tarixi sənəd olan "Vəsiyyətnamə"də Şeyx Fəzlullah Nəimi hürufilik hərəkatının istedadlı, müdrik rəhbəri kimi canlanır.

O, hürufilərin başının üstünü alan təhlükəni anlayır və müridlərinin, məsləkdaşlarının və ailə üzvlərinin taleyi haqqında düşünür. Zindanda yazılın "Vəsiyyətnamə" insana qayğı və məhəbbətlə doludur: "Bütün dərvishlərə salam söyləyin... Rəis və Keya, eləcə də Xacə Fəxrəddin əgər oradadırlarsa, tədbir görüb uşaqları bir guşəyə aparsınlar. Əgər qoymasalar, kişiləri qadınlar vasitəsiylə xəbərdar etsinlər. Ola bilər ki, təşkil olunmuş dəstədən adam gələr, bütün müridlər tələf olar, hamiya qəsd edilər. Harada olsalar elə etsinlər ki, mənim müridim olmalarını bir kimsə bilməsin. Bacarsalar Gilana, Mazandarana getsinlər. Heydər Keyanın oğlu və digər müridlər əlbəttə, xəbər çatdırı bilərlər. Tələf etmək üçün arxalarınca adam gələ bilər. "Vəsiyyətnamə"dəki məlumat və məsələlərdən nəbadə başqa bir adama danışalar. Özlərini son dərəcə gizli, yenə də gizli saxlamalıdır".

Bu sətirlərdə həyat uğrunda çalışmaq əzmi, böyük qayğı, mübarizə ruhu aydın şəkildə duyulmaqdadır. Burada əzm və iradə sahibi olan insanın nəcib ürək döyüntüləri diqqəti cəlb edir. Həmin parçada hürufiliyin mütəşəkkil bir qüvvəyə malikliyi, siyaseti, mübarizə pafosu çox aydın hiss olunur.

Şeyx Fəzlullah daha sonra yazır: "Geyiminizi və xarici görünüşünüzü dəyişin, özünüzü şirvanlı və dağlı camatının şəklinə salın. Möhkəm və əlçatmaz ucqarlıra gedin. Bu işi olduqca tez edin ki, hələ ordudan arxanızca heç kim gəlməmiş və tələfata uğramamış getmiş olasınız. Əlbəttə, əlbəttə, əlbəttə, getməkdə tələsin. Uzaq dağlıq yerlərə çəkilin, adlarını dəyişin. Dərvişlik mərasimini üzərinizdən götürün. Hər dəm, hər dəm namaz qılıb bir peşəyə bağlanmağınızı da məsləhət görürəm". (səh.196)

Ş.F.Nəimi eyni zamanda Allahın nurdan ibarət olduğunu və bədən üzvlərini əlifba hərflərinə oxşar hesab etmişdir. Məsələn, əlifbanın ilk hərfi "əlif" onun ayağı, "əyn" gözü və sair. Beliliklə, o, bütün hərfləri müqəddəs sayırdı. Hürufilər belə bir əqidədəirlər ki, hərflər gözəl simalarda təcəlli olunurlar. Bu səbəbdən də gözəl görünüşə malik olanlar müqəddəsdir və başqalarından daha çox sevilməyə layiqdir. Onların əqidəsinə görə, Allah-Təala "Ərş" və "Sidrətul-muntəhami" insanın surətində gizlətmışdır və Peyğəmbərin (s) meraci öz surətinin cizgilərini başa düşmək və həmin xətlərdə ilahi fəzli müşahidə etməklə baş vermişdir.

Ş.F.Nəimi həm də gözəl şairdir, onun şeirləri fəlsəfi lirikanın gözəl nümunələrinindəndir. Şairin yazdığı qəzəl-lərdən birini burada qeyd edirik:

*Əgər məşhər günü mən görməsəm həqqü-təalanı,
İnan ki, yandırar ahım behişt adlı o üqbanı.*

*O məstanə gözünlə kafərə dönmüş saçın billah,
Çıxardar başdan axır ki, həvayı-dilü dünyani.*

*Əgər atsan üzündən sən inamın pərdəsin bir gün,
İnan ki, yandırar vəhdət dolu dünyada hər yanı.*

*Qiyamət başlayar ol dəm ki, sərvə-qamətin nagah,
Qədəm qoysa, xəcil etsə behiştə qəddi zibani.*

*Nə vaxt ki, pərdələr qalxbı bütün batın əyan oldu,
Pərişan zülfünə bənzər behiştin hürü, qılmani.*

*Qapında sail olmuşlar bir ali hümmətə çatmış,
Bəyənmirlər təkəbbürdən o təxti-taci Kəsrani.*

*Gözüm olmaz gözəllərdə, mənə bir an nəzər qılsa,
Əgər bir mülkü-mənanın pəri üzlü o sultani.*

*Münəvvər qəlbi insanın gözündə tar olur dünya,
Salanda yada Məcnun tək xəyalı-zülfü Leylani.*

*Nəimi, qüdrətinlə sən bu nəfsin tilsimin sindir,
O Musada nə möcüz var, salə heyrətə insanı.*

MAHİR CAVADLI

Yaxşı ki

Dünyadan tutmaram mən ikiəlli,
Nadanlar bunu da bir günah bilər.
Bunca yaşadığım ömrə təsəlli,
Bundan sonrasını tək Allah bilər.

Mənim ilham pərim pak duyğu, saf hiss,
Əhdə sədaqətdə naşı olmadım.
Kimə yaxşı oldum, kimisinə pis,
Yaxşı ki, hamiya yaxşı olmadım.

Vətən

Qurbət həsrətindən dərdli ananın
Oduna qəlbimdə ağlaram, Vətən!
Məni səndən ayrı salan hər anın
Özünü bir anlıq saxlaram, Vətən!

Bir ovuc torpağı gözüümə təpəm,
Alnimin tərini tozuna səpəm,
Üz qoyub, çölünə, düzünə, öpəm,
Səkiyəm ormanlı dağlara, Vətən!

Qayanı üzündən buzlu su olam,
Halal torpağının ruzusu olam,
Bəşərin sülh, barış arzusu olam,
Hərbin sinəsini dağlaram, Vətən!

Mahirəm, bu dərdə dözürəm, dağam,
Bağlıyam yurduma nə qədər sağam,
Gözündən quruyan susuz bulağam,
Sitəmli sinəmdən çağlaram, Vətən!

Deyirlər qırılır çınar meşəsi,
Təbiətin tamı, dadi yox olur.
Dünyanın füsunkar nadir guşəsi
Dönür xarabaya, adı yox olur.

Uşaqlıq xatirəm "Bəsit" qoruqdan
Çınarlıq, daş bulaq, çeşməm qalıbdır.
Bir yaşıl budağı kəsib qoruqdan
Aparan az qala düşmən olubdur.

Hər çınar bir sevgi ağaçdı idı,
İri gövdəsində yurd-yuva yeri.
Şax-şax budaqları baş tacı idı
Yarpaqlar şəfəqin şəh sovan yeri.

Kökü balıqların evçiyi çınar
Başı buludlara söykənək olub.
Ağac körpü salıb elin köçünə,
Budağı çay üstdən dar çığır yolu.

Füsunkar hüsnündən heç doyamadım,
Düşmənlər sinəmə çəkdilər dağı.
Bircə şaxına da mən qiyamadım,
Meşəni kökündən yox edir yağı.

Deyirlər qırılır çınar meşəsi,
Qırılır ümidlər, üzülür inam.
Artır zalımların qorxunc nəşəsi
Talana, qırğına göz yumur dünyam.

Nə qədər güc gəlir haqqa iblis, şər
Xəyanət gizlədir özəlliyini.
Nə qədər qırğına yox demir bəşər,
Dünya itirəcək gözəlliyini.

Bəlkə biz iblisik, insan deyilik?

Yer üzü əvvəlki deyil, deyəsən,
Dəyişib havası, suyu, torpağı.
Hər şey başqlaşaib yerdən göyəcən,
Yağış, qar havadan zəhərdir yağır.

Ötən o çağların günəşi hanı?
Alovu yandırır, odu qarsdırır.
Ay da elə bil ki, yerdən utanır,
Ağ-qara buluddan pərdə asdırır.

Yaradan Tanrıdır! Allahı sevin!
Biz tale yozanıq, yazan deyilik.
Əgər yırıraqsa qurulu evi,
Bəlkə biz iblisik, insan deyilik!

Güvənə bilmirəm day gözlərimə

Gündüzlər yoluma günəş nur tökər,
Gecə bələdçi idir ay gözlərimə.
Ürək gördüyüümün fikrini çəkər
Nə günahım varsa say gözlərimə.

Xeyirxah əməlin savabı da var,
Bədliyin tərsinə cavabı da var,
Füsunkar dünyanın çirkabı da var,
Düşə gözəllikkən pay gözlərimə.

Vaxt vardı gözümlə göz ovlayardım,
Gözə tuş gələni kosovlayardım,
Gözüm götürdüyü kosovda yandım
Güvənə bilmirəm day gözlərimə.

Mahirəm, araram haqqımı Haqqda,
Ürək xoş muradda, gözəl soraqda,
Düz sözümüz düzgün düzüm varaqda
Yalana aldansa vay gözlərimə.

Dünya ilə nə işin

Dünyamız qalib naçar
Dəlilərin əlində.
Sorulur sonunacaq
Zəlilərin əlində.

Meyi içib dəm olan
Ayıqlıqdan danışır.
Şeytana həmdəm olan
Xoş qılıqdan danışır.

Dünya yaman yadlaşır,
Düz əyriyə baş əyir.
İki güclü dalaşır
Sillə gücsüzə dəyir.

Kürr ilə bir ox-yayda
Fırıldاقca fırlanır.
Düzədir qanun-qayda,
Tərs getdikcə korlanır.

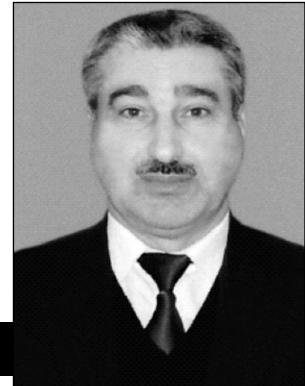
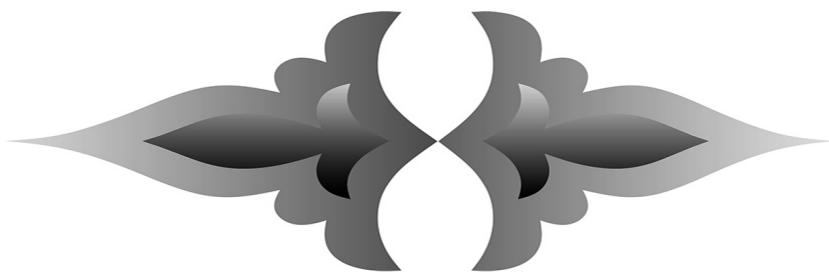
İlkdən belə olubdur,
Poza bilməz gərdişin.
Mahir, sən düz otur-dur,
Dünya ilə nə işin?!

Bizə düşmən nə lazıim

Dost gəzirəm, mənə düşmən nə lazıim?!
Düşmənin feylinə düşməm, nə lazıim?!
Bizim düşməncilik düşmənə lazıim,
Biz "can" söyləyəndə peşman can çəkir.

Uymadım dövlətə, uymadım vara,
Yox olanı möhtac qoymadım vara.
Ehtiyac dirədi məni divara,
Düzlüyə çıxardı əhdim, məsləyim.

Mahir yurdsuz qalib, nə son, nə ilkdir,
Qəlbim Qarabağsız çilik-çilikdir,
Ən böyük düşmənim düşməncilikdir,
Həyatda xoş niyyət var olsun təki.

CAMAL ZEYNALOĞLU

MƏTANƏT

(*hekayə*)

Səfa dükandan bazarlıq edib evə qayıdanda, həyat yoldaşı Mətanət qabağına çıxıb dedi ki, qonaqlarımız var.

-Kimi lərdir? - Səfa təəccübələ soruşdu.

-Həmişəki kimi, yenə də jurnalistlərdi. Sənnən yazmaq istəyirlər. - Mətanət gülümsədi.

-Onlara dəfələrlə demişəm ki, haqqımda yazılmazıni xoşlamıram. Bunlar məndən niyə el çəkmirlər.

-Necə yəni, qəhrəmanlardan yazımaq onların peşəsidir də. Öz işlərini görürələr. Səfa, qadan alım, bu dəfə onları "əliboş" qaytarma. Çünkü bu jurnalistləri dostun Fərhad yönəldəndirib sənə tərəf. - Mətanət əlini ərinin çıynınə qoydu.

-Yaxşı, keçək evə, görək bu dəfə nədən yazımaq istəyirlər.

Çağrılımamış müsafirlərdən biri 24-25 yaşında yarasıqlı xanım, o biri isə 27-28 yaşında qarayanız oğlandı. Onlar Səfani görən kimi ayağa qalxıb təbəssümlə salamladılar.

-Xoş gəlmisiniz! - dedi Səfa. - Deyəsən, siz jurnalistlərdən heç cür yaxa qurtara bilməyəcəyəm.

-Biz istədiyimizi almayıncə, kimsənin yaxasını asanlıqla buraxmırıq. Əvvəlcə tanış olaq. Mən Fidan, bu isə həmkarım Murad. - deyə ilk olaraq Fidan xanım dilləndi.

-Haqlısınız, Fidan xanım. Mən sizdən əvvəl də bi-zə təşrif buyurmuş jurnalistlərə dedim ki, haqqımda nəsə yazılmamasını heç xoşlamıram və razı olmadım. Di-gər tərəfdən də, biz nə etmişik ki, bizdən yazımaq istəyirsiz? Haqqında yazılışı o qədər igid, cəsur oğlanları-mız var. Mən sadəcə, başqları kimi Vətən qarşısında olan vətəndaşlıq, övladlıq borcumu yerinə yetirmişəm. Onu da tam olaraq deyil. - Səfa yenə də təvazökarlıq göstərdi.

-Təvazökarlıq etməyin, Səfa bəy, biz sizin haqqı-nızda demək olar ki, lazımlıca məlumat toplamışıq. Amma bunların nə dərəcədə doğru-dürüst olduğunu siz təsdiq etməlisiniz. Sizin barənizdə döyüşü dostla-rımdan, yaxınlardan yetərincə faktlar əldə etmi-shik. Onu da deyək ki, bizi yanımıza ən yaxın dostunuz Fərhad göndərib. O, dedi ki, əsl qəhrəman haqqında yazmaq istəyirsinizsə, Səfaya baş çokin. Onu yola gə-tirə bilsəniz, əminəm ki, yazdığınız məqalə ictimai-yət tərəfindən rəğbətlə qarşılanacaq. Bilirik ki, keçdi-yiniz döyüş yollarından kimsəyə danışmağı sevmiri-niz. Ona görə də, sizi and veririk o iki gül balanızın ca-nına, bizi burdan "əliboş" yola salmayın. - Fidan xanım yalvarış dolu nəzərlərlə Səfaya baxdı.

-Bu anddan keçə bilməyəcəyimi hardan öyrənmisiz? Siz bu andla məni sanki rinqdəki küncü sıxışdır-dız. - deyə Səfa qaçacaq bir yeri qalmamış kimi dilləndi.

-Başqa çarəmiz olmadığına görə and içməyə məc-bur olduq. Həm də ailənizi, övladlarınızı çox sevdiyi-nizi bilirik. Onlardan ötrü hər şeydən, hətta canınızdan belə keçməyə hazır olduğunuzu da əminik. Axi, bunlar gələcək nəsillər üçün yazılmalıdır. Qarabağ müharibəsi bizim ən yeni tariximizdir. - Fidan gülümsündü.

Bu arada Mətanət çayları da gətirdi. Ev sahibəsi zövqlə süfrə açmağı bacarırdı. Səfa həyat yoldaşından bu sarıdan çox razıydı.

-Səfa bəy, biz artıq yazacağımız məqalənin adını belə düşünmüüşük: "İki cəbhənin qəhrəmanı" - Fidan xanım dedi.

-Cox pafoslu ad seçmisiniz. - Səfa gülərək bildirdi.

- Hər şeydən önce, onu qeyd edim ki, bu gün burada sizinlə səhbət etməyimin və həyatda qalmağımın əsas səbəbkəri olan həyat yoldaşım Mətanət xanımıma borclu-

yam. Məni yenidən həyata o, qaytarıb.

-Bu barədə də məlumatımız var. İştirakçısı olduğunuz Əfqanistan və Qarabağ döyüslərində göstərdiyiniz şücaətlərdən Murad yazacaq. Mənsə sizin Mətanit xanımla aranızda olan sədaqətli, fədakar, təmiz, saf, ülvi, vaz keçilməyən sevgi, məhəbbət barədə yazacağam. Çünkü az-çox sizin dillər əzbəri olmuş əfsanəvi eşq macəranızdan xəbərdaram. Bu barədə dostunuz Fərhad mənə söyləyib. - Fidan dedi.

-Fərhad hər şeyi sizə söyləyibsə, daha mənə nə gərək vardı?! - Səfa güldü.

-Səfa bəy, siz Əfqanistanın hansı əyalətlərində döymüşünüz? - İlk olaraq Murad soruşdu.

-Demək olar ki, suallar yağımağa başladı... Mən Əfqanistanın müxtəlif əyalətlərində baş verən döyüslərde iştirak etmişəm. Qəndəharda, Heratda, Məzari-Şərifdə, Calalabadda, Xosda, Vazaxvada mücahidlərə qarşı ağır döyüslərdə dəfələrlə ölümün buz nəfəsiylə qarşılaşmışam. Amma Qarabağ müharibəsində anladım ki, mücahidlərə qarşı vuruşmaqdə müsəlman olaraq səhv etmişəm. Mücahidlər öz torpaqları uğrunda vuruşurdular. Düz də edirdilər. Əfqanlar gəlib Qarabağda bizim tərəfimizdən vuruşanda, doğrusu, mən özüyimdə xəcalət çəkdirim...

-Əfqanıstandakı döyük anlarını necə xatırlayırsınız, Səfa bəy? - Murad ikinci sualını verdi.

Səfa bir xeyli fikrə getdi və Qəndəhar, Herat, Xos və Vazaxvadakı ağır döyüslərdən söhbət açdı. Hiss olunurdu ki, həmin günlərə qayıtməq Səfa üçün çox çətindi. Ətrafında partlayan mərmilərdən və ucuşan gülələrdən həlak olan döyükü dostlarını xatırlamaq indi ona olduqca ağır gəlirdi. Təyyarələrdən, top və tanklardan atılan bomba və mərmilərin səsi onun qulağında səsləndikcə sıfətinin rəngi dəyişir, dodaqları titrəyir, gözləri qıyalır, əlləri əsir, əhvalı haldan-hala düşürdü. Səfanın o cəhənnəmdən sağ-salamat qurtulub evə qayıtması əsl möcüzəydi...

-Səfa bəy, bəs Qarabağın hansı bölgələrində döymüşünüz? - Murad yenə soruşdu.

-Bütün bölgələrdə vuruşmuşam. Ağdərədə, Tərtərdə, Ağdamda, Goranboyda, Laçında, Qubadlıda, Zəngilanda, Füzulidə, Əsgərandə, Xocavənddə döymüşümşəm.

-Qarabağda məğlub olmağımızın səbəblərini söyləyə bilərsinizmi?

-Səbəblər çıxdı... İlk olaraq - xəyanət. Daha sonra nizami ordunun və vahid komandanlığın olmaması, özünü müdafiə batalyonları arasında fikir ayrılığı, kürsü davası, Azərbaycanda rus keşfiyyatının manəsiz və aktiv fəaliyyət göstərməsi. Buna bir balaca aydınlıq getirmək istəyirəm. Bizim hazırladığımız döyük planları rus keşfiyyatı vasitəsilə dərhal ermənilərə ötürü-

lürdü. Hər yerdə, hətta, Müdafiə Nazirliyinin Baş Qərargahında belə rus keşfiyyatçıları işləyirdilər. Bunu o zaman çoxları bilirdi. Gəlin, açıq danışaq. Biz ermənilərlə vuruşmurraq ki. Dünyada ən böyük gücə malik olan rus ordusuyla vuruşuruq. O zaman bizim silahımız yoxdu. Silahsız rus ordusuna qarşı necə döyüşə bilerdik?! Və Qarabağda tarix yenidən təkrarlandı. Rusiya Xocalı kimi digər torpaqlarımızı da əlimizdən alıb yənə də ermənilərə verdi. Bunu ona görə etdi ki, gələcəkdə sühl danışıqlarında işgal etdiyi Qarabağ ətrafi rayonları bize qaytarmaq şərtləyə Azərbaycan onlara müəyyən güzəştə getsin. İndi isə müasir silahlarla təchiz edilmiş güclü ordumuz var. Amma beynəlxalq aləm, güc dövlətləri döyüsməyə icazə vermirlər. Bütün beynəlxalq təşkilatlar, Avropa dövlətləri Azərbaycana qarşı ikili standartlarla çıxış edir. Nə var, nə var - Türkiyə hər zaman Azərbaycanın yanında olduğunu bəyan edir. İstər Rusiya olsun, istərsə də Qərb dövlətləri Azərbaycanın Türkiyə ilə hərbi strateji müttefiq olmasını hər vasitəylə əngəlləməyə çalışırlar. Çünkü Avropa dövlətləri Türkiyənin Orta Şərqdə söz sahibi olmasını heç cür həzm edə bilmirlər. Son zamanlar isə Rusiya Türkiyəyə açıq-açıqna düşmən siyaseti yeridir. Bu düşməncilik siyasetinin kökləri ta qədim zamanlara uzanıb gedir. Hələ I Pyotr öz vəsiyyətində Türkiyəyə olan nifretini açıq-açıqna bəyan etmişdi. Vəsiyyətdə deyilir: "...Rusiya yalnız o zaman dünyəvi dövlət adlanı bilər ki, Asiya və Avropanın xəzinələrinin açarı olan İstanbul onun paytaxtı olsun. Boş yerə vaxt itirmək olmaz. İstanbulu əla keçirmək lazımdır... İstanbulla sahib olan çar, dünyaya da sahib olacaq..."

... Bu məqsədə çatmaq üçün hər zaman Osmanlı imperiyası ilə İran arasında nüfəq salmaq lazımdır. Bu işdə sünni və şia'lər arasındaki mübahisə əla vasitə ola bilər. Türkiyə və İran arasındaki tarazlığı elə pozmaq lazımdır ki, onlar ortaqlı dil tapa bilməsinlər...

... Erməniləri və əgər varsa başqa xristianları Gılana və Mazandarana köçürmək, müsəlmanları isə onlar bilmədən tədricən azaltmaq lazımdır...

... Nə İrana, nə də Osmanlılara Avropa xalqları ilə əlaqəyə girməyə imkan verilməməlidir. Əgər bu ölkələrin müsəlmanları qayğıdan azad olub öz hüquqlarını bilsələr, bu bizim üçün böyük zərbə olacaq...

... Hər yolla çalışmaq lazımdır ki, İran pulsuz və ticarətsiz qalsın. On əsasi İrani süquta gətirmək, onu asılı vəziyyətdə saxlamaq lazımdır ki, Rusiya istənilən vaxt onu məhv edə bilsin. Lakin İrani Osmanlı dövləti məhv edilməmişdən öncə sıradan çıxarmaq olmaz. Osmanlı dövlətini süqut etdirdikdən sonra, İrani da əziyyətsiz məhv etmək, "onun başını kəsmək" olar. Ona görə də vaxt itirmədən siz Qafqazı işgal edərək İranın daxili hakimlərini özünüüzün itaətkar qulluqçularınıza cəvirməlisiniz..."

Buradan aydın görünür ki, I Pyotr "gələcək nəsillər vəsiyyət" yazarkən alicənablıq və ədalət prinsiplərinə qətiyyən əməl etməmişdir. Ona yalnız işğallar lazımlı idi...

Bildiyimiz kimi, bu ziddiyyət rus təyyarəsinin türklər tərəfindən vurulmasından sonra daha da qızışdı. Həmin təyyarə məsələsindən sonra Türkiyədə hər gün terror aktı törədilir, günahsız insanlar ölürlər. Terrora görə isə kimsə Türkiyəni müdafiə etmək istəmir. Edirlərsə də, o da sözdədir. Türkiyə teklənib, təkbaşına həm terrora, həm də bütün güc dövlətlərinin təşkil etdikləri daxili təxribatlara qarşı mübarizə aparır. Buna görə də heç olmasa, Azərbaycan bütün anlarda qardaş Türkiyənin yanında olmalıdır. Necə ki, onlar hər zaman bizim yanımızdadır. Düşmənlər Türkiyəni dinc nəfəs almağa imkan vermirler. Türkiyə həm də bütün dünyaya əsl demokratik dövlət necə olmalıdır mesajını verir və bu dövlətin daim məzлumların yanında olduğunu sübut edir. Görün, Suriyadan, eləcə də digər Orta Şərq ölkələrindən nə qədər qaçqın Türkiyəyə sıgnıb. Bu qonaqpərvərliyi, bu ağırlığı heç bir ölkə qəbul edə bilməz. Necə ki, hər yerdə özlərini insan hüquqlarının qarantı hesab edən Avropa dövlətləri sərhədlərinə qaçqınların üzünə qapadı. Bu dövlətlər ancaq söz pəhləvanlarıdır. O ki qaldı Rusiya ilə bizim münasibətimizə, bu, heç bir zaman arası düzəlməyen qəliz məsələdir. Zahiri cəhətdən Rusiya Azərbaycanı özünün strateji müttəfiqi adlandırsa da, bunlar yalnız sözdədir. Hamımıza bəllidir ki, ruslar hər zaman ermənilərin yanındadır və hər vasitəylə onları müdafiə edirlər. Əgər Rusiya ermənilərin üstündən əlini heç olmasa bir həftəliyinə çəkərsə, o zaman Azərbaycan ordusu İrəvanda olar. Milli Ordumuz nəyə qadir olduğunu düşmənə 2-5 aprel döyüslərdə sübut etdi. İndinin özündə də Qarabağda rus keşfiyyatı dinc durmur. Onlar hər necə olursa-olsun Qarabağda vəziyyəti gərgin olaraq saxlamağa çalışırlar...

Daha sonra Murad Səfadan ən yadda qalan döyük səhnələrindən danışmağı xahiş etdi. Səfa yarım saat da Qarabağdakı ağır döyüslərdən səhbət açdı... Stolun üstündəki külqabında siqaret kötükleri artıq qalaqlanmışdı...

-Son olaraq bir sual da vermək isteyirəm, Səfa bəy. Danışdığınız kimi, çox döyüslərdə iştirak etmisiniz. Bu döyüslərdə sizin xatirənizdə qalan ən yaxşı komandır kim olub?

-Ən yaxşı və cəsur komandirim Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı rəhmətlik Riad Əhmədov olub. Onun haqqında eşitmış olarsınız. Mən onunla Goranboy, Füzuli, Əsgəran və Ağdamın müdafiəsi uğrunda gedən döyüslərdə iştirak etmişəm. Rəhmətlik həm bacarıqlı komandır, həm də cəsur keşfiyyatçı idi. Səhv etmirəmsə,

o, 1992-ci ilin yanvar ayında Müdafiə Nazirliyinin Kəşfiyyat İdarəsinin rəis müavini vəzifəsinə təyin edilmişdi. Riad 1992-ci il yanvarın 25-dən 26-na keçən gecə xəyanət nəticəsində uğursuzluqla başa çatan Daşaltı əməliyyatında qəhrəmancasına həlak oldu. İndi 203 sayılı tam orta məktəb Milli qəhrəman R.Əhmədovun adını daşıyır...

-İndi isə Mətanətlə necə ailə həyatı qurdugunuza, aranızdakı saf, sədaqətli eşqdən danışın. - deyə bu dəfə Fidan səhbətə müdaxilə etdi.

-Təəssüf ki, bu barədə mən sizə heç bir məlumat verə bilməyəcəyəm. Çünkü sizin yazacağınız əsərin qəhrəmanı Mətanət xanımdır. Yaxşı olar ki, bu barədə onun özündən müsahibə götürərsiz. Ancaq mənim yanında deyil, qonşu otaqda, ikilikdə səhbət edin. - Səfa göstəriş verdi.

-Yaxşı, biz Mətanət xanımla ayrıca otaqda səhbət edərik. - deyə Fidan diktafonunu da götürüb Mətanətlə birgə qonşu otağa keçdilər.

-Mətanət xanım, biz sizin əhdinizə, eşqinizə necə vəfali və sədaqətli olduğunuz barədə biliyik. Amma bunu bir daha sizdən eşitmək istəyirik. Deyin görək, Səfa ilə ilk dəfə harada tanış olmusunuz? Yəni, sevgi dolu həyatınız barədə ətraflı danışın.

-Səfa məni rəfiqəmin toyunda görmüşdü. Sonra atası, anası bizə elçiliyə gəldilər. Razılıq oldu və mən Səfayla nişanlandım. Nişanlanandan bir ay sonra Səfa Qarabağa vuruşmağa getdi. Arada bir-iki günlüyü evə gəlirdi. Bir gün eşitdim ki, Səfa döyüşlərin birində ağır yaralanıb və onu Papanindəki hərbi hospitala götürüblər. Hospitala, onun yanına getməyime icazə vermədiyələr. Həm də onun vəziyyəti barədə kimsə mənə bir söz demirdi. Çox təlaşlanmışdım. Nə edəcəyimi bilmirdim. İçimdə ürəyimi sanki birisi sıxıb, sonra da buraxırdı. Dörd gündən sonra dedilər ki, Səfanı evlərinə götürüblər. Evdəkilərin etirazına baxmayaraq, Səfanı görməyə getdim. Qarşılaşdığını mənzərə məni çox məyus və pərişan etdi. Səfanın üzündə həyat əlaməti görünmürdü. Sifotinin rəngi payız yarpağına bənzəyirdi. Danışmağa taqəti yoxdu. O, məni görçək ancaq gözləriylə "xoş gəldin" dedi. Həkimlər atasına və qardaşına deyiblər ki, evə aparın, bir-iki günlük ömrü qalıb. Qoy, bu iki günü də evinizdə, yaxınlarının yanında keçirsin. Səfanın bədənidəki güllə və qəlpələri çıxarımdılar, ancaq ürək nahiyəsi yaxınlığında bir qəlpə qalmışdı. Həkimlər, "bu qəlpə təhlükəlidir" deyə ona əl vurmamışdır. O, Əfqanıstandakı döyüslərdə də iki dəfə yaralanmışdı. Amma yaxşı müalicə olunmuşdu.

Bu dəfə isə onun həyatı təhlükə qarşısındaydı. Həkimlər onu da deyiblər ki, Səfanın ayaqları da tutulub. Güllələr onun sinir damarlarını zədələdiyindən iflic olub. Nişanlım gözümün önündə ölümle pəncələşirdi. Am-

ma bütün bunlara rəğmən içimdə Səfaya qarşı bir ümidi çırayı yanmaqdı. Daha kimsənin dediyinə qulaq asmaq belə istəmirdim. Bizi otaqda baş-başa buraxdırılar. Mən əvvəlcə otağın ağır havasını dəyişmək üçün pəncərəni açdım. Sonra yavaş-yavaş Səfaya yaxınlaşdım. Əlini əllərimə aldım. Sonra əlini qaldırıb üzümə sürt-düm. Alnından və tük basmış yanağından öpdüm. Bu zaman onun gözlərindən yaş axaraq tüklü sifətində da-yandı. Bu yaşıl otların üzərinə qonmuş şəhə bənzədi. "Sən sağalacaqsan,ayağa qalxacaqsan, Səfa!" deyə nişanlımin qəlbində sönməkdə olan ümid işaretlərini yenidən alovlandırmaq istədim. Amma o, bunu eşidən-dən sonra başını yana çevirdi. "Sən yaşayacaqsan! Biz səninlə evlənəcəyik! Gözəl-göyçək uşaqlarımız ola-caq" dedim. Hiss edirdim ki, Səfa dediklərimin heç bi-risinə inanmır, bütün bunların onunçün sadəcə, bir tə-səlli olduğunu düşünürdü...

Həmin gün Səfanın yanında çox qalmadım. Evə gəldim. Vaxtilə qoca nənəmin, yəni anamın anasının ağır yaraların türkəçarə ilə necə tez bir zamanda sağalması barədə yazdığını dəftərçəni axtardım. Rəhmətlik nənəm o zaman deyirdi ki, bala, dediklərimi yaz, sax-la, vaxt olar karına gələr. Hər cür xəstəliyin çarəsi var-dı bu dəftərçədə. Amma buradakı şəfa bitkilərini tap-maq lazımdı. Dəftərçəni tapmaq üçün evi iki gün ələk-vələk elədim. Təzə binaya köçəndə, dəftər-kitablarım bir-birinə qarışmışdı. Mənim həm də iki illik tibb təh-silim vardi. Tibb texnikumunu bitirmişdim. Bu zaman evimizdə artıq söz-söhbət başlamışdı. Atam və anam nişanın qaytarılması barədə mənə eşitdirmişdilər. Mən isə hələlik susurdum. Bir gün anam yenə də mənə: "Qızım, bilirik ki, səninçün ağırdır. Amma nə etmək olar, bu taleyin işidir. Sənin həyatın qabaqdadır. Nişanın qaytarılmasına Səfanın valideynləri də heç bir söz deməz. Onlar da vəziyyəti görür və başa düşürlər" de-di.

Sanki bir anlığa övladlavalideyn arasındaki həya-pərdəsi aradan qalxdı və özümdən asılı olmayaraq uca-dan qışqırdım: "Səfa ölməyəcək, ana, o, yaşayacaq! Bunu da birdəfəlik bilməlisiz ki, barmağıma taxılmış bu üzüyü heç vaxt çıxarmayaçağam!..."

Bundan sonra kimsəni dinləmək istəmədim. Mən dəftərçəmdəki şəfa bitkilərini toplamaq üçün Səfanın qardaşıyla əvvəlcə Naxçıvana, sonra İsmayıllı, Gədə-bəy, Yardımlı, Lerik və Şamaxı rayonlarına getdim. Bitkiləri topladıqdan sonra ciddi-səylə Səfanın müali-cəsinə başladım. Buna görə yaxınlarım məni qinayırdı-lar. Hətta, mənim dəli olduğumu belə dilə gətirmək-dən çəkinmirdilər. Həkimlərin nişanlım haqqında dedikləri ölüm vaxtı artıq çoxdan ötüb keçmişdi. Hami-heyrət içindəydi. Səfa günü-gündən irəli gəlir, yaxşıla-şırı. Bizim evdə isə kimsə mənimlə kəlmə kəsmirdi...

Aylar keçdi... Səfanın yaraları tamam sağalmışdı. Nitq qabiliyyəti tam bərpa olmuşdu. İndi növbə ayaq-ların müalicəsindəydi. Altı aydan sonra onun ayaqla-rında da hissetmə bərpa olundu. Səfanın sağalmasını hamı möcüzə adlandırdı. Dostları Səfaya deyirdilər ki, səni Allahın köməyiyle Mətanətin sədaqətli, vəfəli sevdaşı sağaltdı. Bir sözlə, Allah-təala səni Mətanətə bağışladı...

Bu müddət ərzində valideynlərim məndən tamam üz döndərdilər. "Bizim sən adda qızımız yoxdur daha!" deyərək valideyn - övlad münasibətlərinə nöqtə qoy-dular...

Onu da deyim ki, Səfanın ağır günlərində döyüşü dəstləri onu heç vaxt yalqız buraxmadılar. Bu cür dos-tluq və yoldaşlığı görəndə, mənə daha da güc, qüvvət gəlirdi. İnadkarlığım artırdı. Çünkü özüm də bu sevdə-dan əsla vaz keçməyəcəyimə söz vermişdim. Bu səda-qətli eşq məni ən yaxınlarımdan; atala anamdan belə üz döndərməyə məcbur etdi. Səfa sağalandan sonra biz evləndik. Amma valideynlərim toyumuzda iştirak et-mədilər. Ancaq qəlbən inanıram ki, bu sevdədə mənim heç bir qəbahətim, günahım yoxdur. Qəbahətim bir on-daydı ki, mən Səfanı çox sevirdim. O da məni. Gördü-yünüz kimi iki uşağımız da var. Xoşbəxt yaşayırıq. Al-lah hər bir gəncə bizim kimi ailə nəsib etsin. Amin!

-Amin! Mətanət xanım, deyin görək, valideynləri-niz indi də sizinlə danışırı?

-Xeyr, xeyr... indi danışırıq. Valideynlərimiz arasındakı soyuq münasibət ilk övladımız Mərdanın dünyaya gəlişiyələ isindi. Onlar bu sevdədə səhv etdiklərini eti-rəf etdilər... Artıq indi onlar da digərləri kimi, eşqimizə, ailə münasibətlərimizə hörmətlə yanaşırlar, nəvə-lərini çox isteyirlər...

-Görünür, eşqiniz, sevdəniz uğrunda adınız kimi mətanətlə mübarizə aparmısınız. Məncə, Səfa bəyin tam sağalmasına əsas səbəb də sizin saf, təmiz, ülv-i məhəbbətiniz olub, - deyə Fidan xanım dərindən köks ötürdü.

-"Adınız kimi" dediniz, yadına rəhmətlik əmim düşdü. Mətanət adını mənə əmim verib. Rəhmətlik mənə ad verərkən deyib: "Mən bu qızın adını Mətanət qoyuram. Qoy, bu qız həyatda adına layiq böyüsün. Gələcək sevgisində səbrli, dəyanətli və mətanətli ol-sun. Sevgi, məhəbbət yollarındaki cəfəkeşliyi və mü-barizliyi başqalarına ibret olsun. Allah-təala bu qızın gələcəyini xeyrli və xoşbəxt etsin!"

... Fidan xanım dərin fikrə getmişdi. Handan-hana özünə geldi və gülerək dedi: "Bəlli, teməli saf, sədaqət və qarşılıqlı inam üzərində qurulmuş ailə həmişə uzu-nomürlü olur. Eşq olsun, bu cür sədaqətli sevdaya və xoşbəxt ailəyə!"

Sərqiyyə Qüdrət qızı Həziyeva Zəngilan rayonunun Mincivan qəsəbəsində 1965-ci ildə anadan olub, genetik cəhətdən Məhəmməd Bağbana bağlılığı söylənilir. Orta təhsilini Şayifli kənd orta məktəbində alan Şərqiyyə saz-aşiq sənəti sahəsində respublika üzrə orta-ixtisas və ali məktəblərin ilk iki tələbəsindən biri olub. XX əsrin sonlarında üzdə olan yeddi nəfər Qarabağ aşıqlarından biri Şərqiyyə Zəngilanlıdır.

Ədəbiyyatı ona sevdirən müəllimi Cəmil Tağıyev olub. Şərqiyyə musiqi məktəbində qarmon ixtisası üzrə oxusa da yaradıcılığında saza olan ehtiyacı ödəmək üçün bu el alətini ifa etməyi də öyrənməli olur.

Azərbaycan Aşıqlar Birliyininin, Aşıq Pəri məclisinin və "Sazçı qızlar" ansamblının üzvüdür. Onun repertuarına öz şeirləri ilə bərabər zəngilanlı şairlər Məhərrəm Mahinin, Oqtay Zəngilanının, Ayaz İmranoğlunun və başqalarının şeirlərinə rast gəlmək mümkündür.

Hazırda Türkiyədə yaşayır. Aıləlidir.

DEDE KORKUTCA

Gün saralır karanlıkta ay doğar
Döşü dolu bulutları Hay sağar
Saçlarına püsem-püsem kar yağar
Yüreğinde çiçek açar, Hanım hey

Elin, oban cufut çəşit kaynıyor
Kırılan kol yen içinde kaynıyor
Şükür aç değiliz kazan kaynıyor
İnsanoğlu konar, göcer, Hanım hey

Beylerin kılıcı kında paslanır
Herkes ayrı bir ağızdan seslenir
Sen dertlensen gam dağlara yaslanır
Ağzım, gözüm suyun içər, Hanım hey

Vakur yürü millet senle yürüsün
Sevgi şefkat yüreğini bürüsün
Rahman olan daim seni korusun
Avucunda kuşlar uçur, Hanım hey

AŞIK ŞERGIYYE ZENGİLANLI (Yrd.Doç.Dr. Seher Atmaca)

Yedi düvel bir hinliğin peşinde
Hamza Ali Fatih olsun döşündə
Git Yunus'un Mevlana'nın peşinde
Sevgi eken sevgi biçer, Hanım hey

Sabrin karşı durur türlü belaya
Daralınca aç avcunu Mevla'ya
Kuşlar kanat vursun arş-ı alaya
Kara günler gelir geçer, Hanım hey

Yeryüzünde fitne-fesat kol gezer
Gönlü bahri olan ummada yüler
İrade dirayet zor oyun bozar
Mert dayanır, düşman kaçar, Hanım hey

Şergiyyə'yem, korkut ata özümde
Canım çıksın hilaf varsa sözümde
Parmakların mızrap olsa sazımda
Sözüm Türk elinde ucar, Hanım hey

CANLAR ÇİÇEK AÇAR ÇANAKKALE'DE

Her yıl on sekiz Mart geldiği zaman
Canlar çiçek açar Çanakkale'de
Şehitler ölüme güldüğü zaman
Ruhlar göge ucar Çanakkale'de

Dede yetim torunlara ağlıyor
Anneleri yüreğini dağlıyor
Nişanlı kızları kara bağlıyor
İnsan candan geçer Çanakkale'de

Onbeşe varmadan asker olunca
Şehitlik libasın orda bulunca
Toprağa dikilen fidan olunca
Tomurcuk gül açar Çanakkale'de

Kanımızla destan yazdırık okuna
Dosta selam, düşman bizden sakına
Dedemizle gittik, sanki akına
Günler güzel geçer Çanakkale'de

Aşık Şergiyye'yim, şarkın kızıym
Ol verenin verdiği razıym
Bir taşın üstünde sade yazıyorum
İnsan konar göcer Çanakkale'de.

FAZİL BULUD SÜLEYMANOV

SEVGİ PULMU.., MƏN SƏDƏQƏ İSTƏYƏM?

Gözəl gözülü(m), atəşində yanıram,
Su tökdülər.., söndürmədi odumu.
Nə tüstüsü, nə alovu görünmür
Söylə, bilim eşq atəsi budumu?

Qonaq etdin bir qıyğacı baxışa,
Saldın məni, eşq yolunda yoxuşa!
Səhra kimi həsrətliyəm yaşışa -
Göz yaşlarım həsrət dərdin yudumu?

Sevgin pulmu, mən sədəqə istəyəm?
Vüqarımıla Şah taxtının üstəyəm!
Xəbərin var? Neçə gündür xəstəyəm -
Ay daş ürək, sədaqətin budumu?

AĞLAMIRAM, YAŞ TÖKÜLÜR GÖZÜMDƏN!

Bir qacqın dostumun dedikləri

Fərqi nəymış... ya ayrılıq, ya ölüm
Qürbət yurdda açılmadı, heç könlüm.
Eldən uzaq nə danışım, nə dinim?
Həmdəmim yox, bir ayrı kəs, özümdən -
Ağlamıram..., yaş tökülür gözümdən!

İndi bildim vətən nədi, el nədi,
Qərib eldə qacqın könlüm göynədi!
Bilməzsınız..., həsrət mənə neylədi....
Uzaq düşüb daha sevinc üzümdən -
Ağlamıram..., yaş tökülür gözümdən!

Bu dünyani kim tutdu, kim saxladı?
Qəm içimdə selə döndü, çağladı!
Yurd həsrəti ürəyimi dağladı.

Əl üzmişəm mətanətdən, dözümdən -
Ağlamıram..., yaş tökülür gözümdən!

Bahar çiçək, qış ömrümdə bəyazdı,
Vüsal fərəh, hicran şaxta, ayazdı.
Tale mənim bəxtimə gör nə yazdı!?
Kədər yağır səhbətimdən, sözümdən -
Ağlamıram..., yaş tökülür gözümdən!

FAZİL BULUD, göyərmədi diləyim,
Gör ovsarın kimə verib taleyim!
Dolub bahar buludu tək ürəyim,
Yaş daması asılıbdır gözümdən -
Ağlamıram..., yaş tökülür gözümdən!

MİN İLLƏRDİR HAQQ GƏZİRƏM

Bu dünyadan baş aćmağa,
Nahaqdan uzaq qaçmağa,
Qaranlığa nur saçmağa -
Əlimdə çıraq gəzirəm!

Şər üstünə su tökməyə,
Yalana kəfən tikməyə,
Haqsızın gönün çəkməyə -
Tapılmış dabbaq, gəzirəm!

Keçər günü ah ilə zar,
Tərlan yerin tutanda sar.
Deyirlər ki, ədalət var -
Mən ondan soraq gəzirəm!

Çox yandan gələr sorağı,
Var yalıtagın hər yarağı.
Deşilib haqqın çarığı -
Vurmağa yamaq gəzirəm!

Dəryalarda sal üstəyəm,
Fırlanıram, vəl üstəyəm.
Doğulandan yol üstəyəm -
Min illərdir haqq gəzirəm!

DÖNMƏ GERİ, İGİD ƏSGƏR!

Dönmə geri, igid əsgər,
Ağdam, Şuşa, Laçınacan!
Yurd qeyrətin ərən çəkər...
Olsa şəhid.., versə də can!

Dayanma, get,,, Kəlbəcəri,
Xankəndini alanadək!
Xocalıdan düşmənini,
Qovub qaçaq salanadək!

Əz düşməni... Zəngilanı,
Cəbrayılı geri qaytar....
Fizulyı, Qubadlıya
Qalib kimi müjdə apar!

Qov ki, düşmən qaçaq düşsün
Xocavənddən, Ağdərədən!
Birdəfəlik gözün yiğsin..
Qarabağdan, bu yerlərdən!

Dönmə geri, .igid əsgər!!
Son kəndini alanacan!!
Dönmə geri,,, q u r b a n olum....
Sən q ə l ə b ə çalanacan!

ÜZÜN QARA OLSUN, AY GİDİ DÜNYA

Üzün qara olsun, ay gidi dünya,
Yoxsulu özünə qul eyləmisən!
Çoxunun vicdanın alıb qəlbindən -
Şərəfin, mənliyin pul eyləmisən!

Haqqın-ədalətin varsa de, hanı?
Gör ağlar qoymusan neçə insanı.
Yağdırıb üstünə şəri, böhtəni -
Gözəl qadınları dul eyləmisən!

Aqilin elmi də yetməyir kara.
Kişisən deyən yox,,, yoxunsa para!
İtirib dəyərin "ipək","zərxara" -
"Məxməri" ulağa çul eyləmisən!

DƏRDLİ GÖZÜ YAŞ, ŞAI'RƏM

Ömür boyu həsrətdəyəm,
Dərdli gözü yaş, şairəm!
Qəm əkmişəm suvarıram,
Üstü-başı yaş, şairəm

Doğulan gündən qocayam,
Yerdən, göydən çox ucayam.
Gönlüm körük, mən bacayam,
Ərimərəm, daş şairəm!

Düzü böhtana yozana,
Haqqın yolunu azana,
Hər cızmə-qara yazana,
Kəc baxaram, ças şairəm!

Deməmişəm son söz hələ,
Gəzə şerim, dildən-dile!
Dostlar elə zaman gələ,
Deyə biləm, kaş, "Şairəm".

NƏYİNƏ GƏRƏKDİR.,, DƏRDİN ŞƏLƏSİ

*Qaldırdım dərdimi dizimə qədər,
Neylədim ciyinimə ata bilmədim!*

Mirzə Mirimli

Dünyalar arası uzaq yoldayam,
Bu yolu Yaradan salıbdı, qardaş!
Ciyinimdə o qədər qəm daşımışam -
Dizimin taqətin alıbdı, qardaş!

Ömrümüz rəngbərəng boyanacaqmış,
Canım hər əzabə dayanacaqmış.
Ruhum qiyamətdə oyanacaqmış -
İsrafil surunu çalıbdı, qardaş?!

Qurulub biz üçün.., hər cür tələsi.
Ov gözlər dünyانın toru, cələsi.
Nəyinə gərəkdir..., dərdin şələsi? -
Daşımaq sənəmi qalıbdı, qardaş?

HAQLILAR GÜNAHKAR OLUB

Bu dünyanın sərt yoxuşun
Naşı olan keçə bilmir!
Nə çoxdur zəmi becərən,
Heyif hər kəs biçə bilmir!

Olub keçən zamanlardan,
Usanmadıq gumanlardan.
Yaxşılıarı yamanlardan -
Adam var ki, seçə bilmir!

Haqq sözə qulaq kar olub,
Haqlılar günahkar olub.
Dünya məzardan dar olub -
Alim, aqil ölçə bilmir!

Arxa bilmə sərvətini,
Satma vara hörmətini!
Xösbəxtliyin şərbətini -
Çoxusu heç, içə bilmir!

ƏLABBAS BAĞIROV

AĞDAMA BƏNZƏYƏN EYVAZ

Əlli yaşa bütün ehtiyat azuqəsi qışın tən ortasında tükənmiş kəndli kimi gəlib çıxan bir çox yazıçı və sənət adamı gördüm. Elə-bələ götürəndə onlardan biri də Eyvaz Zeynalov olmalıydı. Hələ bəlkə, daha tez, nəinki əlli yaşda. Niyə? Çox üzdə olan səbəbi var bunun: Ağdamda doğulub Eyvaz, əlli təvəllüddü... İyirmi-iyirmi beş il əvvəlcən dədə-baba ocağı ilə bərabər, öz yurd-koması da orda idi. Təzəcə binə qurub, müəllim işləyir, yazı-pozuya məşğul olur, balalarını böyüdürdü... və günün birində, daha dəqiqi, 93-ün yanında səmum yelləri hər yeri ağzına alanda təkcə ocaqlar sönmədi, təkcə yurdlar kor qalmadı, həm də ölü öldü, itən itdi və aydın oldu ki, ziqaqlarla dolu o qısa zaman kəsiyində heç dilimiz də bekar dayanıbdurmayıb, lügət tərkibi çoxlu işlək söz qazanıb: qaçqın, köckün, didərgin, tərki-el, cələyi-vətən, qaçqın düşərgəsi, çadır şəhərciyi...

Bu hadisələr baş verəndə Eyvaz qırx yaşında olub. Bu yaş normal bir insan ömrünün bir az artıq-əskik ilə tən ortası, ekvator xətti deməkdir. Hərçənd bir yazıçı təbirinə söykənəsi olsam, məsələ insanın hansı yaşda olmasına yox, özünü neçə yaşda hiss etməsindədi. Qalmışdı həm də dünyanın lap o düz vaxtı ola.

İndi söhbətimin o yerinə qayıdım ki, köç edənlərin içində bütün zamanlarda ən rahat iş sərracınkı olub. Belə götürəndə ilk baxışdan qələm əhli ilə sərracın arasında elə bir fərq də göze dəyməz. Biri iynəsini yaxasına, o biri qələmini döş cibinə taxıb da gedər. İntəhası hər şey, doğrudanmı, bu qədər sadədi? Torpaqdan sürülməyin nə olduğunu başı çəkənlər bilər, öz yerində, əlinlə yaratlığından, alın tərilə suvardığından, zövqünlə ucaltdığından özünlə bir quru çöp də apara bilməyəsən, bununla da işim yox, amma "uşaqlığım mənim vətənimdir" deyənlərin sözündə bir haqqı varsa, üstəlik bu həm də yazıçı kəlamıdırsa, onda qələm əhlinin işi elə Nuh-Nəbidən Allaha qalib ki! Heç

əsas məsələ də onda deyil ki, iki vətəni birdən qoyub gedirsən... Səni yurda bənd eləyən bağlar, havasını udduğun çöllər, olub-olanları cik-bikinəcən yaddaşında yaşadanlar, kənd əhlinin bal kimi şirin ləhcəsi, məhz onların içindən seçib yazıya gətirdiyin obrazlar, zehnini daim iti və ovxarda saxlayan yüzlərlə olay, üz-gözün alışan dağ-daş, qurd-quş səsi, yarpaq piçiltisi, çörək ətri, hardansa, lap uzaqlardan süzülüb gələn zəngulə, bəlkə, heç vətən deyil? Kim deyir sərhədi-sinəri olan quruca torpaqdı vətən?!... Bir yazımı da gəlib çatdı o niskilin dumanı: "Biz Qarabağı torpaq yox, oğul itirən kimi itirdik!"

Söhbətin bu yerində haşıyəsiz keçinmək olmur...

Telefonuma zəng gelir. "Eşidirəm", deyirəm. Deyir, "tanımasan məni, Eyvaz Zeynalovdu danışan". Hal-xoş, beş-on beş, deyir, gərək bağışlayasan, əliuzunluq eləyib bir hekayəni Türkiyəyə göndərmisəm. Bu nə danışır? Əliuzunluq nədi? Belə şeyin adı əliuzunluq olur yəni? Olursa, mən niyə bilmirəm?... Vədələşib görüşürük. Elə ilk görüşdəcə deyirəm:

-Bəlkə də, bu sözləri indidən deməyim yerinə düşmür, gəl qınama məni, sən Ağdama oxşayırsan, özü də elə-bələ yox e, dədə balaya, qardaş qardaşa oxşayan kimi...

Qımişdığını görüb:

-Durub-oturub həmişə Şəhriyari Təbrizə, Bəxtiyarı Şəkiyə, Məmməd Arazı Naxçıvana oxşadıram mən, - deyirəm və əlavə edəndən sonra ki, insanların doğuldugu yerə bənzəməsinin, sən demə, yalani yox imiş. Onu da soruşuram ki, heç söhbət əsnasında birinin o birinə "a dağlar oglu" dediyinin şahidi olubmu? Cavab əvəzinə:

-Onda belə elə, - deyir, - oxşadırsan, oxşat, eybi yoxdu, daşa-qayaya bənzəmək də bir işdi, bircə məni o kişilərlə bir tərəzinin gözünə qoyma, ayıbdi.

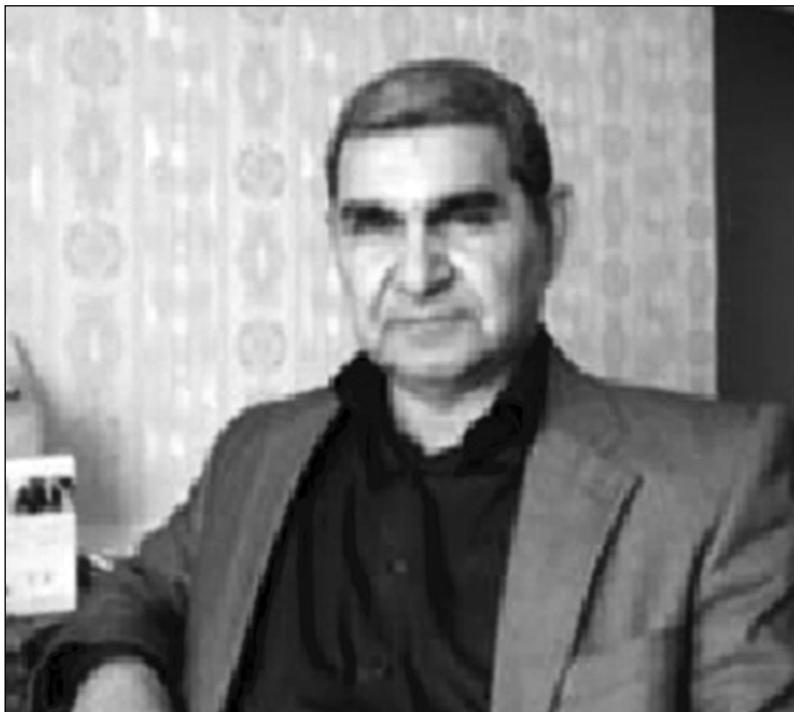
Səlahiyyət yiyəsi kimi nə desəm yaxşıdı:

-Yaxşı, sən oxşamağında ol, hələ ona sonra baxarıq.

Eyvazla o vaxtin dostuyuq. Mənimki də aydan arı, sudan duru adamlarladı. İşimin lap o çəlpəşik yerində zəng vurur ki, bir şey lazımdı? Deməyinə yox deyirəm, amma bir də baxıram ki, əl-ətəkləri dolu, budu Aslanla özlərini yetiriblər...

Yola qoyduğum bu nərdivana niyə məhz ehtiyat azuqəsi qışın kirt yarısında qurtaranlar barədə söhbətlə başladığımı deyim. Mən adicə xəbərdən günlərlə, aylarla özümə gələ bilmirəm. Ovqat adamı olmağın da bu şeyinə yoxam. Allah bizi niyə belə xəlq eləyib, görəsən? 92-97 aralığında bir yazıya bir nöqtə qoya bilmədim. Hər şeyin bitdiyi zənnindəydim. Bu, sonralar da dəfən-dəfən təkrarlanıb. Bu mənada, mənim hesabımıla, yurd-yuvası tar-mar olan Eyvazın, yaxud onunla oxşar tale yaşayan hər hansı dostumuzun ələ təkrar qələm alması bir möcüzə misalıdır. Unudulmaz istedad Vahid Əlifoğlunun, Əbülfət Mədətoğlunun, Azad Qaradərelinin, Rəfael Tağızadənin və digərlərinin də yazı-pozusunu, ayaqda qalmaq bacarığı, sözün yaxşı mənasında, məni həmişə təəccübləndirib. O illərin ağır psixoloji zərbəsi, sarsıntı və zədəsi tək həssas insanları, yaradıcı səxsləri

deyil, bütün cəmiyyəti alt-üst eləmişdi. O ki qalmışdı od-alovun içindən, ocağın lap o yanar yerindən qurtulub gələnin biri olasan. Eyvaz deyir, nə qədər əlyazması, yarımcıq yazılı, iş makinası Ağdamda qalıb. Amma mənə elə gəlir, onun qoyub gəldiyi nəinki bildiyindən, hətta təsəvvür elədiyindən də çox-çox böyük bir dünyadı. Məharət də orasındadı ki, içini zədədən, psixoloji travmadan qoruyub hər şeyi qaldığın yerdən başlaya biləsən. Eyvaz da gəldi, təzə yurddə koma qaraladı və mən onda gördüm ki, bu adam nəyi ni itirsə də, həyat eşqini itirməyib. Gecəsini gündüzünə qataraq qurub yaratdı, özünü oda-közə vuraraq kipriyi ilə qor götürdü. Bizlərin əvəzinə, yadigar hekayələrdən birini də o yazıb ortaya qoydu: "Əli metroda işləyir". O var ki, cəsurlara tale də kömək edir, amma illər öncə Rafiq Tağı kimi hər qələmi bəyənməyən bir istedadın qılıncının altdan sağ-salamat keçib,

hələ üstəlik onun əlindən münsifi olduğu bir müsabi-qənin zəfər tacını almaq da hər oğulun görə bilmədiyi bir işdi. Mən bilən, bu gün Eyvazın, musiqi termini ilə desək, ikinci nəfəsinin açılması da birbaşa tale ilə bağlı məsələdi.

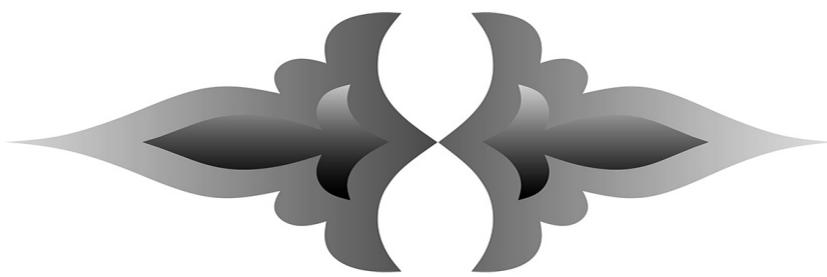
Artıq faktla danışmağın həm vaxtı, həm də məqamı, üstəlik fakt qarşısında şlyapalıların da baş əydini bilirsənse: "Bələdçi", "Qisas", "Tələ", "Alın yazısı" və "Ömrə atılan daş" romanlarını Eyvaz Ağdamda səllimi ömür sürəndə yox, Bakıda çar-naçar yaşıyanda yazıb. Almaniyada "Bələdçi" romanı, Türkiyədə "Qarabağ hekayələri" və "Əski bisiklet" kitabları, Gürcüstanda "Uşaq hekayələri" də son beş-üç ildə araya-ərsəyə gəlib. Hələ bu da hamısı deyil. Qırğızistanda və Türkiyədə "Bələdçi", "Qisas" romanları və hekayələr kitabı, Almaniyada isə "Alın yazısı" Azərbaycan ədəbiyyatı adına öz çap növbəsinə dayanıb. Özü də bu işin lap yaxın aylarda reallaşacağı gözlənilir. Türkiyədə işq üzü görən "Koroğlu" dərgisi də öz iyul nömrəsini bütövlüklə Eyvaza həsr edib. Hazırda Gürcüstan və Türk Avrasiya Yazarlar Birliyinin üzvü olan Eyvaz ciddi uğurlarını, bəlkə də, romanlarından çox, hekayələri ilə qazanıb. Xüsusilə "Qarabağ hekayələri" öz ictimai-siyasi dəyəri ilə bərabər,

bədii-estetik məziyyətlərinə görə də fərqli yaradıcılıq nümunələri kimi diqqət çəkir. Daha bir fakt: orta məktəb dərsliklərində Eyvazın bu gün ona qədər hekayəsi tədris olunur. Bildiyim qədər hazırda ondan başqa, ikinci bir müəllif yoxdu ki, bu sayda yazılı dərs kitablarında yer almış olsun. Çox sadə bir nədəni var bunun: dili aydın, mətləbi dərin, əyari yüksəkdi o yazıların, vəssalam.

... Yaxın günlərin söhbətidi, zəng vurmuşam, soruşuram, neynirsən, Eyvaz? Deyir, nə eləyəcəm, Nadir şaha əsgərlik eləyirəm...

Olanda da beləsindən olasan əsgərin, nümunəvi, ayıq-sayıq, sərvaxt və əmrə müntəzir... Amma bu, bir qəlbin əmridi: ona kimsə deməyib "Nadir şah" romanını yaz.

Xeyirli olsun, bu yol xatalı yoldu, sağ-salamat gedib gələsən.

EYVAZ ZEYNALOV

PARKDA

(hekayə)

Nəvəmi parka gəzməyə aparmışdım. Ordakı heykeli göstərib soruşdu:

-Kimindi?

-Babanın, - dedim.

-Kimin babasının?

-Sənin, - yarızarafat davam etdim.

-Mənim? - Təəccüblə gah mənə, gah da heykələ baxdı. - Anam dedi, mənim babam sənsən.

Baho! Yaman yerdə ilışdım! Gəl indi bunu başa sal. Anası bilsə (onsuz da biləcəkdi, bizim uşaqlar kimi olsayıdı, nə vardı, bir konfetlə başını aldadardım, deməzdi), başlayacaqdı zəhləmi tökməyə. Yalan-palanla uşağıın tərbiyəsini pozma, nə bilim, nə...

-Haqlısan, bala. Anan düz deyir, sənin baban mənəm.

-Bəs o kimdi? - təzədən soruşdu.

Başa saldım.

Xeyli gəzib dolanmışdıq, nəvəm birdən utana-utana dedi:

-Baba, mən tualet istəyirəm.

-Nə?

-Tualet.

Ən çox qorxduğum buydu. Onu parka gəzməyə öz xoşuma gətirməmişdim. Dilimin bəlasına keçmişdim. Axşam yatmaq bilmirdi. Kələklədim ki, get, yat, sabah səni parka gəzməyə aparacağam. Gedib yatdı.

Anası dedi:

- Sən neynədin, ata?

- Neynədim, qızım?

- Vaxtin var, onu parka aparmağa?

- Eh, ay bala, noolasıdır? Yatıb duracaq, sabah həmisi yadından çıxacaq. Sizi də elə belə, aldada-alda böyütmüşük də.

- Ata, biz ayrı, o ayrı. O, tamam özgə mühitdə, başqa tərbiyə alıb. Bilirsən ki, burda müvəqqətidi.

Hə, demədim axı, qızımgil Almaniyada yaşayır. Bu dəfəki məzuniyyətimdə ora getmişdim. Qayıdır gələndə bayramqabağı onları da özümlə gəzməyə gətirmişəm.

Nəvəmin sabahacan hər şeyi unudacağını düşünməkdə yanılmışdım. Qızım doğru deyirdi, biz ayrıydıq, o, ayrı. Səhər yuxudan ayılanda dirəndi ki, məni parka apar, söz vermişən. İşimi-gücmü atası oldum. Təki tərbiyəsi pozulmasın! Əslində Almaniyada başıma gələn mənə dərs olmalıdır.

Metroda, üzbüüz oturacaqda əyləşmiş oğlan uşağı için-için ağlaşa da, nə yanındakı qadının, nə də yan-yörədəkilərin vecinəydi. Sanki ürəkləri daşdanı.

Dözmədim. Uşaqa sarı əyilib elə öz dilimizdə:

- Kiri, bala, kiri, çıxanda sənə tapança alacam, - dedim, əlimlə də göstərdim.

Qadın anasıymış, nə dediyimi soruşdu. Kürəkənim tərcümə etdi.

Sakitləşən uşaq üzümə baxıb gülümsədi. Mən də ona gülümsədim. Çox rahat, xoşbəxt idim. Sanki böyük bir xeyirxahlıq etmişdim. Qadından quru bir təşəkkür ummaq ağlımin ucundan belə keçmirdi. Ancaq kürəkənimin üz-gözündən narazılıq yağındı. Niyə, bilmirdim.

Növbəti dayanacaqda düşəndə qadın əl atıb qolundan yapışdı. Gec də olsa, təşəkkür etmək istədiyini düşündüm. Görəndə fikri başqadı, təəccüblə, qolumu burax, dedim. Buraxmadı, əksinə, daha bərk yapışdı.

Kürəkənim girdi araya, nə damışdı-damışmadısa, qadına haqq qazandırdı. Söz vermişdim, uşağıın ta-

pançasını almalıydım. Matim-qutum qurudu. Dedim, nə söz, nə filan? Bu da yaxşılığımın əvəzidi? Sözdü də, demişəm, deməmiş olum. O boyda BMT hökumətimizə, hökumətimiz də bizə verdiyi sözün yarısına heç əməl etmir, biz dinmirik. Qayıdasan, onu özünü bilərsiniz, mənim üçün uşağımın tərbiyəsi əsasdı. Qoymaram kimsə uşağımı yalanla ovundurub tərbiyəsinə poza. Tapançanı almasanız, polis çəğiracağam.

Nə başınızı ağrıldım, gördüm bu xına o xınadan (bizim xınadan) deyil, həm də bura Almaniyadı, qarışmadı da alman, sözmə sahib çıxdım. Sevindim ki, qadın insaflıymış, oyuncaq tapança əvəzinə mənə əsl, doğrucul tapança aldırmadı. Axi iki daşın arasında hansı tapançadan alacağımı deməmişdim.

Gözüm necə qorxdusa, gələnə qədər nə bir adamı canıyananlıq elədim, nə də kiməsə, nəsə boyun oldum. Amma havasından, suyundandı, nədəndisə, gözəlim Azərbaycana qaydan gündən yenə köhnə hamam, köhnə tasdı.

Tifil qızlarını bir-birinə qısıb tualet istəyirdi.

- Balaca işin var, böyük?
- Balaca, - dedi.

Yenə dərd yarıydı. O tərəf-bu tərəfə boylanıb daldı-bucaq axtardım. Allah insaf versin parksalarımıza, ənənələrimizi unudublar. Natəmiz saxlanmaqdan içinə ayaq basa bilməsək də, bir zamanlar parkların hamisində tualet də tikərdilər.

Gözüm heykəlin arxasındaki şam ağacına sataşdı. Münasib yerdəydi. Ətrafda da kimsə yoxdu.

Uşağı ora çəkib şalvarının qabağını açdım.
- Çiş elə, - dedim.

Üzünü çevirib qəribə bir baxışla gah heykələ baxdı, gah mənə.

- Tualet istəyirəm, - dedi.

Elə bildim heykəlin zəhmi basıb uşağı. Yönüünü əks tərəfə döndərdim.

- Qorxma, çiş elə, canlı deyil, nə görür, nə də eşi dir, - dedim. Çox da bəzi nadirüstürlər kürsüyə qalxanda az qalıqlar əksini sübut eləsinlər.

- Tualet istəyirəm!

Gözüm yenə parkdakı künc-bucağı axtardı. Qorxmasa da, uşaq utana bilərdi. Xeyli aralıdakı başqa bir şam ağacını qaraladım. Bayaq bir qadın uşağını onun arxasına aparmışdı. Bilmirəm nəvəm bunu görmüşdü, ya yox. Görəsə, yaxşıydı.

Şalvarına qaçırmamasın deyə qızını bir-birinə sıxan tifili bu dəfə tələsik həmin şam ağacına tərəf dartdım. Çatan kimi:

- Hə, di çiş elə, - dedim.
- Tualet istəyirəm. - Üz-gözünü turşudub mızıldadı.

di.

Hövsələm daraldi.

- Tualet yoxdu, yox! Çiş elə.
- Olmaz! - Üzümə bozardı. Metrodakı alman qadını, lap elə anası kimi.

Baş sindirir, çıxış yolu axtarırdım. Onu necəsə inandırmalıydım ki, qəbahət iş tutmur. Uzaqqörənlik yaxşı şeydi. Gərək bayaq, hər ehtimala qarşı, burası çiş eləyən uşağı ona göstərəydim. Ancaq daha gedidi. Fürsəti qaçırmışdım.

Döyükərək kimsənin görmədiyinə əmin olandan sonra öz şalvarımın da qabağını açdım. Başqa vaxtı deyə bilmərəm, indi gözüm heykələ ani sataşsa da, qorxu-filan qulağıma girmədi. Nəvəm dardaydı. Yəqin adam mənim yerimdə olsayıdı, özü də belə edərdi. İntəhası, uşaqtan ayıbdı, üzümü bir az o yana tutдум.

- Bax, balası, - dedim, - mən də çiş eləyirəm, sən də elə. Şir-şir şırr... - Guya çiş eləyirdim. - Bura Almaniya deyil, Azərbaycandı. - Nədənsə birdən özümə haqq qazandırmağa da ehtiyac duyдум.

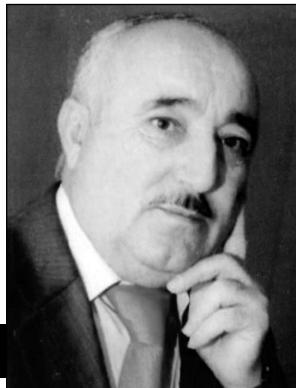
Eh, o tərifli Almaniyani, almanları da gördük! Tikintidə çalışan kürəkənin iş yerinə getmişdim. Dilxordular. Direlin burğusunu (sverlosunu) dəyişməliyidilər, açarı yaddan çıxıb hardasa qalmışdı. Adam göndərmişdilər gətirməyə, gecikirdi.

Eşidəndə güləməyim tutdu. Bizdə bir açara görə dünyasında avara qalmazdilar. Direli toka taxdım. Düyməsini ustufca basa-basa başlığını burub boşaltdım, sverlosunu dəyişdim. Gözlərini bərəldib üzümə heyrətlə baxırdılar. Sanki sehrbaz-zaddıım, möcüzə göstərirdim.

Bu da tərifli almanlar! Cəhənnəm özləri, nəvəmi də kor qoymuşdular.

Bizim yerimzdə olsalar, neyniyərlər? Səhərdən axşama qədər qələdiator kimi çətinliklərlə əlbəyaxaçıq. Adambaşına bir aylıq minimum istehlak səbəti iki yüz otuz manatdı, yüz otuz manat maaşa, pensiyaya nəinki özümüzü, bir çəton küləfətimizi də dolandırırıq. İnsafına tulanı bağladığım o dadardoymaz pensiyaları, maaşları hesablayanların, yüksək maaşlarından əlavə, özlərinə hər ay neçə qat artıq "paket-pulu" bölənlərin yarıtmaz fəaliyyətlərinin hesabına dollara uduzan, dəryada üzən milli pulumuz orda boğulub batsa da dillənən, səsimizi çıxaran deyilik. Başımızın çarəsini həmişə özümüz qılımışq, yenə qılacağıq.

Almanın başı belə şeyləri qaynatmaz! Qaynatsayıdı, onların tərbiyəsiyən böyükən nəvəm bu boyda parkda çiş eləməyə bir yer tapar, məni taksi saxlatmağa, onu evə qaçırtmağa vadar etməzdi.

YAQUB MƏĞRUR

Yaqub Əmirqulu oğlu Xudiyev 1956-ci ildə Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olub. Öz şeirləri və müxtəlif səpki-li publisistik məqalələri ilə dövrü mətbuatda müntəzəm olaraq çap olunmağa 1995-ci ildən başlayıb. Müxtəlif qəzetlərdə çalışıb, şöbə müdürü və redaktor vəzifələrinədək yüksəlib. 2001 - 2008-ci illərdə "Şəhidlər" qəzetinin baş redaktoru işləyib. Eyni zamanda 2003-cü ildən "Təhqiqat" qəzetinin baş redaktorudur.

Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və "İti qələm" Ədəbi Birliyinin üzvüdür. "Xudafərin nəğmələri" Ədəbi Birliyinin yaradıcısıdır. Müxtəlif vaxtlarda publisistik fəaliyyətinə görə "Qızıl əllər", "Peşəkar jurnalist", "İti qələm", "Müqəddəs qələm", "Əsrin ziyanı - ilin publisisti", "Araz" və "Qızıl qələm" Media mükafatları ilə təltif edilmişdir.

"Özümü axtarıram", "Xeyirxah Tanrı diləkçisi", "Qeyrət nəğməsi", "Ölüm dağı - Daşbaşı", "Qadın - sırlı tapmaca", "Gəlirəm, Qarabağ" və "Vətən naminə" kitablarının müəllifidir.

Yaqub Məğrur hazırda ALTMİŞ YAŞIN ƏZƏMƏTİni ciyinlərində daşıyır. Onu altmış yaşıının tamam olması münasibətilə təbrik edir, uzun ömür, can sağlığı, ailə səadəti və yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıraq.

ALTMİŞ YAŞIM

Yığış şələ-şüləsini köçür sona çatmış yaşım,
Qoyur ömür yollarına qədəmini almiş yaşım.

Taleyimin hökmü ilə çalışdım çox vəzifədə,
Ərz elədim bir məqamda, lirikada söz ifadə.

Yağı qəfil hucum edib, zəhərlədi su, havamı,
Köckün saldı el-obamı, talan etdi yurd-yuvamı.

Sürgün kimi ömür sürdürüm, Muğandakı şoranlıqda,
Şeir yazdım, neft qoxulu çıraq yanın qaranlıqda.

Mənə daim əzab verdi, insanların sönük üzü,
Yurd dərdindən cuşə gəldi, ilhamının doğru-düzü.

İlk şeiri həsrətimlə yazdım o vaxt - qırx yaşında,
Bax, o hicran yanğını yaşadıram yaddaşımda.

Nəhayət ki, Qarabağa səfər etmək istəyirəm,
Cəbrayyla, Mərcanlıya dönüb, yetmək istəyirəm.

Saysız işlər yetirmişəm, bax, bu altı on illikdə,
Çətin yollar qöt etmişəm, qələmimlə mən birlikdə.

Yeddi kitab çap etmişəm, iyirmi il müddətində,
Şairanə dayanmışsam ədəbiyyat xidmətində.

Yaqub Məğrur iftixarla yola salır almiş yaşı,
Nəzəriylə nişan alır, növbədəki yetmiş yaşı.

EYLƏ

Nəfsini cilovla, gözü ac insan,
Çalış qənaətlə cavənləq eylə.
Var-dövlət aşşa da daim başından,
Saxla, ac qalandə yavanlıq eylə.

Qəsd ilə daş atma özgə bostana,
Düşmənə düşmən ol, dost ol dostuna.
Mərdanə bir insan çıxsa rastına,
Sən də layiqincə rəvanlıq eylə.

Heç zaman baş əymə sən haram pula,
Həmişə dayaq ol, yetim-yoxsula.
Fəqir-füqəraya, köləyə, qula,
Arxa dur, ürəkdən həyanlıq eylə.

Yaqubun sözünü qəribə salma,
Haqqə, ədalətə biganə qalma.
Daha havayıdan xəyalala dalma,
Yalnız həqiqəti bəyanlıq eylə.

QƏLƏMİNDƏ SÖZ BİŞİR

Yazıçı Əli bəy Azərinin əlli yaşına

Ləhcəsi şipşirindir,
Biliyi lap dərindir.
Qazancı "afərin"dir,
Əli bəy Azərinin.

Məsəli var, zərbi var,
Öz rütbəsi, hərbi var.
Cəngi, həm də səbri var,
Əli bəy Azərinin.

Başı qeylü-qaldadır,
Yurdu viran haldadır.
Bölgəsi işğaldadır,
Əli bəy Azərinin.

Qədəmi düşərlidir,
Sözləri kəsərlidir.
Qələmi dəyərlidir,
Əli bəy Azərinin.

Qələmində söz bişir,
Əlli yaşda döyüşür.
Adına təbrik düşür
Əli bəy Azərinin.

GÖZLƏ, QARABAĞIM, DÖNÜB GƏLİRƏM

Keçdi həyatımdan bir payız yenə,
Ömrün təmtəraqlı ili azaldi.
Heyat kitabımın vərəqlərinə
Bir ağ səhifə də belə yazıldı.

Dəndlərim sinəmdə dönüb yaraya,
Haraylı illərim keçir dalbadal.
Həsrətdən çəvrilib günüm qaraya,
Ayrılıq qəlbimi edir halbahal.

Barı tez güləydi bəxtim üzümə,
Təki alınaydı geri Qarabağ.
Yağı şirim çəkir hər dağ-düzümə,
İzimi yox edən cəlladılara bax!

Yurdsuz yaşamaqdən bezmişəm daha,
Hicran alovunda yanıb ölürom.
Üzümü tuturam Böyük Allaha,
Gözlə, Qarabağım, dönüb gəlirəm.

XXX

Yaqub, qalxıb qoşul durna köçünə,
Qartaltək şığıyb qopar firtina.
Qəfil vəlvələ sal düşmən içinə,
Qayıt qalib kimi doğma yurduna.

BU QIZ

Tez-tez gəlir otağıma, deyib-gülür qara, bu qız,
Zarafata salıb məni gətirir zinhara, bu qız.

Süfrəmdən də qidalanıb gündən-günə işşmanlaşır,
"Öz payımı yedim" deyir, söz qaytarıb peşmanlaşır.

Qımışaraq göz altında edir bir işarə mənə,
Əllə verib dodağından busə, dəmi-xarə mənə.

Gah deyir ki, nişanlıyam, gah da deyir tənha-təkəm,
Duyuram ki, məqsədi var, öz öhdəmə onu çekəm.

Ərz elədim: "Gözəl xanım, axı dedin nişanlısan,
Mənlə tutmaz izdivacın, hərgah yetgin yaşındasan".

Dedi: "Gündə beş-on dəfə aldadıram nişanlımı,
Məgər hər küçədən keçən mənə heç yaraşındımlı

Cavanlıqdan başqa axı nəyi vardır bu yetimin,
Naz-qəmzəli tələbi çox, bax, bu könül silqətimin.

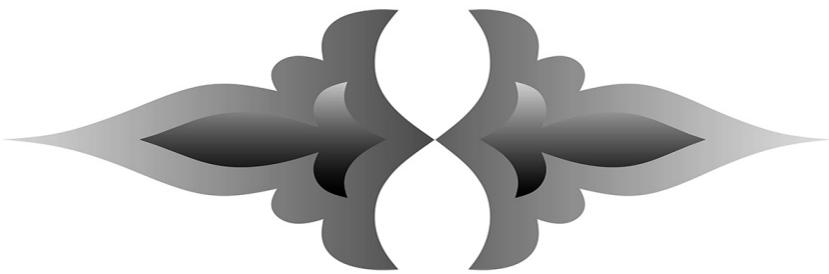
Nə olsun ki, çox yaşısan, sən yatırsan ürəyimə,
Bilirəm ki, pul-paranla çatacaqsan gərəyimə.

Boş məsləhətlərin ilə qulağımı maz eyləmə,
Qocalığı önə çekib, istəyimə naz eyləmə.

Qoy, bu dəfə qulluğunda durum əla xidmətimlə,
Alım sənin ürəyini əllərindən şəhvətimlə".

Anladım ki, bu qız məni kartof kimi soyacaqdır,
Nişanlısı kimi çətin vəziyyətdə qoyacaqdır.

Qovdum onu otağımdan, duyub arsız niyyətini,
Yaqub Məğrur hiddətlənib yazdı səmimiyyətini.

NEMƏT BƏXTİYAR

"24 ildir ki, Azərbaycan oxucusu siyaset burulğanında boğulmaqda davam edir. İşgal olunmuş torpaqlarımızın azad olunması üçün dövrü mətbuat hərəkətə gəlməlidir. Azərbaycan əsgərlərini, hər bir azərbaycanlı hərəkətə gətirən yazılar dərc olunmalıdır. Hər kəs bilməlidir ki, torpaqlarımız düşmən tapdağındadır.

Heç olmasa keçmiş ata-balalarımızın yaşıdlıları həyat yolu, döyüş xatirələrini örənək kimi qəbul edək, ondan nümunə götürək, öyrənək..."

Bu məsləki özünə və bütün yazılarına epiqraf seçmiş Nemət Bəxtiyar oğlu İsbəndiyarov 16 may 1957-ci ildə Laçın rayonunun Ərdəşəvi kəndində anadan olmuşdur. Vağazın kənd orta məktəbini bitirmişdir. Kənd təsərrüfatı mütəxəssisidir. Nizami adına sovxoza əmək fəaliyyətinə başlamışdır. 11 il Laçın rayonunda fəaliyyət gəstərən birlikdə aparıcı mütəxəssis vəzifəsində işləmişdir.

1973-cü ildən "Laçın", "Şuşa" rayon qəzetlərində "Sovet kəndi", "Azərbaycan müəllimi" qəzetlərində, "Azərbaycan təbiəti", "Azərbaycan qadını" jurnalında, Azərbaycan Televiziyası və radiosunda müntəzəm müxtəlif səpkidə yazılarla çıxışlar etmişdir.

1981-ci ildə Moskva vilayətində, Podolski şəhərində Ümumittifaq Kənd Təsərrüfatı mütəxəsislərinin ixtisasartırma kursunda dinləyici olmuşdur.

Rayon təsərrüfatlarında qabaqcıl təcrübə, yeni iş metodları, rentabelli işləməyin yollarının tətbiqi sahəsində xeyli işlər görmüşdür.

Sovxozlarda, kolxozlarda heyvandarlıq sahəsində, mal-qaranın, davarların cins tərkibinin dəyişdirilməsi, məhsuldarlığın artması istiqamətində uğurlu fəaliyyət göstərmişdir. Qarabağ Mühəribəsində iştirak etmişdir. Mühəribə veteranıdır.

Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür.

"Qızıl Qələm" MEDİA Mükafati laureatıdır.

24 ildir ki, məcburi köçkün həyatı yaşıyır. 15 ildir ki, Xətai rayon, Əhmədli qəsəbə Nümayəndəliyində baş məsləhətçi, mühəsib vəzifəsində işləyir, dövlət qulluqçusudur.

2 övladı, 5 nəvəsi vardır.

(humoristik hekayələr)

MƏHSUL İSTEHSALININ ASAN YOLU

Dağlar rayon milis idarəsinin rəisi Həsənovun oğlu ali məktəbi bitirmişdi. Təyinatını da atasının işlədiyi rayona almışdı.

Atası bir rayonun milis idarəsinin rəisi ola, onun da oğlu ali təhsilli kadr ola, məgər işsiz qalmalı idi? Bu fikirlə yoldaş Həsənov işdə, evdə çox götür-qoy elədi, oğluna layiq, münasib bir iş yeri axtarmaq fikrinə düşdü...

Hələlik tikinti idarəsində müdir müavini olsun, sonrasına baxarıq...

Bəlkə "kommox"da müdir müavini?...

Bəlkə qaz idarəsində müdir müavini?

Bəlkə kolxozda sədir müavini?

Bəlkə kənd təsərrüfatı idarəsində aparıcı mütəxəssis kimi bir iş?

Bəlkə "ispolkom"-da mühüm bir vəzifə?

Fikirləri yoldaş Həsənovu rahat buraxmırı, çox götür-qoy elədi, bir-bir iş yerlərini, təşkilatları sadaldı...

Fikirləşdi ki, elə bəlkə "raykom"-da yaxşı bir vəzifə, elə bir kadr kimi yetişər, öyrənər, hər şeydən başı çıxar, gələcəkdə mühüm bir vəzifə sahibi olar...

Yoxsa rəisin oğlu, ali məktəbi bitirsin, gedib kənddə kolxozda işləsin?...

Fikirləşdi ki, o qədər "raykomun" əmrlərini yerinə yetiribdir. Deyib Vəlinin günahı var, onu tut "qazamatata" bas, əmrini yerinə yetiribdir, deyib Vəlinin günahı yoxdur, onu burax, buraxıbdı. Deyibdi ki, Abbası şərlə, "əlaltından" bir him-cim etməklə Abbasın işin "hell" ediblər...

Elə, bəlkə, özüm gedim "raykoma", özüm xahiş edim, oğluma bir iş versin. Deyim öz balan kimi yanın-

da öyrət, onu gələcəyin kadri kimi yetişdi...

Belə də oldu. "Raykom"un katibinə xahiş etdi, onun xahişi nəzərə alındı. "Raykom"-da kənd təsərrüfatı şöbəsində boş yer vardi, özü də mütəxəssis yeri. Həsənovun oğlu işə təyin olundu...

İclasda rayonun kolxozlarında, fermalarda süd istahsalı azaldığına görə məsələ müzakirə olunurdu. "Raykom"un məsul işçiləri hərəsi bir kolxoza təhkim olundular. Həsənovun oğlu Həsənov da rayonun yaxınlığında fəaliyyət göstərən kolxoza təhkim edildi. İlk dəfə idi ki, kolxozun fermasında inək sağımına nəzarət edirdi. İnəkçilik fermasını nəzərdən keçirdi, inəkləri bir-bir saydı da. Sağıcılar da göz qoyurdu ki, birdən sağıcılar inəyin südün sağib evlərinə apara bilərdilər...

Sağıcılar inəklərin südünü sağib, bedonlara tökdülər, ölçdülər. Artıq işlər başa çatmışdı. Tövlədən çıxməq istəyəndə "raykom"un nümayəndəsi Həsənov ucadan səsləndi:

-Dayanın, kolxozun sədri haradadı, bu saat buraya çağırın onu, - dedi.

Tez kolxozun sədri özünü yetirdi,

-Yoldaş raykomun nümayəndəsi Həsənov, xeyir ola, təzə nə tapmisan? Nə tapşığığın var? - deyə soruştı.

-Yoldaş kolxoz sədri, ilk gündən sağıcı Nərgiz xalanı tərifləyirdin, belə qabaqcıl işçidi, deyirdin. Mən bayaqdan fikir vermişəm, beş inəyi sağlamayıbdı. Bəlkə onu gizlədib, sonra gəlib saqacaq, öz evinə apara-caqdı? Yaxın gəl, yoldaş sədr, mən onları bir-bir göstərim. Hələ fotoaparatımla şəkillərini də çəkmişəm, səhər aparıb "raykom"a göstərəcəyəm...

Onlar söhbət edə-edə tövlənin baş tərəfinə getdi-

lər. Nümayəndə yoldaş Həsənov cərgə ilə düzülmüş heyvanları göstərdi və dedi:

-Bax, Nərgiz xala bu heyvanları sağlamayıbdır.

Kolxoz Sədri gülümsədi və nə isə demək istədi...

-Yoldaş Həsənov, bu heyvanları... - Həsənov isə sədrin sözünü ağızında qoydu.

-Sağıcı Nərgiz xalanı çağırın! - dedi.

Nərgiz xala gəldi. O, yenə sual verərək:

-Nərgiz xala, sən qabaqcıl işçisən. Hələ orden, medal da almışan. Cavab ver, görüm, sənin cərgəndə duran bu beş heyvanı niyə sağlamadın? - səsini ucaldı.

Nərgiz xala qızardı, bozardı və təəccüblə sədrin üzünə baxdı.

-Axı onlar...

Sədr Həsənova baxıb gülümsədi.

-Şəklini çəkmisən, lap yaxşı etmişən, necə lazımlı bilirsən, elə də et...

Həsənov daha da əsəbləşdi,

Mən bu barədə "raykom"a məlumat verəcəyəm, fotosəkillərini də təqdim edəcəm...

Səhərisi gün Həsənov fotosəkilləri hazırladıb yazdığı məlumatın üstünə tikdi və "raykom"un qəbul otığına gəldi, görülən işlər haqqında məlumat verdi.

"Raykom"un katibi onu axıra qədər dinlədi və məlumatı, fotosəkilləri nəzərdən keçirdi. Və şəkilləri bir də diqqətlə nəzərdən keçirdib təəccüblə başını qaldıraq Həsənovun üzünə baxdı...

Həsənov təəccübün səbəbini hələ başa düşməmişdi. "Raykom"un katibi bərəlmış gözləri ilə ona yenə baxdı:

-Bunlar ki, bugaların fotosəkilləridir, Əhsən, rəis Həsənovun oğlu Həsənov! Sən gənc mütəxəssis kimi süd istehsalının artırılmasının əsl yollarını tapmışan...

QUZU

Tələbə Həsənov ikinci il idi ki, tələbə həyatı yaşıyordı. Rayondan hər ay evin kirayə haqqını göndərirdilər, hələ pay bağlaması da əskik olmazdı. Nehrə yağı, motal pendiri, bal yaddan çıxmazdı...

Bir dəfə qonşunun oğlu Həsənovu səslədi:

-Ay qonşu, təzə hind filmi gəlibdir, bəlkə birlikdə gedək kinoya baxaq?

Onlar birlikdə yolda tum da, dondurma da aldılar. Səhərisi günü maraqlı hind filminin təsiri altında yaşa-malı oldular, oğlanla qızın sevgi macəralarını hiss etmə-yə başlayırdılar...

O biri gün Həsənov qonşunun oğlunu səslədi:

-Ay qonşu, bilmirsən, təzə nə kinosu var? Bəlkə bir də gedək filmə baxmağa...

Həmişə tezdən yuxudan qalxan Həsənov bu gün gözlərini açanda saat ona işləyirdi. Tez, tələsik yerindən qalxdı, məktəbə qaçırdı. Məktəbdə dərslər başlamışdı,

ikinci dərsə çatdı. Sinifkom gecikmənin səbəbini soruşdu. Xəbərdarlıq etdi ki, bir də gecikməsin.

Siyasi iqtisad müəllimi Həsənova işarə edərək soruştı:

-Həsənov, pul, əmtəə nədir, bu barədə nə bilirsən. Görkəmli şəxsiyyətlər bu barədə nə demişdilər?

-Müəllim, pul yaxşı şeydi, olsa daha əla olar, adamın kefi kök yaşayar.

Həsənov yaxşı hazırlaş, bax ha..., suallara düzgün cavab verməsən, qiymət almayıcaqsan...

-Müəllim, çalışaram, qiymət alım.

-Həsənov, qiymətin almağın yolları var, ya gərək oxuyasan, ya da ki, gərək...

-Başa düşürəm...

-Həsənov, dərsdən sonra nə işlə məşğul olursan? Get, otur kitabxanada, Marksın, Engelsin, Leninin əsərlərini, qoy qabağına, oxu. O kitabları alıb gətirməsən,

mənə göstərməsən... Deyərsən, bax, müəllim, həmin kitabları almışam, oxuyuram. Ondan sonra sənə qiyamət yazaram.

Bir neçə gündən sonra Həsənov məktəbə gələndə qoltuğunda xeyli kitablar var idi, kitabları bir-bir müəllimə göstərirdi.

Beləliklə, o, Marksın "Kapital", Leninin "Bir addım irəli, iki addım geri", əsərlərini müəllimə göstərdi və qiymət aldı.

Müəllim çox razı qalmışdı. Fikirləşdi ki, Həsənov əziyyət çəkib, kitabları gedib kitabxananadan götürüb-dür, yəgİN ki, oxuyar...

Torpaqşunaslıq, əkinçilik, mexanika, elektrik, xəstəliklər, haqqında fənn müəllimləri Həsənovdan çox narazı idilər. Onlar da xəbərdarlıq etdilər ki, Həsənov dərslərini oxumasan, hazırlaşmasan imtahanlardan keçə bilməyəcəksən.

Həsənov sinifkoma yaxınlaşdı, müəllimlərin ona yaxşı qiymət yazmalarını xahiş etdi. Söz verdi ki, həmin müəllimlərin ünvanlarını ona versin, rayondan onlar üçün sovqat gətirəcəkdir.

Həsənov icazə alıb rayona getdi. Ailədə atası, anası çox şad oldular ki, oğlanları məktəbdən gəlibdir, çox sevindilər.

Atası soruşdu:

-Ay oğul, xeyir ola, nə lazımdı xəbər göndər, göndərək də, əziyyət çəkib o boyda yol qət eləyib gəlməsən. Məktəbdə dərslərin necə gedir?

-Narahat olmayın hər şey yaxşıdı. Dərslər öz qaydasında gedir. Ancaq ayın onunda mənim ad günümüdü, tələbə yoldaşlarımla birlikdə ad günümü qeyd edəcəyik, ona görə də bir quzudan, zaddan, hələ toxlu da olar, lazımdır, aparım...

Həsənov rayondan əlibos qayıtmamışdı, quzunu kirayə qaldığı evin həyətinə gətirdi. Səhərisi quzunu müəllimin ünvanına apardı, darvazanı döydü, müəllim ikinci mərtəbədə eyvana çıxdı, Həsənovu görəcək:

-Həsənov xoş gəlmisən, gətirdin əmanəti? - deyib evə keçdi.

Həsənov rayondan gətirdiyi ipi quzunun başına keçirdi və qapıdakı ağaca bağladı. Sonra ətrafa göz gəzdirdi və darvazanın qapısını açıq qoyub küçəyə çıxdı. Xeyli keçidkən sonra arxaya döndü, həyətdə sakitlik idi. Darvazanın qapısını ehtiyatla açdı və yenə də ətrafi nəzərdən keçirdi. Tam sakitlik idi. Ehtiyatla quzu ya yaxınlaşdı, quzu onu görəndə mələdi. Tez cibindən biçağı çıxdı və quzunu bağladığı ipi kəsdi. Quzunu qoltuğuna vurub ehtiyatla həyətdən çıxdı və darvazanın qapısını açıq qoyub getdi.

Həsənov səhər yenə həmin quzunu söz verdiyi o birisi müəllimin ünvanına apardı. Həyətdə dayanıb ev sahibini səslədi. Səsə müəllimi çölə çıxdı. Əlidolu gəldiyinə görə "xoşgəldin" elədi.

Həsənov adəti üzrə cibindən ipi çıxardı və quzunun başına keçirdi. Sonra ipi qapıdakı ağaca bağladı. Bunu görən müəllim Həsənovu evə dəvət elədi. O, isə razılıq əlaməti olaraq təşəkkür edib tələsdiyini bildirdi. Yenə darvazanın qapısını açıq qoyub küçəyə çıxdı. Xeyli keçəndən sonra arxaya döndü, ehtiyatla həyətdə girdi. Yenə həyətdə sakitlik idi. O, quzunun ipini biçaqla kəsdi və quzunu qucağına alb getdi. Quzu istədi ki, mələsin, Həsənov tez quzunun ağını əli ilə bağladı. Küçənin tinindəki maşına oturub oradan uzaqlaşdı.

Ertəsi gün Həsənov quzunu üçüncü dəfə üçüncü müəllimin ünvanına gətirdi və adəti üzrə müəllimə göstərdi. Hər şeyi həll edib xəlvəti olaraq qayıdır quzunu arxaya qaytardı.

Bazar günü tələbə yoldaşlarına söz vermişdi ki, ad gündündə qonaqlığa quzu ətindən kabab olacaqdı. Mütləq gəlsinlər, iştirak etsinlər.

Tələbə yoldaşları, hələ sinifkom da gəlmişdi, Həsənovun ad günü çox təmtəraqlı bir şəraitdə, restoranda keçirilirdi. Yemək-içmək də öz qaydasında idi. Dostları Həsənovun sağlığına çoxlu xoş sözlər dedilər. Həftənin birinci günü Həsənov məktəbə gəldi. Tənəffüsə siyasi iqtisadiyyat müəllimi Həsənovu yanına çağırıldı və dedi:

-Həsənov, çox sağlam ol. Quzunu gətirdin, iplə ağaca bağladın. Sonra da çıxbı getdin, səndən sonra qapı açıq qalıb. Quzu ipi qırıb, açıq qapıdan küçəyə çıxaraq baş götürüb gedibdi. O yer qalmadı ki, axtarmayaq. Quzu yoxa çıxdı, elə bil bir tikə yağlı əppək oldu, qeybə çəkildi.

Xeyli keçəndən sonra o biri müəllim də Həsənovu axtardı və vəziyyəti danişdi, ona da pay gətirdiyi quzu açıq həyətin qapısından küçəyə çıxbı, qacıbdır.

Üçüncü müəllim də bu əhvalati açıb-ağartmaq istəmədi, ehtiyat elədi ki, başqları eşidərlər ki, müəllim tələbədən "pay" alıbdı, yaxşı deyildi də... O da pünhanı Həsənovu çağırıldı ki, bəs, Həsənov, rayondan gətirdiyin quzu yoxa çıxbı...

Sinifkom bu işdən xəbər tutdu və Həsənovu yanına çağırıldı, xəlvəti ondan soruşdu:

-Həsənov rayondan gələndə neçə quzu gətirmişdin?

Həsənov qayıtdı ki.

-Elə o qədər də.

-Necə yəni o qədər də? Müəllimlər də təsdiq edirlər ki, quzunu aparıb ünvanlarında təhvil vermişən. Bu üç eləyir, bir quzu da ad gündə kəsdi, tələbələrə kabab verdin.

Həsənov dedi:

-Elə müəllimlər də sağlam olsunlar ki, mənə quzuya görə qiymət yazdırılar.

BAL

Milis Həsənovun gözünün ağı-qarası bircə oğlu var idi. Onu ərköyün böyütmüşdü. Özü təsərrüfatçı adam idi. Həyət-bacasında mal-qara, toyuq-cüçə saxlayardı. Bununla özü məşgül olardı. Hələ bir dəfə də olsun oğluna deməmişdi ki:

-Ay oğul, yuxudan qalx, tövlədə mal-qara susuzdur, onları su içməyə aç, burax.

Hələ bir dəfə də olsun deməmişdi ki, mal-qaranın altının peynini təmizlə. Hələ bir dəfə də olsun deməmişdi ki, ay oğul, heç olmasa get toyuqların hininin qapısını aç, toyuq-cüçə çölə çıxsın. Onu da deməmişdi... Odur ki, oğlu tövlənin qapısını da tanımadı, hinin yerini də. Bilmirdi ki, tövlənin qapısı hansı tərəfə açılır, sağa açılır, yoxsa sola...

Orta məktəbi bitirən kimi Həsənov oğlunun sənədlərini ali məktəbə verdi. Oğlu artıq tələbə idi, ya-taqxana xoşuna gəlmədiyi üçün ev kirayə elədi ki, oğlu rahat, firavan yaşasın, dərslərini yaxşı oxusun.

Bir dəfə müəllim tələbə Həsənovu ayağa qaldırdı və dedi:

-Tələbə Həsənov, bir ildir ki, məktəbə gəlirsən, bu dərsin, fənnin adını deyə bilərsənmi? Öyrəndiyin bir dərsi danış, sənə qiyamət yazım.

Həsənov tələbələrin içində pərt oldu, qızardı-bozardı, sinifkomun üzünə baxdı, yazıq bir görkəm aldı. Sinifkom istədi ki, Həsənovu bir az üzrəkləndirsin, dedi:

-Müəllim, yaxşı qoçaq oğlandı, Həsənov, gələn dəfə hazırlaşar, cavab verər...

Qış semestri başlayanda müəllim tələbələrdən bir-bir imtahan qəbul etdi. Növbə tələbə Həsənova çatdı. O imtahan biletini götürdü və dedi:

-Müəllim, olar, arxada oturum, hazırlaşım, fikirləşim, cavab verim...

-Buyur!

Hamı cavab verib çıxmışdı, Həsənov isə qalmışdı, sinifkom müəllim ilə ona baxıb nə isə danışdır... Sonra müəllim səsləndi:

-Həsənov, axıra sən qalmışan, yaxın gəl, danış görək nə bilirsən? Həə, Dağlar rayonunda nə var, nə yox?

-Müəllim, hər şey var, nə desən var.

-Həə, Həsənov, atan nə işlə məşguldü, arı-zad saxlayır!?

-Müəllim, atam milisdi, həyət-bacamızda mal-qara, toyuq-cüçəmiz də var, hələ atam bağda arı da saxlayır.

-Onda baldan-zaddan necə?

-Müəllim, evdən mənə pay göndəriblər, üç kilo-luq banka ilə bal var. İcazə ver, yaxında oluruq, qəçim tez getim...

İmtahandan üç gün keçmişdi. Müəllim tələbə Həsənovu görən kimi:

-Həsənov, necəsən? Ə, sənin o payından heç olmaz. Bilirsən nə ləzzətlə bal idı, təmiz xalis bal idı. Bəlkə rayona gedəsən, o arı godu, pətəyəsindən biri ni atana deyəsən, mənə göndərə. Qoyaram beş mərtəbənin eyvanına, orada işləyə, arılar da gedib çiçəkdən, güldən şirə, bal çəkələr, gətirələr, həm ziyarət, həm də ticarət olar...

Tələbə Həsənov elə bil bir him-cimə bənd idi, tez rayona qaçıdı, bir həftə dincəldi, axı imtahandan yaxşı qiyamət almışdı, atasına dedi:

-Ata, məktəbdə muzey təşkil olunur, bəlkə o arı godunun birini verəsən, aparım. Həsənov köhnə arı godunun birini götürdü və içində şərbət, şəker tökdü. Tənbəl, yemək axtaran arılar qaçıb həmin goda doldular. Bunu görən Həsənov tez arıların gediş-gəliş yolunu bağladı, arıların səsi-küyü aləmi başına götürdü.

Tələbə Həsənov rayondan gətirdiyi hədiyəni - arı godunu müəllimin ünvanına gətirdi, köməkli beşinci mərtəbəyə qaldırdılar. Axşam olduğu üçün Həsənov dedi ki,

Müəllim artıq gecdir, səhər godun, arının ağızını açarsan, arılar işə düşərlər, gedib çiçək taparlar, indi gecədir, onlar indi istirahət edirlər, yorğundalar.

Müəllim, fərəhlənirdi ki, səhərdə, beşinci mərtəbədə yaşayasan, "balkonda"da arı pətəyəsi saxlaysan. Qoy, gözü götürməyənlər kor olsunlar. Həm arı saxla, sonra da balından yeyərik də. Gecə elə bil ilə dönmüşdü, müəllim səhərin açılmasını səbirsizliklə gözləyirdi. Pətəyənin ağızını açacaqdı, arılar işə düşəcəkdi, gülün, çiçəyin üstünə qonub bal çəkəcəkdirler...

Fikirli-fikirli, yorğun yatan müəllim gözlərini açdı ki, səhər çoxdan açılıbdı. Gün yağılanmışdı, tez yerindən qalxdı, eyvana çıxdı. Goddan arıların "vızıltısı" aləmi başına götürmüştü. Müəllim ehtiyatla goda yaxınlaşdı, arıların səsi-küyü ona ləzzət verirdi. Arıların iş yolunu açdı, pətəyədə olan arılar birdən çölə çıxdılar, hələ müəllimi sancanlar da oldu. Müəllim özünü güc-bəla ilə arıların hücumundan qurtardı.

Üç gün keçmişdi, müəllim Həsənovu görən kimi:

-Ay Həsənov, sənin o gətirdiyi arılar, gör, mənə nə günə saldılar. Üz-gözüm gör, nə boyda şışibdi. Əə, bə arılar ağızlarını açan kimi çıxıb sancılar, üç gündü, pətəyədə arıların səsi gelmir...

Həsənov gülümşədi:

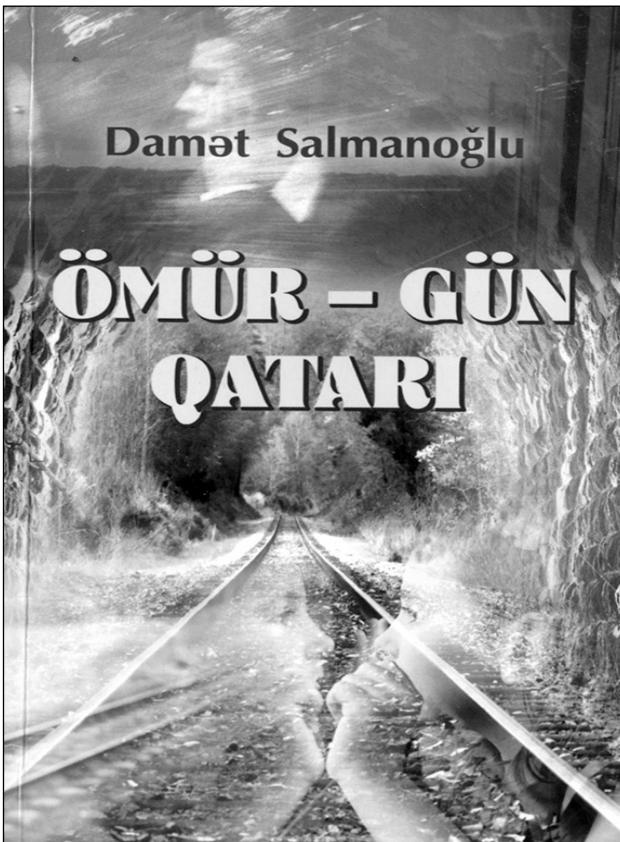
-Müəllim, ola bilsin ki, arılar hələ səni tanımlırlar, onlar bal toplamağa gediblər, yəgin ki, tezliklə qayıdarlar...

Damət Salmanoğlunun yeni kitabı "Ömür - gün qatarı" adlanır

Poetik duyğularla əhatə olunmuş insan nə vaxtsa fikir və düşüncələrini nəzmə çəkir. Bu böyük xoşbəxtlikdir. Çünkü yaşadığın hiss və həyəcanı ən qısa formada, bədii dillə ifadə etmək hamiya nəsib olmur. Amma bu da bir həqiqətdir ki, istədiyini şeirlə ifadə etmək hissi səhər şəhi qədər qısa ömürlüdür. Günəş üfüqden boylanantek buxarlanıb yoxa çıxan şəhərdələr kimi şeir yazmaq təbi də ani olaraq sürətlə gəlir və səni tərk edir. Bu ani tutmaq ən vacib amillərdən biridir.

Xeyli vaxtdır ki, Damət Salmanoğlunun şeirləri ilə baş-başayıq. Balayar Sadıqin redaktorluğu ilə işiq üzü görən kitab "Ömür - gün qatarı" adlanır. Müxtəlif vaxtlada qələmə aldığı yüzdən çox şeir məhz müxtəlif anların məhsulu kimi könlüməz oxşayır. Hətta bəzi şeirləre diqqətlə fikir verəndə hiss edirsən ki, şeir özü bütövlükdə yox, hər bir misrasında başqa-başqa anların təcəssümünü yaşıdır, sanki insanın ruhunu oxşayır. "Göy üzün bulud alıb, Rəngi yaman qaralıb. Ruhum xəyalalı dalıb", "Buludun göz yaşları, Kövrəldibdi daşları. Açıb söz naxışları", "Arifsən, gəl, otur Arif yanında, Fikir salxımını üzüb incələ", "Gülüm, qoy dərd iməkləsin, Vüsəl həsrəti tekləsin", "Hər sözdə bir ümid çırağı yansın", "Ürəyim yixilib bir qəmin üstə". Yüzlərlə belə nümunələr göturmək olar, Damət Salmanoğlunun şeirlərindən. Onun şeirlər insanda lirik ovqat kökləyir, özünün dediyi kimi, bir ümid çırağı yandırır.

Damət Salmanoğlu lirik şairdir. O, pafoslù sözlərdən, hay-harayı çağırışlardan, vurçatlaşın səhnələrinin təsvirindən tamam kənar bir söz sahibidir. Şeirlərində həzinlik aşılıyır, ritmik bir melodiya altında insanı xəyallara dalmaga sövq edir. Həmişə də bu xəyallar insanı dünəninə, keçmişinə baxmağa, yaşadıqlarını unutmamağa, iibrət götürməyə səsləyir. Elə bu xəyallar və düşüncələr içində insan soy-kökünə, vətəninə, doğmalarına, həmvətənlilərinə daha möhkəm

tellərlə bağlanır. Elə bu səbəbdəndir ki, kitabı çapa hazırlayan redaksiya heyəti yurdumuzun gözəlliklərinin, milli-mənəvi dəyərlərin, xalqın qəhrəmanlıq salnamələrinin, Tanrı sevgisinin, valideyn məhəbbətinin, övlad rəğbətinin, həsrət duyğularının poetik səmimiyyətlə bədii tərənnümü qeydə alaraq şeirləri "Zaman və mən...", "İman işığında" və "Sevgi yarpaqları" kimi bölümlərə ayırmışdır.

*Baxıram dalğalanan dənizə,
Dalmışam xəyallara.
Ağ ləpələrə baxdıqca
Hey düşünürəm.
Bu düşüncələr
Hara aparır?*

Hər şairin bir ilham mənbəyi olduğu kimi Damət Salmanoğlunun da öz ilham mənbəyi var. O, şeirlərində dönə-dönə vurğuladığı kimi dənizdən enerji alır. Dənizə baxmaqdan doymur, sa-

kit-sakit yırğalanan dənizə tamaşa edir, bir anın içində ləpələrin şiddetləndiyini, dalğaların şaxə qalxaraq sahili döyəclədiyini, sonra yenə də sakitləşən ləpələrin sahil torpaqlarını sigallayaraq oxşadığını müşahidə edir. Elə bu müşahidələr içində Damət Salmanoğlu yeni yazacağı şeirlərin misralarını düzəməyə başlayır.

*İman işığında çağlayan qəlbim,
Düzür misralara arzularımı.
İlahi, şənini vəsf edir qələm,
Özün urvathı et, könül varımı.*

Bəzi şeirlərin sonluğu görünmür, bəlkə də ilk anda adama belə gəlir. İki, bəzən də bir bəndlilik şeirləri oxuyanda elə düşünürən ki, şair bu şeirlərini tamamlamayıb, hansısa kənar müdaxilə, yaxud möişət qayıqları onu ayırib və bir daha həmin poetik duyğuları yaşayıb düşüncələri misralara düzəmkən mümkün olmayıb. Əslində elə belə də olmalıdır. Qəlb şairi söz xətrinə şeirlərini uzatmır, qısa şəkildə yaşıdagı hiss və duyğuları nəzmə çəkir. Bu, Damət Salmanoğlunun əvvəl də olub, sonralar da, çox güman ki, belə olacaq.

Böyük hörmət və ehtiramla:

Əli bəy AZƏRİ

DAMƏT SALMANOĞLU

ÖZÜNƏ BAĞLAMA MƏNI

Mən ki, qismətimdən qaca bilmədim,
Hərgah, qanad açıb uça bilmədim.
Sevgimin sərrini aça bilmədim,
Özünə bu qədər bağlama məni.

Sənin vüsalındı mənim baharım,
Tək sənin eşqindir dövlətim, varım.
Sənsiz itib səbrim, yoxdu qərarım,
Özünə bu qədər bağlama məni.

Bahar buludutək hər gün doluram,
Payız çıçeyitək vaxtsız soluram.
Insaf et, mən sənsiz dəli oluram,
Özünə bu qədər bağlama məni.

PAYIZDIR

Başına çən düşüb uca dağların,
Üzdündə sevgi var barlı bağların.
Həsrəti dil açır ötən çağların,
Uzaqlar əl edir, payızdır daha.

Buludlu göylərin gözləri dolub,
Hər tərəf XƏZANDIR, çıçəklər solub.
Külək ağacların saçını yolub,
Yarpaqlar əl edir, payızdır daha.

Bosalmış yuvalar olubdur qərib,
Çöllərin ruhunu küləklər dərib.
Fəsillər sultani fərman göndərib,
Torpaqlar əl edir, payızdır daha.

ÖMÜR-GÜN QATARİ

Elə ki, bitəcək alın yazılışı,
Elə ki, ömür-gün yetəcək sona.
Fələk təcrübəli dərzilər kimi,
Bir qarış torpağı biçər boyuna.

Damət Salman oğlu Əhmədov 1958-ci ildə Masallı rayonunun Öncəqala kəndində anadan olub. Yeniyetmə dövründən, on beş yaşından Bakıda yaşayır. Şeir yazmaqla yaradıcılığı çox erkən yaşlarından başlasa da uzun müddət bu fitri istedadını ətrafdakılardan gizlətməyi bacarıb.

Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür.

"Qızıl qələm" Media Mükafatı laureatıdır. "Ömrümün Bilgəh fəsli" adlı şeirlər kitabı şairin oxucularla ilk görüşü olub. "Ömür-gün qatarı" onun ikinci şeirlər kitabıdır. Öz ənənələrinə sadiq qalan şair yeni kitabında da təbiətdə və cəmiyyətdə baş verən dəyişiklikləri müşahidə edərək günümüzün reallıqları ilə uzaşanları nəzmə çəkir, bir sözlə, ədəbi-bədiiməyari ilə seçilən mövzulara poetik işıq salır.

Vaxtin olmayacaq bir söz deməyə,
Solğun baxışıntık səsin də solar.
Vədəsiz saralan ömür bağında
Xəzələ dənəcək bütün arzular.

Ölüm qucağını açacaq sənə,
Bilərsən, dünyanın vəfası yoxmuş.
Onda anlayarsan ömür deyilən,
Vaxtin kamanından üzülən oxmuş.

Bu dünya "gör-götür dünyası"dır, bil,
Götürüb görməsən, gör, sonra götür.
Yaxşı əməllərə tələsmək gərək,
Ömür-gün qatarı xəbərsiz örür.

Bu bir həqiqətdir başdan, binadan,
Torpaqdan yaranan torpağa dönür.
Yalnız yaxşı əməl sahiblərinə,
Deyirlər, dünyada yeri görünür.

TORPAQ

Sən ulu babamın alın yazısı,
Nənəmin əbədi namusu torpaq.
Bəxtimin üzünə açılan qapı,
Ömrümün müqəddəs arzusu torpaq.

Sən dərdə, möhnətə bir əlhəd daşı,
Qabarlı ovuclar sənlə danışır.
Sinəndə bərəkət kükrəyir, daşır,
Elimin ən halal ruzusu torpaq.

Üfüqlər qığında söküldənə dan,
Zəhmətkeş canında coşa gəlir qan.
Tale kitabımsan başdan, binadan,
Babamın bərəkət imzası torpaq.

Sən ki, ixtiyarlar ixtiyarisan,
Ümid ağacısan, könül varısan.
Babamın müqəddəs yadigarısan,
Ağbirçək anamın anası torpaq.

DÜŞMƏN ÖZ QANINA BOYANSIN GƏRƏK

Qeyrət qılincını siyir, əsgərim,
Cəsarət meydanda dayansın gərək.
Ali Baş Komandan versin əmrini,
Qızılbaş ruhları oyansın gərək.

Körpüyə bənzəsin açılan qollar,
Üzü Qarabağa yol alsın yollar.
Qalxsın səngər-səngər ərən oğullar,
Düşmən öz qanına boyansın gərək.

Hünər dalgalansın əsgər gözündə,
Üçrəngli bayraqın nuru üzündə.
Ya Damət, bir səhər "Cıdır düzü"ndə,
Zəfər tonqalları qalansın gərək.

YÜRÜYÜN DÜŞMƏN ÜSTÜNƏ

Qeyrət nəgmələri çäglayır qanda,
Qələbə çalarıq tez bir zamanda.
Ali Baş Komandan dediyi anda,
Bir zəfər sevinci ucar quş təkin,
Ey oğlum, ey qızım, nərələr çəkin,
Yürüyün, yürüyün düşmən üstünə.

Qarabağ torpağı sizi səsləyir,
El-oba həmişə ümid bəsləyir.
Ahıl da, qoca da elə hey deyir,
Ruhu sizə keçib ulu Babəkin,
Ey oğlum, ey qızım, nərələr çəkin.
Yürüyün, yürüyün düşmən üstünə.

Analar bir daha yolmasın saçın,
Üçrəngli bayraqı zirvəyə sancın.
Qayıtsın özünə Xankəndi, Laçın,
Külli Qarabağa yeni yol çəkin,
Ey oğlum, ey qızım, nərələr çəkin.
Yürüyün, yürüyün düşmən üstünə.

ÖMRÜMÜN AYNASI

(*Hayat yoldaşım Kərbəlayi Kəklik
xanıma ithaf edirəm*)

Ömür-gün yoldaşım, başımın tacı,
Yaşa İlahinin verdiyi payı.
Sən keçmiş ömrünə baxma qıyqacı,
Şərəflə ötdürdün hər ili, ayı.

Varlığıım, məsləkim, sən ey sirdaşım,
Neçə yol əzaba, möhnətə dözdüm.
Yüzədək çatasan, ey arxadaşım,
Əlli beş yaşını qeyd etdik bu gün.

Xoşbəxt övladların xoşbəxt anası,
Oğlunla, qızınlı yaşa bəxtiyan.
Saf, şəffaf ömrümün olub aynası,
Şirin nəvələrin, bar-bəhərin var.

Ömrümün mənası, qürurla yaşa,
Yaşa, arzuların qoy, tam çin olsun.
Həyati sonadək cüt vuraq başa,
Savablar hər zaman diləyin olsun.

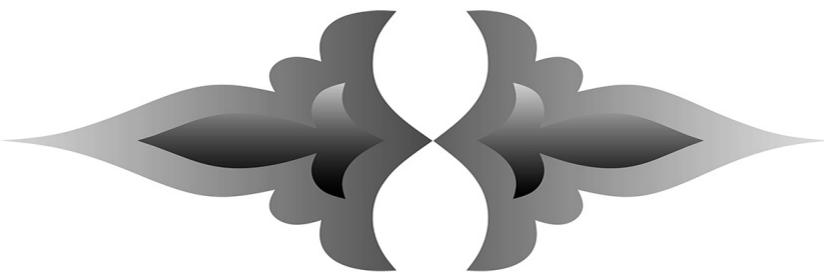
NƏVƏ

Bir baba ömrünün bəhri, nübarı,
Bir nənə qəlbiniñ gözəl baharı.
Ümid körpüsüdür körpə qolları,
Tükənməz arzudu, diləkdi nəvə.

Ömrü gələcəyin tutub əlindən,
Öpür arzularım onun telindən.
Sözlər şirin-şirin uçur dilindən,
Ümidlərlə dolu ürkədi nəvə.

Baxın ocağımin körpə oğluna,
Arzular, ümidiłr girib qoluna.
Haqq nuru ələnsin daim yoluna,
Üzü süd qoxulu mələkdi nəvə.

Damət, arzu gülür ümid tağında,
Təbəssüm oynayır gül dodağında.
Oğlumun mənalı ölüm bağında,
Bir gözəl ətirli çiçəkdi nəvə.

BƏXTİYAR ƏLİYEV

"DOZOR" POSTU

(*hekayə*)

Neçə illərdi ermənilər Qarabağda yuva salmışdır. Bu yerlər daha çox yaraqlı-yasaqlı saqqallıların məskəninə çevrilmişdi. Müharibənin od-alovunda dinc insanlar çox zərər çəkirdi. Ən ağır şəraitə belə dözməyə hazır idilər. Teki erməni silahlıları doğma yerləri tezliklə tərk etsin və onlar da isti ocaqlarına qayıtsınlar... Müharibə hələ davam edirdi. Sanki onlar kiminsə qəzəbinə tuş gəlməmişdilər. Bu məzlumlara niyə züllüm olunurdu, onlar nə günah işləmişdilər? Bir qarnı ac, bir qarnı tox, min bir zülümle qurduğu ev-eşiyini atmağa məcbur olmuşdular. Özgə qapılarına, ağlagəlməz yeralatı zirzəmilərə sığınmalı olmuşdu...

...Bir ovuc saqqallının əlində girinc olmuşduq. Zaman da bizdən üz döndərib, erməninin xeyrinə işləyəndə dünya da bizə dar gəlirdi...

Bir qədər irəlidə isə düşmənlə üz-üzə, qabaq-qabağa səngərlər uzanıb gedirdi. Atəş səslərini tez-tez eşitsələr də bu insanlar sabaha naümid deyildilər. Çünkü, onların müdafiəsində daha çox inandıqları ordunun bir parçası olan "Babək-44" dayanırdı. Bu batalyon dəfələrlə düşmən hücumunun qarşısını almış, zülmkarların məqsədə çatmasına imkan verməmişdi. Döyüşçülərin qəhrəmanlıqlarından agah olan, hər yerdən əli üzülmüş bu məzlumların ümidi, ancaq batalyonna qalmışdı.

...Günəş dağların arxasında yavaş-yavaş görünməz olurdu. Getdikcə hava soyuyur, şaxta düşürdü. Daha dağların qarı ərimirdi. Sular dərələrdən sırlıdayıb axmırıldı, xırda gölməçələrin üzü buz bağlamaqdaydı. Adamı qılinc kimi kəsən şaxta, Kiçik Qafqazın ağaran, qarla örtülmüş uca zirvələrindən axıb gələn soyuq bu yerləri dondururdu. Şaxtalı gecələrdə şimaldan gələn nə çovğun, nə də boran səngərlərdəki əsgərləri qorxutmurdu. Əyin-başlarını qalın edib düşmənin basqlarını dəf edən ərənlərin xoş soraqlarını eşidəndə sanki

bu insanlarda yaşamaq eşqi, həyata inam yenidən baş qaldırırdı. Bayaqdan müharibənin zülmündən bezmiş insanların gözlərinə nur cilənir, çöhrələrindən bədbinlik, çəkilib yox olurdu.

Madagiz kəndi əzəmətlə görünən dağ silsiləsilə əhatə olunduğundan kəndin içindən Murovdağ görünmürdü. Bəzi yerlərdən isə zirvəyə bitişik kəndə tərəf açılan Keçəldəğ yaylaşığı da küskün görkəmdəydi. İki il idi ki, çobanlar yaylağa mal-qara apara bilmirdilər. Arxaclarda çoban çadırlarının yerinə düşmənin döyüş postları qurulmuşdu. Qoyun-quzuların mələməsi əvəzinə avtomatların, pulemyotların şaqquqtısı eşidildi. Gülcəşəklərin ətrini barit qoxusu əvəz etmişdi. Bu dağlarda sürü ilə dolaşan marallar, cüyürlər top-tüfəngin səsindən qeyb olmuşdular.

Müharibə təkcə insanlara deyil, həm də ətraf aləmə ciddi ziyan vurmaqdı. Bu il qış da sərt gəlmişdi. Dağlar-dərələr qalın qara bürünmüdü. Uca zirvələrdə göz işlədikcə bir nisgillik duyulurdu. Bəlkə də yad ayaqları altına düşdüyündən dağlar belə qəribəmişdi.

Bayaqdan dostları ilə düşmən haqqında fikirlərini bölüşən Vasifi fikir götürmüdü. Başını qaldırıb qarşıdakı dağlara bir də baxdı. Bu an yadına nə düşdüsə tələm-tələsik sağollaşıb yoldaşlarından ayrıldı. Onun gedəcəyi post bir qədər aralıda olduğundan və günün axşama əyilməsindən narahat olub tez-tələsik özünü yoldaşlara yetirmək istədiyini bildilər. O, silahdaşlara düşmənin fəallaşlığı barədə məlumat vermişdi. İki gecəydi ki, Vasif postunun düşmən tərəfindən öyrənildiyinə duyuq düşdüyüünü bildirdi və dostlarına da məsləhət görmüşdü ki, sayıqlığı itirməsinlər.

Saqqallılar qaranlıq düşəndən sonra hərəkətə gəlirdilər. Onların ayaq aşdıqları yerlərdə "iz" qoymaqla, yəni mövqelərimizə soxularaq əsgərlərimizi itkilərə

düçar etmək əsas məqsədləri idi. Bu dəfə təhlükə Vasifin olduğu postun üzərində dolaşırıdı. Gərgin bir gəcənin olacağını hiss edən Vasif dostlarının yanında çox ləngiyə bilməzdi. Vasif özü-özünə: "Yox, nə qədər ki, bu dağlar yağı tapdağı altındadır biz rahat olmayacaqıq", - deyib, ləngimədən posta doğru yoluna davam etmişdi.

Cəbhə xətti dağların ətəyindən keçirdi. Arxada irəmələr, daha sonra düzənliklər uzanırdı. Hakim yüksəkliklər isə düşmənin nəzarəti altında idi. Postlarıمية tez-tez erməni hücumları olanda, atəş səsləri lap uzaqlara yayılırdı. Madagizdən Talış və Çaylı kəndlərinə gedən yollar dərələrdən keçirdi. Six qaratikan kollarının arasıyla bir neçə istiqamətdə çıçırlar uzanırdı. Bunlar düşmənlə qarşı-qarşıya dayanan döyüşçüləri ön mövqelərə aparırdı. Postlardakı əsgərlər hər gün bir neçə dəfə bu çıçırlarla ərzaq, sursat və başqa əşyalar daşıyırırdılar. Güllə tutmayan bu dərəni döyüşçülər "həyat yolu" adlandırmışdılar. Vasif çox gəlib-getdiyindən bu yerlərin hər qarışına yaxından bələd idi. Bu dəfə də o, döyüşü dostlarının yanına şər qarışmamış çatmaq istəyirdi. Qaranlıq düşəndən sonra bu çıçırlarla təkbaşına yol getmək olduqca təhlükəli idi. Hər adımdında düşmənin kəşfiyyat qrupu ilə üzləşmək olardı. Vasifin dayandığı döyüş postunun lap yaxınlığında quzdurların iki gün öncədən yerləşdiridi "dozor" postu heç də xoş niyyətdən xəbər vermirdi. Dünən gecə cinahlarda düşmənin dolaşdığını hiss etmişdi. Lakin qaranlıqda heç nə görə bilməmişdi, ancaq ayaq səslerini eşitmışdı. Döyüş növbəsində dayanan əsgərlər isə düşmənin planlarından duyuq düşüb sayıqlıqlarını da-ha da artırmışdılar.

Döyüşçülər gecə-gündüz aramsız müşahidə aparır, sayıqlıqlarını itirmirdilər. Meşənin içində six ağacların arasında müdafiə olunmaq üçün səngər də qazmışdılar. Bu yüksəkliklərdən birini serjant Vasif Səfərovun manqası qoruyurdu. Həmin postun qarışısında düşmən gecələr pusqu qrupu yerləşdirir, səhərin alatoranında geri çəkilirdi. Vasif qəsbkarların niyyətini yaxşı başa düşürdü. O, böyük rəislərə də bu barədə məlumat vermişdi. Ona tapşırıq gəlmışdı ki, müşahidəni gücləndirsin, daşnakları bir an belə nəzarətsiz qoyma-sın. Əger düşmən basqıya cəhd göstərərsə, dərhal qarışını alınsın.

Vasif xeyli müddət idi ki, bu döyüşçülərlə bir yerde olduğundan hamısını yaxşı tanıyırdı. Dəfələrlə onları döyüş meydanında sınamışdı. Düşmənlə vuruşan əsgərlərin qəhrəmanlıqlarını bir anlıq göz öünüə gətirdi. Bununla belə Vasifin ən çox ehtiyat etdiyi gecənin ixtiyar çağında qəfil düşmən basqısına məruz qalmaları idi. Döyüşçülərin bir balaca diqqətsizliyi hər şeyi alt-üst edərdi. Belə bir taktikadan quzdurların yarlanması ən azı mövqelərin düşmən əlinə keçirməsi

ilə nəticələnərdi. Belə bir təhlükəni hiss etdiyi halda qarşısını almasayı Vasif ömür boyu bunu özünə bağışlanmazdı. O, həmişə bunun əzabını çəkəcəkdi. Amma onu da yaxşı bilirdi ki, özbaşına hər hansı bir əməliyyat keçirmək olmaz. "Nə vaxta kimi yuxarıdan hücum əmri gözləyəcəyik, məgər onlar burdakı vəziyyəti görmürlər? Ermənilər o biri əraziləri də bu yolla işgal etməmişdilərmi?"...

Vasif qazmadakı sobaya yaxın daşın üstündə oturmuşdu. Dirsəklərini dizlərinə qoyub qollarını qabağa uzadıb əlindəki çubuğu tez-tez yerdə bir nöqtəyə vururdu. Kiçik komandirin bu hərəkəti bayaqdan divara söykənmiş könüllü döyüşü Aydının iti baxışlarından yayılmırıldı. Döyüşü dostları isə axşam növbəsinə həzirlaşırdılar. Bu gecə düşmənin hansı tərəfdən hücum edə biləcəyi ehtimalını götür-qoy edirdilər. Uşaqlardan kimsə qazmanın o başından xırıltılı səsile: "Əşı hər dəfə ermənilərmi hücum edəcəklər, qoy bir dəfə də biz onlara qarşılarda kimlərin olduqlarını tanıdaq da", - dedi.

Bu zaman Vasif cəld ayaga qalxdı və üzünü döyüşü dəstlarına tərəf çevirib dedi:

-Kim mənimlə ermənilərin pusqu postuna getmək istəyir?

Heç kəsin gözləmədiyi bu suala birinci Aydın cavab verdi:

-Mən gedərəm! Ancaq bilmək istəyirəm, indi biz ora gedib nə edəcəyik? Axı saqqalılar bir azdan gələcəklər.

Vasif dedi:

-Onların gəlməyinə hələ çox var. Gedək baxaq, görək nə var, nə yox, neçə nəfər gələcəklər? Bu məlumatları əldə etsək, yaxşı olar.

-Onda Nərimani da özümüzə aparaq, - dedi Aydın.

- O, da çox ürkəkdir. Bilmək olmaz, birdən atışma düşsə, kömək lazımlı olar.

Vasif dedi:

-Düz deyirsən. Atalarımız demişkən, məsləhətli don gen olar. Bir halda ki, deyirsən üçümüz gedək, lap yaxşı. Onda vaxtı itirməyək.

Vasif o biri döyüşçülərə də göstəriş verdi. Onlara səngərlərdə münasib mövqe tutmaq üçün yerləri göstərdi. Tapşırıdı ki, atışma olsa, həmin istiqamətdən dəstək versinlər. Vasif, Aydın və Nəriman silahlandılar. Əl qumbaraları da götürməyi unutmadılar. Əvvəlcə irəli keçmək üçün əlverişli yer seçdilər. Səngəri aşıb mina sahəsində ilk keçid açan Vasif oldu. Aydın və Nəriman onun arxasında süründülər. Düşmən postunun yaxınlığına çatıb dayandılar. Gah ağacların, gah da qalın kolların arxasından xeyli müşahidə apardılar. Bir daha düşmənin öz mövqeyində olub-olmadığını əmin olandan sonra Vasif bir az da irəlilədi. Qazmanın arxası kol-kosla əhatə olunduğundan və bir qədər də

çökəklikdə yerləşdiyindən əsgərlərimiz onu görə bilməzdi. Müvəqqətətiydimi, yoxsa bizi duyuq salmamaq üçün mü düşmən onu çox səliqəsiz tikmişdi. Böyük-başını ağacla hörmüş, divardakı araları sovet əsgərinin şinelinin parçaları ilə tutmuşdular. Qapı yerindən göy-qara rəngə çalan köhnə odeyal asılmışdı. Vasif yavaş-yavaş qazmanın qapısına tərəf yaxınlaşdı. Qapı yeri-nin tinində dayanıb bir az gözlədi. Avtomatin lüləsi ilə odayalı aralayıb içəri keçdi. Qazmadaki qaranlığa gözü alışmayan Vasif bir-iki addım atmışdı ki, ayağı so-baya ilişdi. Bu an içəridə adam olduğunu zənn etdi. Bir müddət yerində tərpənmədən qaldı. Kimsənin ol-madığına əmin olandan sonra kibriti yandırdı. Rütubət iyi basmış qazma işıqlananda sönmüş sobadan savayı heç nə görmədi. Vasif bir daha yəqin etdi ki, düşmən həmişə burada olmur.

Artıq hava qaralırdı. Aydın Vasifin qazmadan çıxmاسını səbirsizliklə gözləyirdi. Elə bu vaxt bir qədər aşağıdan ayaq səsləri eşidildi. Erməni quydurları olduğuna tam əmin idi. Tez Vasifə işarə etdi ki, gələn var. Vasif vaxt itirmədən yoldaşlarının yanına qayıtdı. Hər ikisinə harada mövqe tutacaqlarını, nə zaman atəş açmaq lazımlı olduğunu bildirdi. Özü isə düşmən qazmasının lap yaxınlığında onları yaxşı görəcək bir yerdə mövqe seçdi. Aydının da, Nərimanın da gözü Vasifdə idi. Onun hər bir hərəkətini diqqətlə izləyirdilər.

Bu zaman meşənin içindən dərə yuxarı yeddi nəfər yaraqlı-yasaqlı saqqallı peyda oldu. Onlar gah rus, gah da öz dillərində danişa-danişa qazmanın qarşısına çatıb dayandılar. Vasif quydurları çox yaxşı görür və səhbətin nədən getdiyinə qulaq verirdi. Aralarındakı yekəpər əlini postumuza uzadıb dedi:

-Bu gecə ən azı bir türk əsgəri əsir götürməliyik. Neçə vaxtdı burada heç nə edə bilmirik. Böyüklerimiz də işimizdən narazıdır.

-Hə axper, qo-çaq, nə deyirsən, hazırlısan? Aramızda belə işin öhdə-sindən səndən yaxşı gələn yoxdur. Ümidimiz sənədir.

Dağı qalxıb tən-ginəfəs olmuş daz-baş quldur pulem-yotun qundağını yerə qoyub sağ əliylə lüləsindən

tutaraq sol əlindəki bükülli qoyun dərisindən olan kür-kü qoluna aşırıldı. Boşalmış sol əlini geniş alınlına aparıb tərini sildi. Sonra da postlarımıza tərəf baxıb dedi:

-Elədi, ancaq kopoğlular burda yaman oyaq dayanır. Gecə bir dəfə lap mament düşmüdü çasavoyu gö-türək, ancaq o birisi yanına tez gəldi. Bu gecə mütləq onların işlərini bitirməliyik. Yoxsa duyuq düşsələr bi-zı salamat buraxmayacaqlar.

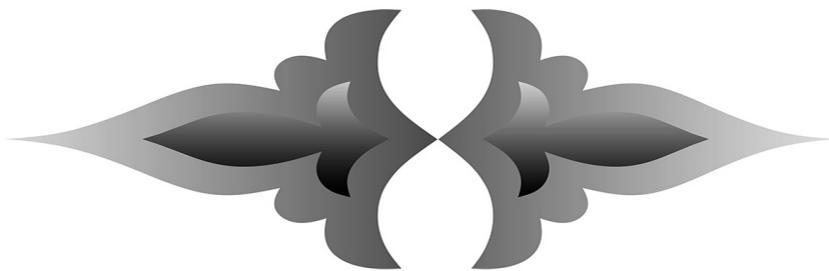
Yekəpər erməni:

-Ara, türk erməninin nə vaxt, necə gəldiyini gör-məməlidir. Yoxsa onun əlindən, düz deyirsen, sağ çıxmariq. Bütün işlərimizi, bax belə gizli-gizli görməliyik.

Yekəpər bu sözleri deyib qazmaya tərəf addımladı. Qalan saqqallılar da ətrafa ötəri göz gəzdirdikdən son-را başçının arxasında qazmaya keçdilər. Bayırda tək bir saqqalı qalmışdı. Vasif qəsbkarların aralarında gedən səhbətin hamısını yaxşı eşitsə də, yerindən tərpənə bilmirdi. Artıq yavaş-yavaş soyuq da ona güc gəlirdi. Geriyə yol yox idi. Gücünü toplayıb donmaqda olan əlləri ilə avtomatını sinəsinə sıxıb tək qalmış düşməni nişan aldı. Birinci atəşlə quldur tırtıp yerə sərildi. Sonra avtomatı qazmanın girişinə tuşladı. Güllə səsində qazmadan çölə çıxan quydurları elə qapının ağızindənə məhv etdi. Vasif onlara güllə atmağa belə macal vermədi. Bir az gözlədikdən sonra cəsur kəşfiyatçı yavaşça qazmanın girəcəyinə yaxınlaşıb əl qum-barasını içəri tulladı və bundan sonra düşmənin tam məhvini əmin oldu.

Bununla da, döyüşçülərimiz bir təhlükəni belə sovuşdurdu. Qəsbkarlar burada bir daha gecə postu yer-ləşdirmədilər...

ELMAN ƏKBƏR

İLHAM OLUBDU

Mənə ilham göndər, ay ilham pərim,
Gecəm uzun olub, açmır səhərim.
Yarımçıq qalıbdır neçə əsərim,
Şairin çörəyi ilham olubdu.

Yollarda qalıbdır yolsuz yolcular,
Əliboş qayıtmaz mahir ovçular.
Axıb durulacaq bulanıq sular,
Şairə gözəllik eyham olubdu.

Canım çox çekilib dost sinağına,
Qoy, mərdlər düşməsin el qınağına.
Sözüm toxunmasın al yanağına,
Ümid yollarında bir şam olubdu.

Yanıb qurtarsam da soyumaz közüm,
Tanrı bəxş edibdi əzəmet, dözüm.
Min bir beyt yazsam da qurtarmaz sözüm,
Ruhum eşq aşiqi Xəyyam olubdu.

İman sahibləri gələr mürvətə,
Uymaz nadanlığa, uymaz sərvətə.
Eşqi dəyişdirməz ucuz şəhvətə,
Eşqsız gündüzlərim axşam olubdu.

Elman baş vuracaq eşq dəryasına,
Yetişsin həyatda öz sevdasına.
Dözəcək sevginin hər cəfasına,
El deməz, eşqinlə nakam olubdu.

DÖZ, MƏNİM TALEYİM

Dünya silkələnin ələnəcəkdir,
İlahi nuruna bələnəcəkdir.
İmanlı, gümanlı gün gələcəkdir,
Döz, mənim taleyim, mənim taleyim.

Ümidlər, istəklər nədən solubdu?
Bəşəri məhv edən silah dolubdu.
Ürəklər zülmdən köz-köz olubdu,
Köz, mənim taleyim, mənim taleyim.

Haqsızlıq dünyani aparrı hara?
Ədalət, həqiqət çekilir dara.
Ağaozluk qənimdir dövlətə, vara,
Göz, mənim taleyim, mənim taleyim.

Halallıq dünyanın nizam daşıdır,
Düz söz insanlığın daşı, qaşıdır.
Bəşərin tarixi söz yaddaşdır,
Söz, mənim taleyim, mənim taleyim.

Məhəmməd, Əlinin sözündən yapış,
Eşqin, məhəbbətin özündən yapış.
Dünyada hər işin düzündən yapış,
Düz, mənim taleyim, mənim taleyim.

Közərər eşqimin alovu, odu,
Ümiddən yoğrulub, mənası budu.
Ömür arzularla dolu yuxudu,
Yoz, mənim taleyim, mənim taleyim.

DÜNYA MƏNİ TANIMADI

Dünya məni tanımadı,
Dünya mənə nə verdi ki?
Dünya heç kimə qalmadı,
Dünya qalmalı yerdi ki...

Xəbislərlə dolum, dolu,
Cin, şeytandır sağı, solu.
Çox çətindir həyat yolu,
Heç baş açmalı yerdi ki...

Qəm eyləmə, mənim qağam,
Səsim gəlir, demək sağam.
Arxanızda məğrur dağam,
Sözdən qaçmalı yerdi ki...

Cananlara can qurbanı,
Demirəm dünya yalandı.
Ruhun ruhuma calandı,
Xoşbəxt olmalı yerdi ki...

Elman, ucalt eşqin sənin,
Səsindən dünya titrəsin.
Oxu, könlüm, eşq nəğməsin,
Dünya doymalı yerdi ki...

RUHUM GÖYLƏRƏ QALXIB

Ruhum göylərə qalxıb,
Yerlər ruhumu döyür.
Yerlər özünü öyür,
Göylər dupduru təmiz.
Göylər çirkab götürmür,
Yerlər çamur içində.
Göylər özünü öymür,
Yerlər heç kimi anmir.
Aparır öz köçündə,
Yerlərin dərdi böyük.
Çaylar qaqabaqlıdır,
Yerin dərdini anıb.
Çaylar buluda dönür,
Yerin dərdini yuyur.
Çaylar tər su çiləyir,
Pisliyi yumaq üçün.
Pisliyi guya yuyar,
Göylərə çatmaq üçün.
Göy yerin aynasıdır,
Ruzi göylərdən gəlir.

Göy eşqin yuxasıdır,
Təbiət boyasıdır.
Yer göyü duyasıdır,
Göy yerin röyasıdır.

GETMƏ, SƏNDƏ ÖZÜM QALIB

Mən bir şamam, sən pərvanə,
Oduma yan dönə-dönə.
Könül vermə hər yetənə,
Gözlərində gözüm qalib.

Dəli könlüm tək dolanır,
Həsrətindən alovlanır.
Gecə-gündüz səni anır,
Xəyalımda nazın qalib.

Telini say dənə-dənə,
Qurban olum gül bədənə.
Hərdən, hərdən zəng et mənə,
Ürəyimdə sözüm qalib.

Sənsən mənim Ayım, Günüm,
Gülüşlərin toy, düyünün.
Bu sevdadan necə dönüm?
Getmə, səndə özüm qalib.

EŞQDİR YEGANƏ

Eşqin ürəyimdə bir qonçə çıçək,
Qadın, ürəyimdə dağ tək ucasan.
Sevmək yaşamaqdır, sevməmək ölmək,
Üçüncü qapı yox, gedib açasan.

Ölüm yoxa çıxır sevgi olanda,
Bütün nemətlərin gözəli nədir?
Torpaq da sevinər bulud dolanda,
Yerlə Götürmək sevgisi bir əfsanədir.

Qoy, ayru düşməsin, gülüm, bülbülüm,
Sevgisiz aləmlər susuz səhradır.
Bu sonsuz eşqimi, yarı böl, könlüm,
İnsan gözəlliyi eşqdən yaradır.

Hər bir gözəllikdə bir sevgi ara,
Sevişən alovun, odun görünmür.
Sevən ürəkləri çəkməyin dara,
Ürək məhəbbətsiz, eşqsız döyünmür.

Gəl, ürək sözümü söyləyim, gülüm,
Şair gözəlliyyə qalmaz biganə.
Sevgidən güc alıb ucalan könlüm,
Dünyani firladan eşqdir yeganə.

İNSAN DONUNDA

*8 mart - Analar gündündə dünyaya
göz açmış Billur xanıma*

Bir Billur doğuldu Ana gündündə,
Sən demə billur da canlı olarmış.
Baş əydim Tanrıının gücü önündə,
Fatehlər görünçə ovsunlanarmış.

Nədir Yaradanın bu möcüzəsi?
Varlığın yoxluğa məhəbbətimi..?
Tapılar sağalmaz dərdin çarəsi,
Gözəllik insanın öz qüdrətimi..?

Axtar həqiqəti, ey böyük insan,
Dünyanın nə qədər sirləri varmış.
Onu da Tanrıının bir neməti san,
Bağlı kapıları ağıl açarmış.

Sözüm taleləri salmasın oda,
Sözüm gözəllərə nəsihət olsun.
Nə qədər dövlətin, varın olsa da,
Bir könül verənin önündə solsun.

Könül gözəlliyyin beşiyi, yeri,
Xoşbəxtlik, yəqin ki, orda doğulmuş.
Yeri, mənim dünyam, bu yolla yeri,
Pak, ülvi duyğular varda boğulmuş.

Əl açın Allaha, tək Yaradana,
Dərd etmə, dua et, tale yolunda.
Heyranam ismətə, təmiz vicdانا,
Gördüm gözəlliyi insan donunda.

İNCİDİR

Eşqimin payızı gəlib, başdadı,
Sevən qəlblər hər vaxt cavan yaşıdadı.
Qayğılı, duyğulu günlər başladı,
Həyatın mənası yar sevincidir.

Danışardı, şirin-şirin gülərdi,
Hər dərdimi, sırr sözümü bilərdi.
Sevincini mənlə yarı bölərdi,
Yar sözünün hər kəlməsi incidi.

Əl çəkmədi saxta, boran, qar məndən,
Qüssə, kədər, hicran, ahu-zar məndən.
Heç bilmirəm niyə küsüb yar məndən,
Nə dedim ki, yarım məndən incidi?

Hər yaşında sevgi tərdi-təzədi,
Ömrü, günü gülüşlərin bəzədi.
Həyat eşqim sevgi dolu kuzədi,
Hər damlaşsı mirvaridi, incidi.

Susdu, mənə söz demədi, dilbərim,
Tənha qaldım, yoxdu ondan xəbərim.
Eşq yolunda xoşdur ahu-kədərim,
Necə deyim, bu dərd məni incidir.

KAMILLƏŞİRSƏN

Xeyirxah həkim, tələbə dostum Kamil həkimə

Gəlir nəfəsindən torpağın tamı,
Duyub göyə qalxır şair ilhamı.
Səni əməlinlə tanıyor hamı,
İnsana eşqinlə kamilləşirsən.

Ömrünə çıraqdır zəhmətin nuru,
Əməklə ölçülür işin uğuru.
Böyük amalındır millət qüruru,
İmanın, dininlə kamilləşirsən.

Saçında görünür əzabın qarı,
Şöhrətin dolaşır eli, diyarı.
Bağbana şirindir baxçanın barı,
Həkimlik elminlə kamilləşirsən.

Elin ehtiramı dövlət, varındı,
Vətən məhəbbəti dağ vüqarındı.
Xeyirxah əməlin yadigarındı,
Öz adın, cisminlə kamilləşirsən.

Elman söz deyər ki, çatsın hamiya,
Zərgərtək qızılla misi tanıya.
Səcdənlə yol tapdın ulu Tanrıya,
Səcdənlə, nəfsinlə kamilləşirsən.

AYAZ İMRANOĞLU

GÖRÜŞ

(hekayə)

Payızın dumanlı, çiskinli bir günü idi, qohum toyuna dəvət almışdım. Toyda ürəyim istəyən kimi nəvəm Ümidlə istirahət edib, oynayıb foyeyə çıxdı.

Toya dəvətli olanlar bir-bir, iki-bir durub toy sahibinə xeyir-dua verib gedirdilər. Nəmər masasının yaxınlığındakı kresloda oturub siqaret çəkirdim. Toy gedən zaldan qara libaslı bir qadın kolyaskada oturmuş kişini foyeyə çıxarırdı Ani olaraq mən oturan tərəfə baxıb keçdi. Həmin andaca elə bil məni elektrik cərəyanı vurdı. Tilsimli baxışları ilə o qadın bütün bədən əzalarımı titrətdi. Məndən bir az o yanda pəncərə önündə kolyaskanı dayandırıb kişiyə nəsə dedi. O da başı ilə təsdiqləyib pəncərədən çölə boylandı. Mən onu görən kimi tanımadım. O da məni tanımışdı. Fotoqraf kimi yaddaşında həmişə oyaq qalan şəxs, ilk sevgimin namərd ovçusu...

Kəndimizdə şəkil çəkən Cümşüdə demək olar ki, hər kəsin işi düşürdü. Çünkü sənəd üçün şəkillər, ailə üçün şəkil, toy vədəsi şəkil, yaxud ölüən insanın şəklini böyütmək Cümşüdün üstüne düşürdü. Biz də orta məktəbi qurtarırdıq, xatirə üçün sinifimizin venetkasın o hazırlayırdı. Cümşüd şəkillərimizi ayrı-ayrılıqda çəkmək üçün bir-bir sinifimizin uşaqlarını öz qaranlıq otağına salıb, üç ayaqlı fotoaparati ilə çəkib fotonun yaddaşına həkk edirdi. Nərmini, bəlkə də, ilk dəfə orda yaxından görmüşdü. Hətta, deyəsən, şəkil çəkən zaman qızı irişmişdi də. Çünkü Nərmin şəkil çəkdirib qaydanda mənə:

-Cümşüd yaman sırtıq adamdı haa. Şəkil çəkməkdən çox sözü dəyirman daşı tək üyüb-tökür - bildirdi.

-Gümşüdün sözünün başına ip bağlamaq gərək deyil. Subay oğlanların adətidir, - deyib bu söz-söhbətdən vaz keçməyin xahiş etdim.

Bir müddət sonra Gümşüd venetkamızı gətirib bir-bir payladı. Nərminlə mənim bir parta arxasında oturduğumuzu görüb duruxan kimi də oldu.

Orta məktəbi bitirdik. Qaranquş kökü kimi çoxumuz kəndimizdən təhsil dalınca şəhərə yollandıq. Nərmin tibb texnikumuna, mənsə İnşaat - Mühəndisləri İnstitutunun axşam şöbəsinə qəbul oldum. Gündüzlər tikintidə fəhlə işləyir, axşamlar isə dərsə yollanırdı. İstirahət günləri Nərminlə şəhərdə gəzir, parklarda istirahət edir, yaxud kinoya, konserṭə gedirdik. Kinoteatrların kino zallarındakı yuxarıda künc stollarda, qaranlıqda kinoya baxmaqdan çox sevişmək oyunu oynayırdıq. Nərmin o qaranlıq məkanı, həmişə Cümşüdün qaranlıq foto studiyasını yadıma salırdı. Heç bilmirdim niyə, nə üçün?

Başım şəhərdə dərsə, işə, Nərminə o qədər qarışmışdı ki. Bir də ayıldım ki, əsgərlik vədəm yetişib-hərbi xidmətə gedirəm.

Mən hərbi xidmətdə olarkən Nərmin texnikumu bitirib kəndə dönür. Məktublaşırkıq. Məktublarda müvəqqəti ayrılığa o qədər heyflənirdik ki.

Birdən-birə məktublarına cavab kəsildi...

... Dodaqaltı mızıldandım:

-Ay namərd, - deyib kolyaskada oturan kişiye və onu idarə edən qadına baxdım. Qadın isə ömrünü baltalayan kolyaskadakı kişiyə nəsə dedi. Və geriyə çevrilib anı olaraq yenə mənə baxıb, nəmər yazılın masaya istiqamət götürdü. Sifət cizgilərindən hiss olunurdu ki, özü gəlmir, ayaqları gəlirdi. Ruhunu gətirirdi elə bil. Pul yazdıracaqdı, düz fikirləşmişdim. Pul yazdırıb mən oturan divanın qarşısındakı masanın üstündəki şüşə vazdan bir neçə şokalad götürüb, başıaşağı olsa da ətrafına göz gəzdirərək üzümə baxdı. Barmaqları şokalad seçməkdə titrəyirdi. Gözlərimin içində baxıb çox asta, həlim və piçiltili səslə:

-Saçın nə tez ağarıb, insafsız, - dedi və tezcə də uzaqlaşdı.

Nitqim tutulda, elə bil ağızında dişlərim kılıdlanmışdı. Güclə udquna bildim. Mənə yalnız arxasında baxmaq qaldı. Və handan-hana ilk yadıma düşən onun saçları oldu, düz otuz iki öncə uzun sünbüllə saçları vardi, gərdəninə töküldər. İndi onlardan əsər-əlamət qalmayıb. Oğlansayağı kəsdirib. İndi daha çox İran kinosundakı "Uzun gecə" filminin baş qəhrəmanı Ququşa oxşayır. Onunla həmin filmə neçə kərə baxmışdım.

Getdi kolyaskadakı kişisinin yanına. Ömrünü nə balta çalan o kişisinin ömrünü yaşatmağa.

Otuz iki il vardi ki, mən bu anların, bu dəqiqələrin həsrətində idim. Otuz iki il vardi ki, bu gen şəhərdə onu hər zaman gözlərim axtarmışdım. Tapa bilmirdim ki, bilmirdim. Yenidən bir sıqaret yandırdım. Açı tüstüsünü ciyərlərimə çəkib içimdəki təlatümü sakitləşdirmək istəyirdim ki, arxadan bir əl çıynımə toxundu. Çevrilib əl sahibinə tərəf baxdım. Uşaqlıq dostum Əli idi:

-Qovuşdunuz vüsal adlı həsrətə. Gördüm o sehirli, o möcüzəli səhnəni. Sizin kəşf etdiyiniz bu möcüzənin sərrindən bu dünyada bir kimsə xəbər tutmadı. Həsrətli-həsrətli bir-birinizə baxmağınızıza elə yazığım gəldi...

-Axı onunla bu cür görüşməməliydim.

-Belə olmalıydı. O and içdiyi andın xəyanətinin qurbanına çevrilib. Sən hərbi xidmətə gedəndən bir neçə ay sonra fotoqrafla ailə qurdur. Tez də şəhərə köcdülər. Bir neçə il xoşbəxt yaşasalar da sonradan ərini tapan xəstəlikdən

ayaqları iflic oldu. O gündən bu günə kimi kolyaskada yaşıyır. Nərmin də o kolyaskanı ora, bura itələyən rolundadır.

-Vəfasıza xoşbəxtlik diləmək nə qədər doğrudur?

-Olsun!

-Yaxşı, görürəm o anların təsirindən çıxa bilmirsən. Yəqin bu gecə yuxuna qonaq gələcək - Mələksima rolunda. Hətta yataqda ağuşuna alıb məst də olacaqsan. Onsuzda o indi coxuyla görüşür. Əri iflic olandan sonra dolanışq üçün özünə fahisəliyi peşə etdi.

Başımı bulayıb bir söz deyə bilmədim. Dostum daha bir söz demədən məndən aralandı. Mənsə pəncərə öünüə gəlib onları sehr etməyə başladım. Qaranlıq küçədə orda-burda leon lampalar közərirdi. Küçənin qıraqındakı səkidə durmuşdular.

Elə bil doğmamı, əziz bir adamımı uzun bir ayrılıqdan sonra yenidən tapmışdım. İçimdə sonsuz bir sevincin atəsi yanındı. Qorxurdum onu yenidən itirəcəyimə. Tez həyətə atıldım. Xəzri küləyi viyıldayır, həm də çiskinli yağış havası davam edirdi.

-Taksi, taksi dayan...

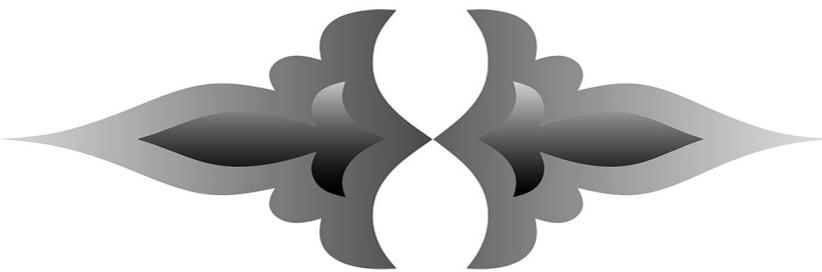
Sandım ki, ayaqlarım yerə mixlandı, başım göyun ənginliklərinə dəydi. Onun nəgməli səsi idi. Bu səsin sehrinə düşdürüm anlarım çox olmuşdu.

-Bizi Buzovnaya apararsan?- yenə atəşli səsin eşitdim. Qız vaxtlarının həyalı səsi qulaqlarımı cingildətdi, heç dəyişməmişdi.

Onlar taksiyə əyləşdilər. Kişi qabaqda, özü arxada oturdu. Taksi yavaş-yavaş yerindən tərəpənəndə mən arxadan onun barmağı ilə şəhlənmiş şüşəyə yazdığını sözləri oxudum: "Görüşək, bu nömrəyə zəng et..." Yaddaşımı həkk etdim nömrəni.

Mən də maşınıma minib arxalarınca getmək istəyirdim. Niyə? Heç özüm də bilmirdim. Yaxşı ki, nəvəm Ümidin səsi xeyallardan ayırdı məni. O, əlimdən tutub məni şadlıq evinə tərəf dartırdı. Nərmin adlı həyat yoldaşının yanına, Ümidin nənəsinin yanına.

Otuz iki ilin o tayında qalan sevdalı çağlarımın xatirə işığını özlüyündə yandırmışdım. Gedirdim... görüşdən qaydan cavan aşiq kimi...

MEHRİBAN İBRAHİMOVA

Qoruyun belə insanı

Qəlbi təmiz insan sözündən bəlli,
Üzünə düz baxan gözündən bəlli.
Getdiyi yolunun düzündən bəlli,
Qoruyun hər zaman belə insanı.

Yediyi çörəyin halalı məlum,
Haramla çarpışan sualı məlum.
Haqqı görmeyəndə mənalı məlum,
Qoruyun hər zaman belə insanı.

Axtarmaz heç zaman şöhrətin, adın,
Dövlətə dəyişməz arzu, muradın.
Qırmayıñ insanlar, qolun, qanadın.
Qoruyun hər zaman belə insanı.

***

Neyniřem dünyanın sərvətin, varın,
Mənə bircə ovuc səadət yetər.
Dünyanın sərvəti, dünyanın varı,
Qayğılı anımda gözümdə itər.

Mən niyə beləyəm

Gözlərim yol çəkir xeyli zamandı,
Gözümə gözləmə deyə bilmərəm.
Tutub əllərindən körpə uşaqtək,
Qarşında başımı əyə bilmərəm,
Mən niyə beləyəm, deyə bilmərəm.

Könlündə dolanan sevgi harayı,
Götürə bilmərəm bir qismət payı.
Xəyalda qurdugum gizli sarayı,
Mənimdi, mənimdi deyə bilmərəm,
Mən niyə beləyəm, deyə bilmərəm.

Gözlərim yol çəkir, bir ümid, amma,
Qırılıb yollarda yetişə bilməz.
Əmanət bir ömrün qalıbdı məndə,
Toxuna bilmərəm, niyə bilmirəm?!
Mən niyə beləyəm, deyə bilmərəm.

*Mehriban İbrahimova İsmayıllı rayonunun
Mican kəndində doğulub.*

*1976-ci ildə şəhər 3 nömrəli orta məktəbini
bitirib. Rayondakı 138 nömrəli texniki peşə məktəbində xalçaçılığın sırlarını öyrənib. Bakı
Yüngül Sənaye Texnikumuna daxil olub. Aılə
vəziyyətinin ağır olması səbabindən təhsilini da-
vam etdirə bilməyib. "Zəhmətkeş" qəzetində ilk
qələm nümunələri işiq üzü görüb.*

*"Dağ çıçəkləri" ədəbi məclisi və "İsmayıllı
Yazarları" ədəbi ictimai birliyinin üzvüdür. Seir-
ləri bir sıra mətbu orqanlarında dərc olunub.*

Tapa bilməzsən

Gözümdə yük oldu intizarım da,
Yolunda yox oldu yoxdan varım da
Daha sənin üçün duyğularımda,
Zərrəcə möhnət də tapa bilməzsən.

Götürüb qəmini düşdüm uzağa,
Üz-üzə gəlməyə üzünü gizlət
Sən mənim ömrümə gəlsən bir daha,
Mehri-ülfətimi tapa bilməzsən.

Bir qayğı qarışdı qayğıma daha,
Solub meyvələrim bağlımda daha,
Ömrümün bu ahıl çağında daha,
Şirin söhbətimi tapa bilməzsən.

Gecikən arzular gümana qalar,
Gümanım, istəyim zamana qalar.
Könül bağçası da viranə qalar,
Sən orda cənneti tapa bilməzsən.

Yollar haçalanıb, yollar qıvrılıb,
Yolundan biryolluq yolum ayrılib,
Küleklər külünü göyə sovurub,
Ürəkdə hərarət tapa bilməzsən.

Qayıtma, yük olub intizarım da,
Yolunda yox olub yoxdan varım da.
Daha sənin üçün duyğularımda,
Zərrəcə möhnət də tapa bilməzsən.

Ürəyim

Mənə hər addımda vəfali olan,
Ay mənim, ürəkdən yanan ürəyim,
Dərdlərin içində boğulub hər gün,
Dərdimi özümdən danan ürəyim.

Yaxşını yamandan ayırıb, seçən,
Hər cür imtahandan, sınadandan keçən.
Bağlı qapılardan yol tapıb açan,
Özünü borclutək sanan, ürəyim.

Hər anın hökmünü yerində verən,
Günahı yadda yox, özündə görən.
Dünyanın dərdini gözündə görən,
Olub, keçənləri anan ürəyim.

Hərdən azır yolu vaxtim, zamanı,
Tükənir bir anda ümid, gümanım.
Bədgüman olmağa yox bircə anım,
Zamanım içində zaman ürəyim.

Olmur

Hərdən elə coşur, çağlayır ürək,
Kəlməni kəlməyə calamaq olmur.
Aşib-daşan zaman arzu-diləklər,
Yerini ürəkdə bağlamaq olmur.

Gözlər göz yaşıyla boşalır, dolur,
Sıxıb kirpikləri ağlamaq olmur.
Gələn gün gedəndir, uşaq da bilir,
Gedəni bu yoldan saxlamaq olmur.

Hərdən üz tutduğun dostu sirdası,
Hər anda sinamaq, yoxlamaq olmur.
Çiçeyin ətrini, gülün ətrini,
Bəzən doyanacaq qoxlamaq olmur.

Qəlbində rahatlıq duyulan zaman,
Daş üstə rahatca uyumaq olur.
Hərdən də köksünə sanki qor dolur
Ən rahat yerdə də yuxlamaq olmur.

Səslə

Uzat əllərini, uzat sən mənə,
Əllərin əlimə yetincə, səslə.
Üzəndə qəlbini intizar, həsrət,
Həsrətin yolunda bitincə səslə.

Qəminin yükünü götür aradan,
Ayırmağı bacar, ağı qaradan.
Boylan, gözlərində bir dəli hicran
Hicranın gözündə itincə, səslə.

Demə, yorğun düşdüm yolunda mən də,
Yollar birləşəndi günün birində,
Harayla gül-çiçək bitən çəməndə,
Səsin ürəyimə yetincə, səslə.

Xəyanət etmə

Könül sirdaşındır, həyat yoldaşın,
Bir ömür payındır, səadətindir.
Qırma xəyanətlə, fikrində daşın,
Həyat yollarında çəşib qalarsan.

Xəyanət ən böyük qəbahət olar,
Xəyanət bir ömrü çapıb, talayar,
Bir evin qapısın örtər, bağlayar.
Çöllərdə viranə coşub qalarsan.

Xəyanət uçurım, xəyanət dərə,
Düşüb ayaqlara yalvarsan yenə.
Kimsə bağışlamaz, dərə dibində,
Sellərin içində daşib qalarsan.

Ey insan övladı, insan olan kəs,
Etmə xəyanəti, olma quru səs.
Adını qoyarlar ellərdə nakəs,
Elində kimsəsiz düşüb qalarsan.

Hara gedir belə dünya?

İnsan geyir şeytan donu
Sözlər çəpdi söz üstündə,
Düz gəlmir ki, bir-birini,
Çokdurəcək diz üstündə.
Hara gedir belə dünya?

Doğmaları yad olubdu,
Könlü ayrı şad olubdu.
Özü ilə gəzdirdiyi,
Bir quruca ad olubdur.
Hara gedir belə dünya?

Əli qələm, sinə dəftər,
Yaz gülünü qışında dər.
Dəyişib dövran dərbədər,
Sən bir namə yazıb göndər,
Hara gedir belə dünya?

Hərədən bir avaz gəlir,
Gecələri ayaz gəlir,
Sinəsində bir saz gəlir,
Aşıq öz sözünü deyir,
Hara gedir belə dünya?

Qədəminə qurban kəsən,
Qardaş qardaşından ayrı.
Birgə yolda yol yeriyən,
Yoldaş yoldaşından ayrı.
Hara gedir belə dünya?

Dağ zirvəsi dağ gözləyir,
Bağlar hələ bar gözləyir.
Yatağında yatan xəstə,
Dərdinə dərman gözləyir.
Hara gedir belə dünya?

Düzəlməsi çətin olar,
Bu gedislə həsrət qalar.
Ondan ümid gözləyəni,
Yaman dərdə qəmə salar.
Hara gedir belə dünya?

Həsrətin sonu

Elindən, obasından ayrı düşmüsələrə

Ayrı düşən obasından, elindən,
Dərdlərin içində, dərdin əlindən.
Hər gün ürəyində nisgillə ağlar,
Gözündə ahu-zar nəm havasına.

Sönmüş ocağının külü yadında,
Solmuş bağçasında gülü yadında.
Qalib əl açanın əli yadında,
Sızlayar könlünün qəm havasına.

Gözünün önündə isti yuvası,
Torpaqda udduğu təmiz havası.
Nisgilli ürəyi arzu yuvası,
Qayıda evinə, öz obasına.

Qərib quşlar köçür, sonra qayıdır,
Onun qayıması intizar, həsrət.
Qərib yuvasında "köckün" adında,
Çoxdan həsrətlidir öz yuvasına.

İlahi, bu həsrət yükdü, ağrıdı,
Hər yada saldıqca ürək ağrıdır.
Bir yalan uyduraq, deyək doğrudu,
Həsrətin sonudur köç libasında!

***
Bir yalan uyduraq yol ayricında,
Kaş ki, həqiqətin xəbəri ola.
Laçın dəhlizində bağlı qapılar,
Açıla Şuşaya gedən o yola.

Bir yalan uyduraq, müqəddəs yalan,
Kaş ki, yalan isə doğruya dönə.
Həsrət qapıları bağlı, nigaran,
Həqiqət qapısı açaq tanrıdan!

Tənhalıq

Bir dünya dolusu tabi olsa da,
Tənhalıq içində qovrular insan.
Milyonu, milyardı yetməz haraya,
Qəm-qüssə içində sovrular insan.

İsti otağında titrəyib, əsər
Yolunu hicrani, həsrəti kəsər.
Yığılar köksünə ələm, dərdi-sər
Özü öz içində qovrular insan.

Əlinin içində titrəyər əli
Sözü çox olsa da, danışmaz dili
Bilməz ki haraya, haradı yolu
Evinin içində evsizdi insan.

Gəl, qurtar payızın əlindən məni

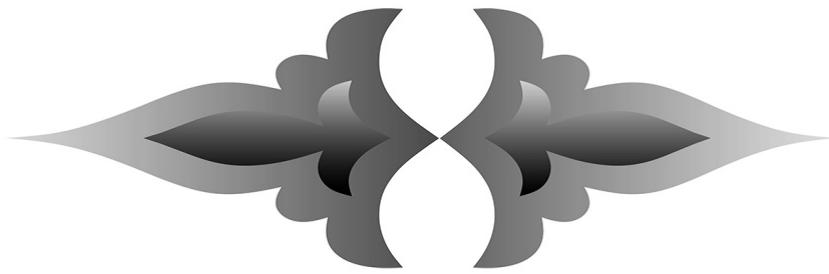
Bu payız həsrətin yuxusundayam,
Bu payız itirmək qorxusundayam,
Bu payız ölümün qoxusundayam,
Gəl, qurtar payızın əlindən məni.

Bu payız xəzana dönüb güllərim,
Bu payız soyuqdan donub əllərim,
Yaman dolaşıbdı ömür yollarım,
Gəl, qurtar payızın əlindən məni.

Kəpənək uçuşu asta gəlişim,
Yaman ürkək olub, qıvrıq yerişim
Gümana qalıbdır yazıla görüşüm,
Gəl, qurtar payızın əlindən məni.

Dağların başında, zirvə sonunda,
Vüqarım diz çöküb qartal önündə,
Bir körpə uşağam sənin yanında,
Gəl, qurtar payızın əlindən məni.

Soyuq duyğuların əlində əsir,
Titrəyir ürəyim, yarpaq tək əsir,
Ürəyim yanına yaman tələsir,
Gəl, qurtar payızın əlindən məni.

MEYXOŞ ABDULLA

"3-CÜ MƏRTƏBƏ..."

(*hekayə*)

... İki il olardı ki, həyat yoldaşım dünyasını dəyişmişdi. O, rəhmətə gedən ili oglumuz Səlim yeddi yaşındaydı, birinci sinifdə oxuyurdu. Anasının ölümü uşağa yaman təsir eləmişdi. Bir müdədət bu yoxluğa öyrəşə bilmirdi, hər gün gecə yarısı yuxudan ayılıb ağlaya-ağlaya anasını çağırıar bagımı qana döndərərdi. Belə vaxtlarda oğlumu qucagıma alar və şübhün gözü acılaqa qədər onu ora-bura gəzdirib, ovundurmağa çalışardı. Əsliyə qalsa, ürəkdən yuxa idim, uşağı belə vəziyyətdə görəndə özümü heç cür ələ ala bilməyib hönkür-hönkür ağlardı. Həyat yoldaşımın ilindən sonra, qohum-əqraba, dost-tanış üstümə düşdü ki, bəs, ev-eşiyi yiyəsiz qoymayım: - "qadınsız ev, suyu qurmuş dəyirman kimidir", gərək evlənəsən", - dedilər. Həm də, balaca Səlimə ana qayğısı lazımdır, necə olsa körpədir, yemək-icməyi, geyim-kecimi vardır, - deyə məni başa salmaga çalışırıdlar. Nədənsə, yaxınlarının məsləhətləri beynimə batmirdi. Rəhmətlik, həyat yoldaşım Sonadan sonra evimdə özgə bir qadının olmasını aqlıma hec cür sığışdırıa bilmirdim. Çünkü evdə hara baxırdımsa, hansı əşyaya əl vururdumsa orda rəhmətliyin əllərinin izini gördüm, nəfəsini hiss edirdim. Bir dəfə lap qorxan kimi də oldum... Günortaya az qalırdı, bərk yağış yağırıdı. Oğlum Səlim də, hələ dərsdən dönməmişdi. Fikirləşdim ki, o qalıncə divanda uzanıb, bir az gözlərimin acısını alaram. Tənbəllik etdiyimdən üstümə hec nə örtməyib elə beləcə uzandı. Nə qədər yatdığımı özüm də bilmirəm, yağılı havada yatmayı elə xoşlayıram ki... Yuxuda həyat yoldaşımı gör-

düm, üstümü örtə-örtə deyinirdi: - "Həzi, sənə neçə dəfə demişəm ki, yatanda üstünə bir şey sal, naxoşlarsan axı..." Yuxudan hövlank ayıldım. Gördüm ki, üstümdə yorğan var. Uzandığım yerdəcə quruyub qaldım, gözlərimə inanmadım. Axı, mən yatanda üstümə bir şey salmamışdım, bu yorğan hardan gəlib çıxdı? - düşündüm. Əlimi yorğana sürtdüm, qabaqlar işdən qayıdırıb, şam yeməyi yeyəndən sonra, divanda uzanıb, azacıq mürgü vurdüğüm zaman, rəhmətliyin üstümə örtüyü güllü yorğan idi. Möhkəmcə qorxduğumdan, başımın tükləri biz-biz dayanmışdı. Ayağa qalxıb, otaqları dolaşdım. Mətbəxə kecəndə gördüm ki, oğlum dərsdən qayıdırıb çörəyini yeyir... Oğluma gəlincə o, məndən də həssas idi. Bir dəfə sinif yoldaşlarından hansıa ağızından qaçırb ki, bəs atan təzə arvad alacaq. Gördüm uşaq ağlaya-ağlaya gəlib evə. Həyətə girən kimi çantasını bir yana tullayıb, gəlib durdu bir addımlığımda və gözlərini zillədi dik gözlərimin içində: - "Ata! - dedi, - uşaqlar danışırlar ki, guya sən təzə arvad gətirəcəksən evimizə. - Bax, sənə deyirəm, əgər belə etsən mən də gedib qəbristanlıqdə anamın yanında yataçağam.- Sənə də hec vaxt ata deməyəcəyəm, özün bilərsən onda..." Bir tikə uşaqın belə danışlığı, məni qorxutdu. Düşündüm ki, əgər belə bir iş tutası olsam, onda uşaq özünə xətərzad toxundurub, elər. Ona görə də, qohum-əqrabaya dönə-dönə tapşırdım ki, məbadə mənim evlənmək məsələmdən söz açasınız. Mən əziyyət çəkiib Sonamın bircə yadigarını özüm böyüdüb, boy-a-başa çatdıraram. O vaxtan hec kəs ürək elə-

yib, bir də bu barədə mənə söz demədi. Uzun qış gecələrində ata-bala oturub söhbət edər, ona maraqlı nağıllar danışardım. Bir də görərdin, nağılin şirin yerində oğlum qayıdır deyərdi: - Ata, hər tərəf qardı, bəs anam torpağın altında üşümür?! Onun bu sözlərindən sonra çarəsiz qalardım. Necə onu başa salaydım ki, bu qarın, sazagın ölüyə nə dəxli var, axı? Amma qəlbini sindirməməq üçün deyərdim: - Yox, ağlılı balam, anana orda soyuq deyil. Ona görə ki, onun ruhu indi bizim evdə, yanımızdadır. - İnsan ki, o dünyaya getdi, ruhu bədənindən çıxaraq dönər evinə. Amma biz onu görmürük, ruh gözə görünmür axı, oğul bala. Mənim bu sözlərimdən sonra, oğlum ayaga qalxar və sobanın ağızını acıb ora bir-iki odun atardı. Niyə belə etdiyini soruşanda deyərdi: - Atacan, qoy evimiz isti olsun, anamın ruhu çöldən gəlib, ona soyuq olar, axı... Oğlumun bu sözlərindən sonra özümü heç çür ələ ala bilməyib, onu bağrıma basar və xisən-xisən ağlardı. Bir müddət beləcə yaşadıq. Oğlum, artıq böyümüştü. Əziz günlərdə onunla birlikdə anasının məzarını ziyarətə gedərdik. Belə vaxtlarda, o, özünü böyüklər kimi aparardı. Əyilib anasının qəbrindən öpər, sonra da əllərini qoynuna qoyub, dalğın halda gözlərini bir nöqtəyə zilləyərək, susub qalardı. Onun bu halı məni nə qədər kövrəltə də, bir o qədər də ruhlandırdı. ... Günlərin bir günü, iş yeri mi dəyişdiyimə görə, rayondan Bakıya köçməli olduq. Bakıya köçmək xəbərini oğlum sevinclə qarşılısa da, sonradan nə fikirləşdi: - "Ata, həmisəlik gedirik, bəs anam nə olacaq?!" - soruşdu. Değdim, darıxma oğlum, arada gəlib anamıza baş çəkəcəyik də... Mənim bu sözlərim oğlumun eynini açmadı, başını aşağı salıb fikrə getdi. Hiss elədim ki, o darıxır. Odur ki, onun könlünü almaq üçün dedim: - Oğlum, sənə demişəm axı, ananın ruhu həmişə bizimlədir. Hara getsək, o da bizimlə gedəcəkdir. Bu sözlərimdən sonra oğlumun qırışığı açıldı, yaxın gəlib boynuma sarıldı. Mən də onun saçlarını qarışdırıb, söylədiklərimdən özüm də razı qalırmış kimi: - Hə də, harada olsaq gəlib bizi tapacaq da... Oğlum axşam Bakıdakı təzə mənzilimizin ünvanını soruşdu. Mən də ünvanı

dəqiqliklə ona söylədim. Səhərisi gün nahardan sonra oğlumla birlikdə qəbristanlığa, anamızın qəbrini ziyarətə getdik. Ata-bala qəbrin dördbir yanına əl gəzdirdik, ot-ələfini yolub təmizlədik, sonra dualar etdik. Qəbirdən uzaqlaşanda gördüm oğlum cibindən bir kağız parçası çıxarıb qoydu başdaşının ön tərəfindəki, bayramlarda şam yanındırdığımız balaca oyuğa. Maraqlanıb baxmaq istəyəndə, o, mənə: - Gedək, ata, baxma, lazımlı deyil!... - deyib, əlimdən tutub məni kənara çəkdi. Evə qayıdanan sonra maraq mənə güc gəldi. Oğlumun anasının qəbrinə qoyduğu o kağız parçası nə idisə bir anlıq da olsun mənə rahatlıq vermir. Maraq o qədər güclü idi ki, axırdı oğluma tapşırımdı ki, sən hazırlaş, mən də dostlarımı xudahafizləşib gəlirəm. Məqsədim kağızda yazını oxumaq idi. Bir maşına oturub tez qəbristsnlığa gəldim. Oğlumun qoyduğu kağızı götürüb açıdım, məktub idi, anasına yazmışdı. Yazmışdı ki; "Əziz anam, biz Bakıya köçürük, təzə ev almışıq. Bili-rəm, dözməyib dalımızcan, mütləq gələcəksən. Ora böyük şəhərdir e, qorxuram bizi tapa bilməyəsən, azasan. Ona görə də, təzə mənzilimizin ünvanını yazıram. Ana, qurban olum, bax, bu ünvana gələrsən: "Bakı şəhəri, M. Müşfiq küçəsi, bina - 30, mənzil - 19". ... Məktubu oxuyandan sonra yerimdəcə donub qaldım. Bir xeyli beləcə səssiz-səmirsiz dayandım. Sonra nə fikirləşdimə əlimi cibimə salıb qələm çıxartdım və özümdən ixtiyarsız olaraq oğlumun yazdığı ünvanın altından köçəcəyimiz binanın mərtəbəsini qeyd etdim: - "3- cü mərtəbə". Kağızı qatlayıb yerinə qoydum və gözləri yaşarmış halda oradan uzaqlaşdım...

YAŞAR QAFQAZLI

ÖLDÜRDÜYÜN OĞLANAM...

Cəsarət et, gözlərimə yaxşı bax!
Baxışların yaman qaçaq qalıbdi...
Məndən sənə bir ömürlük məhəbbət,
Səndən mənə çəkdiyin dağ qalıbdi.

Qar yağmamış, zirvəm-dağım var idi,
Qoynu cənnət, bağçam-bağım var idi.
Görüşünə hazırlığım var idi,
Hədiyyələr qucaq-qucaq qalıbdi...

İnsafdımı, ay el qızım, ay ellim?
Qocaltmışan, nə "qırx"ımdı, nə "əlli"m.
Kövrək-kövrək misralardı təsəllim,
Qələm-dəftər mənə dayaq qalıbdi.

Alıb qəlbini, böldürdüyüñ oğlanam,
Dəli edib, güldürdüyüñ oğlanam.
On il önce öldürdüyüñ oğlanam,
Tanidınmı, Yaşardı, sağ qalıbdi?...

OLACAĞAM

Gerçəyə çevirdin xəyal dünyamı...
Tanrıma şükr edən dil olacağam.
Gedərmi damaqdan vüsalın tamı?
Əlini buraxmaz əl olacağam!...

Yetəcək yerinə arzu-diləklər,
Çıxacaq nəbzindən vuran ürəklər.
Məni titrədəcək əsən küləklər,
Qönçə bədənində tül olacağam.

Sığın behiştimə, həyatım, siğın!
Sevinc qucaq-qucaq, eşq "tiğin-tiğin..."
Tac kimi hördüyüñ Çobanyastığın,
Saçına taxdığın gül olacağam.

YAŞARAM, nazına dözüb, keçəcəm,
Sanma ki, qəlbini üzüb, keçəcəm!
Qarışqa səbrimi əzib, keçəcəm,
Böyükən səbrimlə fil olacağam...

GƏLİR...

"Pərvanə özünü yandırır"- demə!
Nə gəlir başına, pərindən gəlir.
Bir şamın başında uçmaq eşqinə,
Durub, yuvasından, yerindən gəlir.

Haqqa qulaq verib, düzünü dinlə!
Xeyri nə, qanmazın yüzünü dinlə?
Dinlə, bir aqilin sözünü dinlə,
Hikmətin mə'nası dərindən gəlir.

Bağban təmbəl olsa, becərib-əkməz,
Kövrəlib, gözünün yaşını tökməz...
Haram itirdiyin dərdini çəkməz,
Halalın qazancı tərindən gəlir.

Yazılsa alnının mərd, üzərində,
Qurular ta'leyin dərd üzərində...
Sınama bəxtini nərd üzərində!
"Mars"ın atacağın zərindən gəlir.

Xəstə çəkinərmi, şəfa çəkirsə?
İlqar çağırırsa, vəfa çəkirsə...
Günahsız QAFQAZLI cəfa çəkirsə,
Cəzası şeytanın şərindən gəlir.

HƏYAT SEVGİSİ

Uca dağları sordum gözəllik sorağında...
O, dağlar tərəfindən bir dəfə sorulmadım.
Ucaldaraq alçağı, gur alqlışlar içində,
Saxta təbəssüm ilə, boynuna sarılmadım.

Dərdi bağrıma basdım, qəmin gözündən öpdüm,
Sevinc göründü, getdi, onun izindən öpdüm...
Nazlı həyat yaşadım, nazın yüzündən öpdüm,
Güvəndim Allahımı, ağlayıb-darılmadım.

Açılmaz düyünləri, səbrimlə çözə bildim,
Nə bu işdən usandım, nə də ki, bezə bildim.
Gördüyüm hər zərrəni sırrlı-möcüzə bildim,
Vurulduğum nə varsa, boşuna vurulmadım.

Yaşaram, keçdiyim yol qəzasız ötüşmədi,
Zillətsiz-məşəqqətsiz, əzasız ötüşmədi.
Bir sevdalı dəqiqəm cəzasız ötüşmədi,
Sevgi yoruldu məndən, sevməkdən yorulmadım...

GECƏLƏR...

Tutanda şairliyim, sığışmiram yer üzünə,
Ötürür bir-birinə, "ölüm"lə, "qalım", gecələr...
Dünyamdan gedir ruhum, dünya axtarır özünə,
Yetişir imdadıma, çatır vüsalım, gecələr,
Dolaşır asimanı, dönür xəyalım, gecələr.

Gecəni dəftərimə, tutaraq çətir, yazıram,
Baxmiram saatlara, zaman-vaxt ötür, yazıram.
Dalıb söz girdabına, ən gözəl sətir yazıram,
Azalar qəlb evimdə, qəmim-mələləm, gecələr,
Dolaşır asimanı, dönür xəyalım, gecələr.

Həmdəmim olur qələm, sarılıram yar yerinə,
Oluram yaza təslim, əriyirəm qar yerinə.
Qonağım ağrı-acı, yedirdirəm nar yerinə,
Sixlər ürək adlı qanlı-yaralım, gecələr,
Dolaşır asimanı, dönür xəyalım, gecələr.

Köksümdə sarı simim, incə duyğum, şəstim odur,
Dünyaya göz açandan, zər libasım-dəstim odur.
Məni tək buraxmayan, ən vəfali dostum odur,
Dərdimin qadasını, borcumdu alım, gecələr!!!
Dolaşır asimanı, dönür xəyalım, gecələr.

Hərdən də sinirliyəm, səbri daram, uşaq kimi,
Tutanda kövrəkliyim, hər an varam, uşaq kimi...
Bir inci, hər tapıntı, qarşılaram, uşaq kimi,
Eləbil aşib-daşır, cahi-cələlim, gecələr,
Dolaşır asimanı, dönür xəyalım, gecələr.

Yaşaram, sanmayın ki, göz tuturam haqqə sarı!
Baş alıb, yol gedirəm, diz tuturam, haqqə sarı.
Tapıb cəsarətimi, üz tuturam, haqqə sarı,
Paklaşır cismi-canım, gülür hilalım, gecələr,
Dolaşır asimanı, dönür xəyalım, gecələr...

BİR GÜLÜŞ YETƏR...

Tənə qılıncını çəkmə üstümə,
Canımı almağa bir gülüş yetər.
Ölüm toxumunu əkmə üstümə,
Qurbanın olmağa bir gülüş yetər...

Qəlbimi eşqinlə yandırıb-yaxıb,
Çəkərəm nazını kənardan baxıb...
Dərya tək kükrəyib, şimşək tək çaxıb,
Bulud tək dolmağa bir gülüş yetər.

Sədaqət qürurlu uca bir dağam,
İlin dörd fəsili zirvəsi ağam...
Sevgi beşiyində körpə uşağıam,
"Layla"mı çalmağa bir gülüş yetər.

Həyatın dadı var xoş camalında,
Yandır, "of" demərəm? vallah? odunda.
Uçub şairliyin təb qanadında,
Xəyala dalmağa bir gülüş yetər...

Apar zülmətimi, günəşə tənsən,
Soyuyar dünyamız, donar, tükənsən!...
Xəstə QAFQAZLının loğmanı sənsən,
Çarəmi bulmağa bir gülüş yetər.

NƏ VAR Kİ, DÜNYADA SEVGİDƏN GÖZƏL?

Dumanın dağlara meyli gələndə,
Bülbül gülüstana neyli gələndə...
Məcnun doğulanda, Leyli gələndə,
Qorxağa sev dedi, haqsızə düzəl!
Nə var ki, dünyada sevgidən gözəl?

Butasın içirik, havalanıraq,
Oduna düşürük, havalanıraq.
Qovrulub, bişirik, havalanıraq,
Yandırıb-yaxsa da çəkmirik biz əl,
Nə var ki, dünyada sevgidən gözəl?

Sevən ürəklərin sarı simində,
Dərdin də yeri var, vallah, qəmin də...
Bir payız gündəndə, görüş dəmində,
Sükut nəğməsidi tökülen xəzəl,
Nə var ki, dünyada sevgidən gözəl?

Dərirsən nəfəsi, mehi sevirsən,
Gəzirsən çəməni, şəhi sevirsən.
Ömrünə verilən behi sevirsən...
Yoxdu bu duyğuda nə son, nə əzəl,
Nə var ki, dünyada sevgidən gözəl?

Allah sevgisində ellər açılır,
Ana sevgisində dillər açılır.
Vətən sevgisində güllər açılır,
Ca'nan sevgisində yazılır qəzəl...
Nə var ki, dünyada sevgidən gözəl?

GÖZLƏ MƏNI

Gülüm, mənsiz qəribəmə,
Gələcəyəm, gözlə məni!
Axıtdığın göz yaşını,
Siləcəyəm, gözlə məni!

Qoyma dərdə sinə gəlsin,
Siyah zülfün dənə gəlsin...
Ağrin-acın mənə gəlsin,
Böləcəyəm, gözlə məni!

Yanıb, atma ox, şəklimə,
Gözlərini tax şəklimə...
Ağlayanda, bax şəklimə,
Güləcəyəm, gözlə məni!

Yaşar deyib, çox çəkmə ah,
Yanındayam bu gün-sabah.
"Öldüm" desən, səndən qabaq,
Öləcəyəm, gözlə məni!...

İNCİYƏR-İNCİYƏR

Nəfsim, məni qul eyləmə,
Əlim inciyər-inciyər...
Qoyma yalan söyləməyə,
Dilim inciyər-inciyər.

Artırıb dərdlə çəkini,
Birə çəkdirmə ikini...
Götürməzsə, öz yükünü,
Belim inciyər-inciyər.

Günah dolu gün bəsləmə!
"Mələk" donlu cin bəsləmə!
Qanqal adlı kin bəsləmə!
Gülüm inciyər-inciyər.

İsidərmi sobam məni,
Bağışlarmı babam məni?...
Daşa tutar obam məni,
Elim inciyər-inciyər.

Haram ilə dolsa qabı,
QAFQAZLI gətirməz tabı.
Yandırar vicdan əzabı,
Külüm inciyər-inciyər.

ELƏ BİL YENİDƏN VURULDUM SƏNƏ...

Elə bil yenidən vuruldum sənə,
Oyandy qəlbimin yatan gözləri.
Qurtarıb, əlimlə tuta bilmədim,
Yaşında boğulub, batan gözləri...

Düşən hər daması bir xatirəydi,
Yağırdı sevgimin payız vaxtına.
Gördüyüm yuxuydu, bilmirəm nəydi?
Mən sənə küskündüm, sənsə, baxtına.

Günahsız olsam da, günahkar kimi,
Gözünə baxmağa gözüm olmadı.
Sual atəşində tutuldu nitqim,
Bir cavab verməyə sözüm olmadı...

Nəydi bu səndəki sehir-mö'cüzə?
Nifrəti sevgiyə döndərə bildin.
Məni sənsizlikdən qoparıb bir an,
Sənli günlərimə göndərə bildin...

Elə bil yenidən vuruldum sənə,
Oyandy qəlbimin yatan gözləri.
Qurtarıb, əlimlə tuta bilmədim,
Yaşında boğulub, batan gözləri...

SİNƏMIN

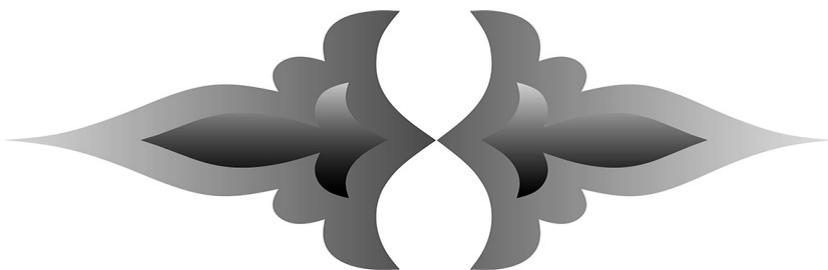
Oxa dönür iblis-şeytan gülüşü,
Tə'nə dolu lağları var sinəmin.
Gənc yaşimdə acımasız ta'ledən,
Silinməyən zoğları var sinəmin...

Hədəf olur haqsızlığın badına,
İlhəmiylə su səpilir oduna.
Təntiyəndə qələm çatır dadına,
Bax, beləcə çağları var sinəmin.

Zirvəsini çal bağlayıb, dən tutub,
Qucaq açıb, qollarını gen tutub.
Xəzan gəlib, dumən çöküb, çən tutub,
Aşılmamış dağları var sinəmin...

Sevincimi qəm qoparıb, yas atıb,
Üsyan elə, yüz özünü as, atıb...
Açar düşmür, pas bağlayıb, pas atıb,
Qıfil-qıfil bağları var sinəmin.

QAFQAZLIyam, sazaq vurur, don bükür,
Ümidlərim hər gün yeni dan sökür...
Bir körpədi, gözlərindən qan tökür,
Ürək adlı ağları var sinəmin.

ƏLİ BƏY AZƏRİ

SAQQALIN HÖRMƏTİ

(hekayələr)

Səməndər televizorun pultunu götürüb kanalları bir-bir dəyişdi, amma baxmağa fərli-başlı bir veriliş tapamadı. "Son vaxtlar bunların lap dəfi dönüb. Bir dənə də olsun əməlli-başlı veriliş tapmirsan ki, baxasan! Elə bil hazırlanmış verilişlərin hamısı millətin başını qatmağa hesablanıb".

Televizoru söndürüb pultu divanın üstünə tulladı.

-Ruqiyyə!

-Nədi, Səməndər? - Mətbəxdən arvadının acıqlı səsi gəldi.

-Evdə oturmaqdən darıxdım, gedirəm bir-iki saat parkda firlanam.

-Gedirsən, get, səni tutub saxlayan yoxdur ki...

-Bilirəm, tutub saxlamırsan. Deyirəm ki, xəbərin olsun.

Səməndər qolsuz gödəkçəsini geyib güzgünün qabağına keçdi. Cibindən darağını çıxardıb saqqalını dardı, sonra da bir-iki dəfə tumarladı. Görəndə ki, hər şey qaydasındadır, darağın gödəkçəsinin qoltuq cibinə qoyub evdən çıxdı.

Parkın girəcəyində Murtuzun çayçısı yerləşirdi. Burada daha çox dəvə qutabı ilə məşhurdu. Murtuzun müştəriləri həmişə bol olardı. Daimi müştərilərdən onu tənianlar qutab yeməyə dəvət etdilər.

-Səməndər, gəl, qonaq ol!

Gəlməyəcəyini bilirdilər deyə xala xətrin qalmasın dilucu dedilər bunu, çünkü Səməndər saqqal saxlayan-dan bəri bir dəfə də olsun onlarla oturub çay içməmişdi, qutab yeməmişdi. Hələ bir-iki dəfə "onlar kafırdır, mənim onlarla nə işim var" deyib gileyənləmişdi. Sözü olduğu kimi gətirib yiyələrinə çatdırılsalar da üstünü vurmamışdılar. "Saqqal əhlidir, bəs nə deməlidir? Gəlib bizimlə badə toqquşdurası deyil ki?"

Fikrində bunları götür-qoy etdiyi zaman Murtuz əlində qutabla dolu padnos çayxanadan çıxdı.

-Mità, salam. - Səməndər dilucu onu da salamladı.

Murtuz ikinci masaya yaxınlaşıb padnosdakı qutabları süfrəyə qoydu. "Nuş olsun" deyib geriyə döndü və bundan sonra Səməndərin salamını cavablandırdı.

-Salam, ay Səməndər, gel qutab ye. Bu günü qutabımıza söz ola bilməz, əntiqə alınıb. Heybətli kişi Beyləqandan köşək kəsib gətirib, özü də and içib deyirdi ki, əsl İsləm qaydaları ilə, "bismillahı" da öz yerində. Dadı damaqlardan getmir.

-Sağ ol, ay Mità, ağız şirinliyi ilə. Yeyənlərə nuş olsun!

Səməndər çayçıdan tez aralandı ki, səhbət uzanmasın. Murtuza nə var, lap olmuş eşşəyin də ətin gətirib camaata yedirdir, di gəl bir tərif vurur ki, camaatın ağzının suyu axır. "Mənim bunlarla nə işim, axşamacan qarınlarını doldururlar. Dünyadan, axırətdən bixəberdirlər. Cahil insanlarla durub nə höcət aparacam?"

Parkın ortasına çatanda baxdı ki, ahil yaşlarında bir qrup kişi qızığın mübahisə aparırlar. Qulaq verdikdə səhbətin siyasetdən getdiyini öyrəndi. Mişelin Barak Obamanı qayıyla necə döydüyündən tutmuş, Putinin tatar qızından olan oğlunu böyütməsi, Sarkozinin manikenşa ilə sevgi məcarası, Bill Klintonun Monika Levenskayaya saksafon çalmağı öyrətməyi də daxil olmaqla ərəb Şeyxinin naməhrəmlərlə eşqbazlığına dək hər şeydən danışırıllar.

-Xəbəriniz var, o günü bir şeyx televizora çıxb. Nə desə yaxşıdır?! Deyir ki, qadının kişilərlə bir kollektivdə işləməsi mümkündür. Bu şortlə ki, həmin kollektivdə işləyən beş kişi saqqalını qadının döşünə sürtməlidir.

-Birdən kişilər saqqallarını sürtmədilər, başqa şey elədilər?

-Ə, day o boyda şeyx durub açıq-qşkar deyəsi deyil ki... Saqqal sürtüləndən sonra, əlbəttə ki, o da olacaq, o birisi də.

-Ha...ha...haa... - Şaqqanaq çəkib gülüşdülər.
 -Yoox..., yoox, başqa şey ola bilməz. Saqqal sürtməkdən əlavə nə etsələr zina sayılacaq.
 -Saqqal sürtəndən sonra bəlkə qadının qidiqi gəldi. Deməyəcəkmi ki, bəs sənin kışılıyin hanı?
 -Ha... ha... haa... - Yenə də shaqqanaq çəkib qarınlarını tutdular.
 -Pah atonnan, saqqalın hörmətinə bir bax e... Yaxşı bəs saqqalı olmayanlar neyləsin?

"Boylarını yerə soxum, belə ağsaqqalların. Bu gün-sabah cəhənnəmə vasil olacaqlar, yenə də onun-bunun qeybətini aparırlar. Gözləri də heç doymur. Bunlara bir deyən yoxdur ki, sizin nəyinizə gərəkdir, kim kimə neyləyib? Baxın, görün aranızda "fatihə" surəsini bilən varmı? Varsa, niyə o birilərinə öyrətmir?"

Əlqərəz, Səməndər parkı çox gəzdi, dolaşdı, özünə münasib adam tapmadı ki, onunla oturub beş kəlmə söhbət eləsin. Boş-boş gəzməkdən təngə gəlib Kamandarla görüşməyə qərar verdi. Cibindən telefonunu çıxardıb zəng vurdı. Üçüncü zəngdə xəttin o başından zəng gəldi - bu Kamandarin adətiydi, telefonu üçüncü zəngdən açırdı.

-Alo!

-Salam, Kamandar qardaş!

-Ay, əleykümə salam, Səməndər qardaş!

-Hardasan? Nə işlə məşğulsan?

-Harda olacağam? Evdəyəm. Bir az vacib ibadət işlərim var, onları görüb oturmuşam, günorta namazını gözləyirəm.

Kamandar neçə ilin dindarıydı - hər ibadəti vaxtlı-vaxtında həyata keçirərdi, çalışardı ki, namazı da qəza-yə qalmasın. Səməndəri də dinə, ibadətə o, gətirmişdi, uşaqlıq dostu idi.

-Mən də parkdayam, çıxdım ki, bir az gəzəm, eynim açılsın. Vaxtin varsa, dur, gəl parka. Burda bir az gəzib hava alaq. Bir də deyirlər, yaxşı samovar çayı verirlər, samovar çayı içək.

-Ədə, mənim parkda nə işim var?! Orda kafrırlar dolasır. Hələ bir deyirsən onların çay içdiyi stəkanda mən çay içim? İnan mənə, bax bu saxladığım saqqal haqqı, onlar hər yeri mundarlayıblar. Ömründə ola bilməz ki, mən gəlib onların çay içdiyi stəkanda çay içəm.

-Yaxşı, hırsınmə, gəlmirsən də gəlmə.

-Səməndər, sən gəl bizə. Bir az "Quran" oxuyaq, hə-dislərdən vərəqləyək, vaxtimizi səmərəli keçirək.

-Yaxşı, gəlirəm.

Səməndər içəri girən kimi Kamandar durub onunla görüşdü. Keçib oturmağı təklif etdi.

-Ordan bizə çay gətir! - deyə mətbəxdə qab-qacağı danqlıdan arvadı Gülsümə "komanda" verməyi də unutmadı.

Səməndər keçib Kamandarla üzbeüz oturdu. Hal-haval tutdular. Ordan-burdan danışdilar. Dünyanın fani-liyindən, o dünyyanın əbədi olacağından bəhs etdilər, cənnətdə huri-mələklərin əhatəsində kef çəkəcəklərin-

dən ağızları sulana-sulana danışdilar. Xeyli vaxt keçdi, Kamandar arvadını bir də səslədi:

-Sənə demədim, ordan bizə çay gətir?!

-Çaydanı qaynamağa qoymuşam, qaynayan kimi dəmləyib gətirəcəm. - Kamandarin arvadı güclə eşidiləcək səslə mətbəxdən cavab verdi.

İki dindar qardaş söhbətlərini davam etdirdilər. Dünya yaranışından başladilar. Yas mərasimlərindən, verilən ehsanlardan, onların xeyri və ziyanından, ifratçılıqdan və başqa zəhlətökən işlərdən danışdilar. Bir xeyli vaxt keçdi. Kamandar arvadının çay gətirmədiyini görüb qəzəbləndi.

-Harda itib-batdır? Demədim, bizə bir stəkan çay ver?

Mətbəxdən səs-səmir gəlmədi. Təxminən bir dəqiqə keçərdi, ya yox, qabağı döşlüklü, başı calmalı Gülsüm əlində tava mətbəxdən çıxdı. Salamsız, "xoş gəldin"siz ley kimi şığıdı Kamandarin üstünə. Tavanı kişinin başına necə endirdisə danqıltısı evi başına götürdü. Divar, arakəsmələr nazik idi deyə bəlkə dəhlizdə, qonşu evlərdə də eşidildi. Kamandardı ki dözdü, Gülsümün əlindəki tava kimə dəysəydi, o dünyalıq olmasayıdə bələ hökmən yerə yixilib huşunu itirməliydi.

-Ağzımda deyirəm, çaydanı doldurub qaynamağa qoymuşam. Qaynasın, dəmləyib gətirəcəm. Qonağı görüb, mənə əmr verən olub. Eşşək-zad deyiləm ki... Bir dəfə dedin, bildim ki, evə qonaq gəlib. Yoxsa... dil otu yeyənlər kimi... dəyqada bir, çay gətir..., çay gətir...

Gülsüm arvad mızıldana-mızıldana gəldiyi kimi, deyinə-deyinə də mətbəxə qayıtdı. Səməndər onu belə bilməzdi, tavanı Kamandarin başına necə endirmişdisə, gözlərindən hələ də od parlayırdı. O, gedəndən sonra gözlerinin yaşını silən Kamandar dərhal bir siqaret yanğırdı. Səməndər də bir siqaret yandırıb araya söhbət saldı ki, dostunun pərtliyi keçib getsin.

-Sən buna fikir vermə, Gülsüm bacı şüklüdür. Vay o günə ki, Ruqiyənin mənə qəzəbi tutardı. Day aləm bir-birinə qarışacaqdı.

-Belə olanda Ruqiyə sənə nə edir ki? - Kamandar özünü toxadıb soruştı.

-Day denən nə elomir? Başına olmazın oyunlarını açır.

-Axı nə eliyir də? - Kamandar bir də inadla soruştı.

-Heç nə. Day nə eliyəcək? Tutur saqqalımdan, yixir yero. Ağzımı döşəməyə sürtə-sürtə evin o başına sürüyüür, sonra da qayıdır bu başına sürüyür. Zalmin qızı ağzımı açdıǵıma məni peşman qoyur, anadan əmdiyim südü burnumdan gətirir.

-Səməndər, sən özünə baxma! - Kamandar özünü düzəldmiş kimi silkələnib siqaretindən dərin bir qülləb vurdı. Tüstünü ciyərlərinə sümürüb geri üfürdü. Ağzının, burnunun tüstüsü bir-birinə qarışdı. - Mən saqqal ələ verən kişilərdən deyiləm. Canımdan keçərəm, başımın əzilməyinə razı olaram, əsla saqqalımı ələ vermərəm. Özü də kimə.., kimə.., arvad əlinə...

MÖHLƏT

Elin baş taciri can üsteydi, ölürdü, ölə bilmirdi. Uca dağların buz bulaqlarından su getirib dodaqlarına sürtmüsdürlər, damcı-damcı boğazına damızdırılmışdılar, yanğısı sönməmişdi. Barlı-bəhərli bağların sortbasort meyvələrindən yedirtmişdilər, laləzər çəmənlərin tər ciçəklərindən dərib burnuna tutmuşdular, qoxlamışdı, amma heç bir faydası olmamışdı.

Baş tacir səhər açılandan ta axşam düşənədək, gecə də sübhədək zariyirdi, nə ailə üzvlərinə, nə də qul-qaravaşa rahatlıq verirdi. Gah nəfəsi daralırdı, gah da gözləri qaralırdı, dünya-aləm başına fırlanırdı. Mürəkkəb dolanbaclar içində, zülmət qaranlıqlar aləmində baş tacir onu cənnətə aparacaq süd kimi ağappaq yolu axtarırdı, ruhunu haqqın dərgahına səsləyəcək iynə ucu boyda ağ işartini gözləyirdi, tapa bilmirdi.

Səhər-səhər elə bil güc gəldi canına, gözlərində işıq, qolunda təpər, səsində bir gümrahlıq hiss etdi, dərhal oğlunu çağırtdırdı yanına. Atasının dirçələcəyindən əlini üzmiş oğlu Bayandur az qala qaça-qaça gəldi çağrıشا, atasını belə görçək sevindi, istədi qışqırıb car çəksin hər yana.

-Oğul! - dedi baş tacir, təmkinlə, eyhamla. - Sübh tezdən Cənab Əzrayıl gəlməşdi ocağımızın başına. Dedi ki, Tanrı daha bir gün möhlət verib mənə. Sabah gəlib canımı alacaq. - Gözləri doldu baş tacirin, elə Bayandurun da sıfəti aşağı axan sevinc və kədər damcıları bir-birinə qarışdı. - Siz hazırlığınızı görün.

-Bu nə möhlətdir, ata?! - Bayandurun sözlərində hər şey bir-birinə çulgalanmışdı, səsi boğula-boğula çıxırdı boğazından, qəhər və mərdlik qüruru sanki əlbəyaxa olmuşdu.

-Halallıq möhlətidir, oğul. Tanrı buyurub ki, tacir gözü görə-görə, ağılı yerində ikən ailə üzvlərini, nökər-naibini, qul-qaravaşını bir yerə toplayıb onların halallığını alsın.

Baş tacir üzünü o yana çevirmişdi ki, məğrur böyüdüyü oğlunun göz yaşlarını görməsin. Bayandur da atasının son halını görməyə səbri, düzümüz çatmadığından mətləbi yarı-yarımçıq anlayan kimi otaqdan çıxdı. Çıxan kimi də özünü cəmləşdirib ilk olaraq anasının yanına gəldi. Məsləhətləşib qul-qaravaşa qonaq otağını həzirlamaq tapşırığını verdilər.

-Biz nə karəyik, oğul! Onun məsləhətinə şükür. Yox yerdən xəlq elədiyi kimi vaxtı-vədəsi çatanda da yaratdığımı bir anın içində yoxa çevirir. İndiyə qədər kim onun hökmünün qabağında nə edə bilib ki, biz də bir şey edək?

Geniş, işıqlı qonaq otağında qul-qaravaş məmləkətin baş tacirinə elə bir taxt hazırladılar ki, o, həm rahat uzaña, həm də hüzuruna toplaşanları görə biləcəkdi. Otaq hazır olan kimi baş tacir əyninə onun ən çox sevdiyi Təbriz jaketini geyindirib taxtına uzatdılar. Sonra ailə

üzvləri, qul-qaravaş, nökər-naib; bir sözlə, baş tacirin əhatəsində və ixtiyarında kimlər vardısa, hamısı gəldi.

-Mənim əzizlərim. - Xırıldaya-xırıldaya olsa da baş tacir danışmağa başladı. - Neçə vaxtdır ki, yataq xəstəsiyəm. Sağalıb ayağa duracağımı daha ümid yoxdur.

Yerbəyerdən qadınlardı sıvən qopardılar, şappılıt ilə dizlərinə vurub qiyə çəkdilər. Kişiər "off" eləyib qəhərlərini boğmağa çalışıdlar.

-Ağlamayın! İnnən belə ağlayıb-sısqamağın heç bir mənası yoxdur. Ağlayıb məni də üzürsünüz. Ulu Yaradan artıq hökmün verib. Cənabi Əzrayıl sübh tezdən xəbər gətirmişdi. Həyatın qaydası belədir. Bir gün gələn, bir gün də getməlidir. Şükür Allaha, nəyimiz yoxdur, hər şeyimiz var. Atamdan qalan var-dövləti ən azından on dəfə artırıbmışam. Siz də məndən sonra Bayandurun ətrafında möhkəm cəm olun. Elə mehriban olun ki, heç bir yağı düşmən aranıza nifaq sala bilməsin. Onda hamınıñızın dolanışığı da olar, xoş güzərəni da. - Baş tacir sözünün bu yerində bir az fasilə verdi, boğazını təmizlədi, dili ilə dodaqlarını yaşıladı və aram-aram sözünə davam etdi. - Neçə gündür yuxum ərşə çəkilib. Bu səhər gözüümə təzəcə yuxu gəlmüşdi, mürgüləyirdim ki, Cənabi Əzrayıl məni yuxudan oyatdı. O dəqiqə tanıdım, Əzrayılı tanımamaqmı olar. Dedim: "Xoş gəlmisən, ağa. Gəl, canımı al, mən də rahat olum, qulluğumda duran fağır-fügəra da azad olsun". "Yaradan sənə daha bir gün möhlət verib, dedi. Hamını yığ başına, halallıqlarını al. Sonra gəlib ruhunu Tanrıının dərgahına aparacağam". - Baş tacir şəhadət barmağının qatlanacağı ilə gözünün yaşını sildi. - Vaxt olub ki, sizi haqsız yerə danlamışam. Yorulub əldən düşənədək işlətmışəm, dinclik verməmişəm. Əl qaldırıb döydüüm, qamçıladığım günlər də olub. İşlədib haqqınızı ödəmədiyim günlər bir yana, accusuz işlətdiyim vaxtlar elə hey gəlib durur gözümün qabağında, mənə rahatlıq vermir. Daha olan olub, keçən keçib. Keçənə güzəşt deyib babalarımız. Siz də keçin mənim günahlarimdən. Halallıq verin, qoyun rahat canımı tapşırıbm. - Baş tacir sözünün axırını deyər-deməz qəhər onu boğdu, sıfəti aşağı göz yaşları axıb getdi.

Onu heç vaxt belə zəif, üzüntülü görməmişdilər. Yaziqları gəldi tacirə.

-Nə əziyyətini çəkmişik, halal-xoşun olsun! - Yerbəyerdən elə dedilər ki, xorla alındı, səs otağın tavanına dəyib üstlərinə əks-səda verdi.

Baş tacirin qəhərləndiyini, zarın-zarin, hiçqira-hiçqira ağladığını gören Bayandur çıxməq işaretisi verdi. Hamı çıxandan sonra Bayandurun anası bir neçə qul-qaravaşla otaqda qaldı. Göz yaşlarını silib özlərinə gəldikdən sonra baş taciri öz yataq otağına apardılar, xəstələnəndən bəri həmişə uzandığı çarpayısında uzatdılar. Sonra hər kəs öz işinin arxasında getdi. Hərdənbir, növbə ilə xanımın ayırdığı qul-qaravaşlardan biri sakitcə

baş tacirin otağına gəlib onun hərəkətlərinə göz qoyurdu ki, görsün tacir canını tapşırıb, ya yox. Bu minvalla axşama qədər gözləsələr də baş tacir həyatla vidalaşmadı. Yaxınlarından halallıq alandan sonra daha əvvəlki kimi zarimirdi, elə bil ağrıları göz yaşları ilə bərabər axıb getmişdi, bütün üzüntüləri bir anın içində yoxa çıxmışdı, bircə qüvvəsi çatmirdi ki, güc verib ayağa qalxsın.

-Yəqin ki, bu gecə canını tapşırar.

Gecə yaridan keçəndən sonra Bayandur atasının yanında növbətçi qoyub yatmağa yollandı. Amma tezdən yataqdən qalxanda ona xəbər verdilər ki, atası hələ də canını tapşırmayıb. Dərhal onun yanına yollandı.

-Sabahın xeyirlə açılsın, ata! - Bayandur ucadan səsləndi ki, atasının könlü bir az da xoş olsun. - Bir istəyin varmı?

"Allahın möcüzəsinə nə var? Bir də gördün kişini sapsağlam eləyib qaldırıb ayağa. O da qamçısını əlinə alıb, yenidən düşüb nökər-naibin üstünə, vur ki, vura-caqsan".

Baş tacir bir söz demədən əli ilə işarə verib oğlunu yaxınına çağırıldı. Bayandur onun bir arşinliğinde olanda astadan dedi:

-Əzrayıl yenə də gəldi, getdi, oğlum.

-Bu dəfə nə dedi? - Bayandur maraqla, bəlkə də məraqdən çox təəccübələ soruşdu.

-Dedi ki, Yaradan daha bir gün möhlət verib.

-İndi nə buyurur qurban olduğumuz?

-Buyurub ki, baş tacir indi də ixtiyarında olan heyvanların halallığını alsın.

-Onların halallığını necə almaq olar, ata? Biz ki, heyvanların dilini bilmirik.

-Çapar göndər, Buzlubeldən Ovçu Pirimi təpib gətirsinlər. Bütün quşların, heyvanların dilini o, bilir. Sən də günorta mağalına heyvanları toplatdır.

Bayandur Ovçu Pirimin arxasında çapar göndərəndən sonra çobanı, naxıçını, bir də mehtərləri yanına çağırıldı. Onlara tapşırıdı ki, günorta heyvanın mağal vaxtı naxırı da, sürüni də Cəfərqulu çuxurundakı arxaca toplaşınlar.

Elə ki, Ovçu Pirim gəlib çıxdı, onunla görüşüb haləhval tutdu, elə bil baş tacirin çıçəyi çırtladı, canına bir az da qüvvət gəldi. Özü dirsəklənib qalxmağa cəhd göstərdi, amma bacarmadı. Tez qul-qaravaş ona qalxmağa kömək göstərdilər, kürəyinə iri yastiqlar düzdlər ki, söykənə bilsin. O, Ovçu Pirimlə xeyli söhbətləşdi, iki dünyagörmüş qoca dünyyanın gərdişini bir də ələkdən keçirdilər.

Gün ortaya gələndə onu gəcavəyə mindirib Cəfərqulu çuxuruna gətirdilər. Baş tacir aram-aram danişmağa başladı, heyvanlara müraciət etdi. Halallıq almaq üçün ilk əvvəl heyvanlardan ən böyüyü olan dəvədən başladı.

-Ən çox səni işlətmisəm, ay peyğəmbər heyvanı.

Bəzən naxələflik edən eşşeyin yükünü də sənə yükletmişəm. Olub ki, günlərle yemləməyib, su verməmişəm. İndi elədiyim zülmələrə görə can verə bilmirəm.

Baş tacir növbə ilə Mavri pişkdən, Bozdar köpəkdən, Qara eşşəkdən, Boz qatırdan; bir sözə ixtiyarında olan bütün heyvanlardan halallıq aldı. Axırdı növbə gəlib çatdı Kəhər Ata. Ovçu Pirim baş tacirin dediklərini Kəpər Ata çatdıranda atın gözlərindən iki gilə göz yaşı sıfəti aşağı süzərək gözlərinin altından sanki şəhli Zəmidəki kimi çəhlim saldı.

-Ölüm pis şeydir. - Kəhər At ölüm xəbərini eşidən kimi kişinəyib dağları lərzəyə gətirdi. - Heç kimə, hətta qatı düşmənimiz Yalquzaq Canavara da ölüm arzulamaram. Sən bizim sahibimizsən, üstümüzdə haqqın vardır. Tanrı bizi minilmək, ot, odun, yüksək daşımak üçün yaradıb. Ömrü boyu sənin qulluğunda durmuşam, halal xoşun olsun. Bir dəfə də olsun, sənə, ailənə qarşı naxələflilik eləməmişəm, harda olmuşamsa sahibimə dönük çıxmamışam. Amma sən mənim başıma bir oyun açmışan, ha çalışıramsa, onu heç unuda bilmirəm. Yadındadırı, uzaq bir səfərə gedirdik?

-Yadımdadır. - Baş tacir Ovçu Pirimin tərcüməsindən sonra gülümşəyib Kəhər Atın sözünü cavablandırıdı.

-Uzaq yolda bir bulaq üstünə gəlib çatdıq. Hər tərəf yamyasıl idi, ot, qanqal adama boy vermir. Bulağın üstündə süfrə açıldı. Dəvəylə eşşeyin, bir də qatırın qabaq qollarına cidar vurdurub çəmənliyə buraxıldı. Bunu sən özün mehtərlərə tapşırıdın, öz qulağımla eşitdim. Mənim qabaq qollarıma da cidar vurdurdun. Amma bununla kifayətlənmədin. Mənim yüyənimini eşşeyin quyruğunun altından keçən iyi quşqununa bağlatdın. Dəvəyə, qatıra, eşşeyə inandın, mənə inanmadın. Yüyənim dəvənin palanına bağlasaydın, yenə başa düşülləsi idi. Eşşək kim idi ki, məni ona tapşırırdın. Sənin qarşında o hansı xidmətləri ilə etibar qazanmışdı? Bax, illər keçib, ancaq sənin bu əməlini heç unutmamışam, unuda da bilmirəm.

... - Baş tacir hönkürdü, elə hönkürdü ki, naləsi ərşə yüksəldi.

-Demirəm ki, səndən, ailəndən, yeddi dənənindən qisas alacağam. İy deyənindən kimisə yerə çırpıb öldürücəm, öldürə bilməsəm də qol-qıçını qırıb şil-küt edəcəyəm. Xeyir! Mən sənə həmişə sadıq olmuşam, ölüncə də ailənin qulluğunda duracağam. Ancaq nə etməli..? Olanları geri qaytara bilməzsən. Bu dərd bir qara daş kimi ölüncə ürəyimdən asılı qalaraq mənə əzab verəcək. Axı Ulu Tanrı məni niyə belə yaradıb? Kinli, qisasçı olmasam belə unutmağı, bağışlamağı da bacarmıram.

Ailəsi, qul-qaravaşı, nökər-naibi də hönkür-hönkür ağlayan tacirə qosıldular. Ağlaşma, vay-sivən divarlarında əks-səda verib qapı-pəncərəni taybatay açdı, bütün məmlekətə yayıldı. Məmlekət hələ belə hönkürtü eşitməmişdi.

SURXAY HATƏM MÖVLANVERDİ

MƏNİ GÖRMƏYƏ GƏLDİN

Üz-gözündə təbəssüm, elində dəbli çətir,
Bir payız yağışında məni görməyə gəldin.
Bildin ki, gur sellərdə uşub sevgi tağlarım,
Qəlbimdə bir möhtəşəm saray hörməyə gəldin.

Gelişinlə sən mənə böyük sevinc gətirdin,
Qayğıkeş gözlərində özümə sevgi gördüm.
Sən mənim həyatımda rəngli güllər bitirdin,
Bu şirin sevgilərdən mənalı ömrü sürdürdüm.

Söylədin ki, dodağın qalıb gülüşə həsrət,
Ehtiyacın gülümsər adı təbəssümədi.
Qəlbimdə sənə qarşı vardı böyük məhəbbət,
Mən ki, səni görəndən, özüm bilmirəm nədi...

Sən dəzgah arxasında yoruldun ağır səsdən,
Çəkic tutan əllərin mənə şeir də yazdı.
Öz peşəndə əsəbi, canüzən stresdən,
Ovqatlı bir şairin yanına gəlmək azdı.

Görüşdən qayıdanda düzəlcək əhvalım,
Ülvi düşüncələrlə xəyallarda uçacam.
Ürəyimdə səninlə danışacam o ki, var,
Bir də nə vaxt darıxsam, görüşünə qaçacam.

Məni bura getirən ülvi duyğularındı,
Bu duyğular içində mən tapıram özümü.
Səndən başqa dünyada söylə, de, kim varımı?
Verdiyim dəyərində, həyatımın dözümü.

Qədirbilməz yanında itir ipək gözəllik,
Insanların gəncliyi dönmür hər gələn bahar.
Sevgi bilən insana adam can qurban eylər,
Başa düşən adamlı ömür sürməyə nə var!

Bu beşgünlük dünyadan almadınsa kamını,
Vicdan məhkəməsində ürək gedər sürgünə.
Qəlbində pak sevginin duymadınsa tamını,
Sən tamarzı qalarsan ötüşən hər bir günə.

Surxay Hatəm Mövlənverdi (Surxay Gülağa oğlu Nəsimov) 23 iyul 1966-ci ildə Şamaxı rayonunun (indi həmin ərazilər Qobustan rayonunun inzibati ərazi dairəsinə aiddir) Cəmcəmlı kəndində anadan olub.

Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının Jurnalist Sənətkarlığı İnstiutunu və Bilik Cəmiyyətinin Ekspress Universitetini bitirmişdir.

Aıləlidir, iki uşaq atasıdır. Hazırda Bakı şəhərində yaşayır və yüksək avtomobiləri üzrə usta işləyir.

Məşhəd ziyarətində olub. 2000-ci ildən Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvüdür.

Erkən yaşlarından şeir yazmağa başlayıb, şeirləri və müxtəlif səpkili publisist yazıları ilə vaxtaşırı dövrü mətbuatda çıxışlar edən Surxay Hatəm Mövlənverdinin "Həsrətinlə oyanan nəğmələr" adlı ilk şeirlər kitabı 2009-cu ildə çap olunub.

İllər öz karvanını sürüyüb gedir asta,
Hər açılan yarpağı gözlər PAYIZ XƏZANI.
İnsana şövq götürir, gözəl olur ömürdə,
Hər görüşün məqamı, hər sevginin öz anı.

Xətrin nə vaxt istəsə, dəvət elə görüşə,
Qayıdanda özünlə apar könül dünyamı.
Sevənlərin ürəyi kövrək, şüşədir - şüşə,
Heyran olduğun şair səndən alır ilhamı.

DÜŞMƏNLƏ ÜZBƏÜZ DURAN OĞULLAR

Qobustan rayonunun Cəmcəmlı kəndində yaşamış Qarabağ döyüslərində şəhid olan Fuad Hüseynquliyevin əziz xatırəsinə

Boğub kədərimi içimdə bir gün,
Gəldim qapınıza, siz gözləmədən.
Qəlbimdə əyləşən qüberlə düyü,
Məni rahat qoymur, bilmirəm nədən?..

Klubun dalında köhnə məhləniz,
Məktəbə yol gedən əyri döngələr.
Bu kəndə həmişə sevgimiz dəniz,
Dərdli başımıza gəlib, gör, nələr...

Bu şənbə günündə dostum Natiqi,
Görüb çox sevindim öz kəndimizdə.
Bizi qarşılıdı anası Goyçək,
Gözəl bir təbəssüm tutaraq üzdə.

Duydum gözlərində dərin bir kədər,
Bir həsrət boylandı baxışlarında.
Gördüm ki, tablaşılıq qayalar qədər,
Ömrünün əzablı yağışlarında.

Oğlu şəhid olub ağır döyüşdə,
Köksünə naməndlər güllələr vurub.
Utandım özümün sağ olmağıma,
Şəhid anasının öündə durub.

Vətən fəxr eləsin bu analarla,
Qəhrəman oğullar böyütmiş onlar.
Onların köksündə Qafqazdan böyük,
Zərif ürəyinin əzəməti var.

O günəş camallı qəhrəman Fuad,
Döyüşə yollandı bir əsgər kimi.
Vuruşdu, tarixə yazılıdı bu ad,
Azəri oğlutək, cəngavər kimi.

Qarabağ bir zaman qalanda darda,
Güllələr kasıbın üstünə yağıdı.
Vətən sərvətini ucuz bazaarda,
Satanlar, görünür, hələ ki, sağdır.

Başını uca tut, ey əziz ana,
Oğlun bu mübarək adı qazanmış.
Sizsiniz bəxş edən həyat cahana,
Əllərin dərgaha, haqqə uzanmış.

Çətindi dağ boyda oğul itirmək,
Bu ağır illərin sınaqlarında.
Bütün anaların məzar arzusu,
Getməkdi oğlunun çınağlarında.

Taleyin hökmünü kim bilər, ölçər?
Hiyat harda başlar, harda bitərdi.
Ömür var mənalı, şərəfli keçər,
Ömür var zindandan daha betərdi.

Zolaqlı köynəkli dənizçi Fuad,
Üç il əsgər oldu Rus ordusunda.
O, hardan biləydi şəhid olacaq -
Görməzdilə Qarabağ, heç yuxusunda.

Hər nadan anlamaz vətən dərdini,
Vətən sevdasına düşənlər bilər.
Düşmənlə üzبəüz duran oğullar,
Vətən sevgisiylə şəhidlik olər.

Hər vətən əsgəri alınmaz qala,
Hünər mənbəyidir, qeyrət simvolu.
Gəl, yağı düşməni ataq tonqala,
Yalnız bu vətənin cihaddır yolu.

Cəmcəmli kəndinin məzarlığında,
Fuadın, Ramilin, bir də Əmrəhin,
Şəhid məzarları ucalır bu gün.
Öpür üzlərindən əsən küləklər,
Şəhidlər - solmayan rəngli çiçəklər.

DAĞLARA QAR YAĞDI

Dağlara qar yağıdı, soyudu hava,
Payız küləyindən üzüdü çöller.
Təbiət torpaqla başladı dava,
XƏZANa baş əydi açılan güllər.

Ağaclar soyundu yarpaqlarını,
Tüstülər yol aldı ərşə bacadan.
Göylər ələyərək bütün qarını,
Elə bil bu işə güldü ucadan.

Kimlərsə sevindi yağan bu qara,
Qayğısız, kədərsiz, qəlbibütövlər.
Kimişə bu soyuq çox çəkdi dara,
Odunsuz, ocaqsız soyulan evlər.

Atamın qəbrinə qar düşdü, ilk qar,
Cizilti keçirtdim nəsə canımdan.
Qəlbində sevgisi ölən anamın,
Yaş axdı gözündən, həyəcanından.

Mən onda hiss etdim bir də sevgini,
Yaşamaq sevgisi, güzar sevgisi.
Sən demə, insanda baş qaldırımış,
Ölən insanlara məzar sevgisi.

Gördüm pərişandı halı anamın,
Yandırdı qalanmış ocağı hirsə.
O, indi heç nəyin fərqinə varmaz,
Yüz il yaşadığı obanı pislə.

Ona miras qalıb bu köhnə dam, daş,
Bir də ki, ərindən beşcə yetimi.
Susuz barmaqları görməyib daş-qas,
Qırılıb içində qəlbinin simi.

Gözündə oxunur kədərli nəğmə,
İztirab üstündən iztirab yağır.
Sonuncu ümidi əllərinədi,
Bizə də inanmir, hələ ki, fağır.

Kim bilir, sabaha gümanı nədir?
Xoşbəxtlik səhərin şəhitək uçdu.
Yaralı ürəyi bir viranədir,
Yüz dəfə can desən, hamısı boşdu.

Yenə bu dərdlərin məskəni ürək,
Bütün qayğıları çəkən də başdı.
Atamsız günlərə qara şal örtən,
Anamın hər günü qəmdi, təlaşdı.

Qar gördü atamın məzarı bu gün,
Üşüdü anamın ölən sevgisi.
O qara bəxtinə vurulan düyü,
Uşaq qəlbicizi bölgən sevgisi.

İNDİ VƏFA ZAMANIDI ÖMÜRDE

Müdriklərin sözlərini dərk edib,
Allahına etməlisən şüklərlər.
Bu həyatda pislikləri tərk edib,
Yaşatgınən başqa yaxşı fikirlər.
İndi vəfa zamanıdır ömürde.

Gedib qoşul camaata, axıt tər,
Xoş zəhmətdən qoy, gurlaşın çırağın.
Öz başından bol fərəhlə meyvə dər,
Sən özün də mehmanısan bir bağın.
İndi vəfa zamanıdır ömürde.

Səhər-axşam səcdə elə namaza,
Qoy, yaşasın əməlində bu adət.
Qane olsan Allah verən çox - aza,
Tanrı özü verəcəkdir hidayət.
İndi vəfa zamanıdır ömürde.

Yaxşları haqq hifz etsin əzabdan,
Haqsızlara bol cəza ver, ağır yük.
İbrət alib "Quran" adlı kitabdan,
Axırətə hər gün eylə tədarük.
İndi vəfa zamanıdır ömürde.

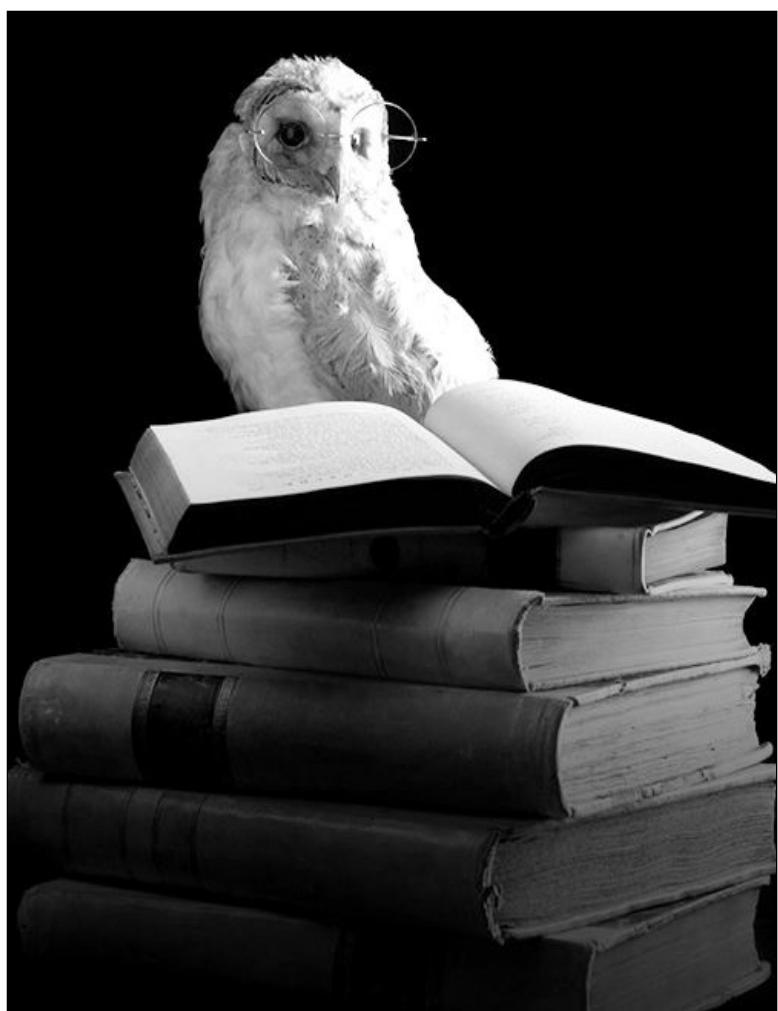
Hər zülmkar bəndələrdən uzaq qaç,
Cəhənnəmin atəşindən qorxginən.
Haqqı sevmək insanlara bir əlac,
Haqsızlığa üşyan elə, qalxginən.
İndi vəfa zamanıdır ömürde.

Qorxu özü bir nöqsandır insana,
Ədaləti şuar eylə dilində.
Çox şəhidlər boyandılar al - qana,
İslam üçün Kərbəlanın çölündə.
İndi vəfa zamanıdır ömürdə.

Hər insanın zinətidir halallıq,
Nadanların nəfsindədir mərəzi.
Möminlərin sərvətidir halallıq,
Məşhər günü qurulacaq tərəzi.
İndi vəfa zamanıdır ömürdə.

Ömür olmaz hər insana firəvan,
Az ömrünü keçirtməkçün sərfəli.
Sərvətindən ənam payla hər bir an,
Xuda verib çünki bizə iki əli.
İndi vəfa zamanıdır ömürdə.

Göyün nuru qəlbimizə tökülsün,
Əməlimiz bəyaz nura boyansın.
Gözümüzdən qara pərdə çəkilsin,
Qanımızda xeyirxahlıq oyansın.
İndi vəfa zamanıdır ömürdə.

VAQİF AĞALAROV

(*Naxçıvan Televiziyasının baş redaktoru*)

"BU VƏTƏN UĞRUNDAN CAN VERƏRƏM MƏN"

(*Yaxud şair Ələsgər Talıboğlunun yaradıcılığında "Vətən" mövzusu*)

Deyirlər şeir şair düşüncəsininin, duyğusunun nəbzidir. Nəbzin döyünlərindən ürəyin fəaliyyətinin səviyyəsini dərk etmək mümkün olduğu kimi şairin şeirlərindən də onun iç dünyasını dərk etmək çətin deyil. Çoxşaxəli yaradıcılığa malik olan Ələsgər Talıboğlu üçün şairlik birincidir. Onun şeir yaradıcılığında həssaslıq, vətəndaşlıq mövqeyi öndə dayanır və şeirlərinə dərin lirizm gətirir. Bu da şairin yaradıcılığını əsil sənət zirvəsinə qaldıran amil kimi estetik hissələrin inkişafına səbəb olur. Bunlar insan qəlbinə, onun mənəviyyatına çox ahəstə yol tapdı-ğından şeirləri də oxucunun qəlbinə dərin məmənnüllüq gətirir. Çünkü şairin reallığa söykənən misraları onu vətən torpağı və gözəllikləri ilə doğmalaşdırır.

*Torpağını məlhəm kimi ürəyimə səpərəm mən,
Hər daşına, qayasına sığal çəkib öpərəm mən.
Bir müqəddəs tutuya kimi gözlərimə təpərəm mən.
Bu Vətənin hər hayına hay verəcək oğul kimi.*

Göründüyü kimi şairin şeirlərinin mövzusu doğulduğu evin astanasından başlayıb. Vətən, torpaq sevgisi onun üçün çox müqəddəsdir və könül dünyasından vətəncilik duyğusu sözüldür.

*Ovcumda cizgilər qabar-qabardır,
Hər qayaya, daşa can verərəm mən.
Üstündə gəzdiyim ana torpağın,
Adına min şərəf, şan verərəm mən.*

*Yurdumun bozaran çölli də gözəl,
Çiçəyi də gözəl, gülü də gözəl.
Çağlayan bulağı, gölü də gözəl,
Axan sularına yön verərəm mən.*

Ələsgər Talıboğlunun lirikası hikmət xəzinəsindən, əsrarəngiz təbiətdən qidalanıb boy atır, xalq ədəbiyyatı ruhunda pərvəriş tapır. Doğma yurdunun bulaqlarını, dağlarını, hər bir fəsildə dəyişən bənzərsiz özünəməxsus gözəlliklərini ilhamla tərənnüm edir. Şairin şeirləri dil və formaca xalq ruhuna yaxın, axıcı və səlisdir. Onun şeirləri eyni zamanda ictimai ideya, fikir baxımından bütün zamanlar üçün müasirdir. Çünkü Mirzə Cəlil ruhlu şair milli bələlərimizi, kədərlərimizi poeziya müstəvisinə köçürüb.

Ələsgər Talıboğlunun lirikası doğma torpağın tarixinə, təbiətinə bağlıdır. Yurdumuzun əsrarəngiz təbiətini, torpağın hər qarışını sevə-sevə vəsf etməklə yanaşı böyük türk dünyasının da gözəlliklərini qələmə alaraq ümumtürk aspektindən çıxış edir. Qoca türkün ərənlərindən biri kimi türkün birliyi, bütövlüyü uğrunda qələmi ilə çarpışan, bütün varlığı ilə türk ruhunu yaşıdan "Nə mutluyuq türkəm deyə!" səsi gəldikcə hayqırıq və bu hayqırmalardan qürur duyan Ələsgər Talıboğlu!

*Qaracayam, Altayam,
Bir Noqayam, ətayam.
Türkəm, Türkə atayam,
Tanrıım belə xəlq edib.*

Vətən mövzusu şairin yaradıcılığının şah damarıdır, desək yanılmarıq. Bütün yaradıcılığı boyu o xalqımızın qəhrəmanlıqlarla dolu tarixini vərəq-vərəq nəzərdən keçirərək, xalqın igidliyi, mərdliyi ilə fəxr edir. Eyni zamanda şairin poeziyasını qədəm-qədəm izləyən bir dərdi də var - Qarabağ, Şuşa dərdi. Oxucusunu daim bu dəndlə narahat edən şair şəhid olmuş vətənin qəhrəman oğullarının, torpaqlarımızın azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə göstərdikləri şücaətləri belə qələmə alır.

*Vətən sevgisidi sənin ilhamın,
Vətən dağlarına sən qardaş oldun.
Bu bayraq uğrunda canından keçib,
Bir Vətən övladı, Vətəndaş oldun.*

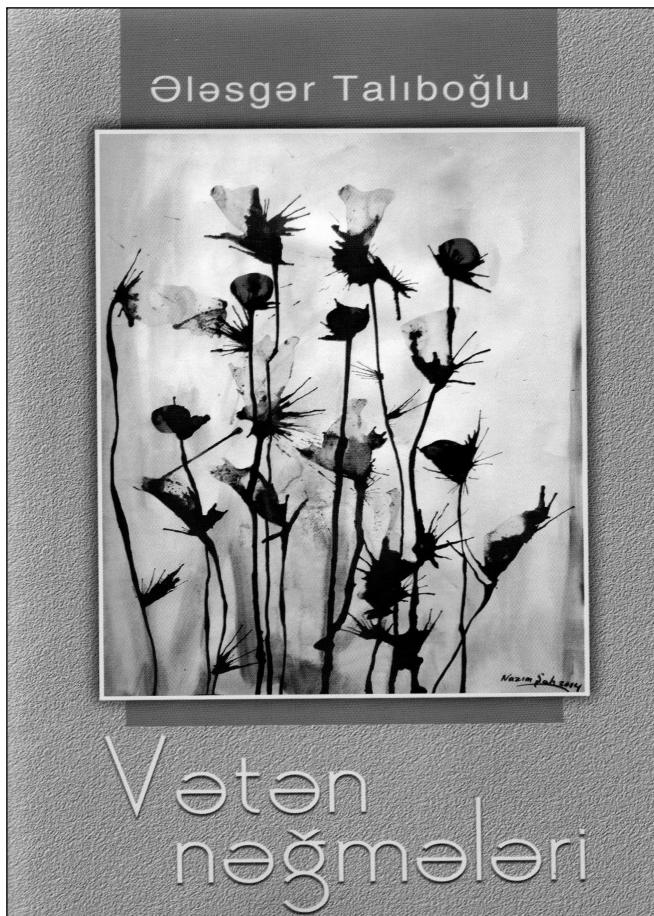
Ələsgər Talıboğlunun şeirlərini oxuduqca görünür ki, o, öz ustadlarının da yolundan dönmür, daim onlardan öyrənməyi özünə borc bilir. Necə ki, dahi Nizami Gəncəvi deyirdi: "Kimsə öyrənməyi bilməyirsə ar, sudan dürr, daşdan gövhər çıxarar". Bu mənada şair sənətdə poetik zirvəyə gedən yolun hansı yollardan keçdiyini də yaxşı bilir. Məhz buna görə də təbiət vurğunu olan böyük Məmməd Arazi özünün ustadı hesab edərək "Haqqı var dağların bizdən küsməyə" şeirində deyir.

*Biz ona gərəkli oğul olmadıq,
Haqqı var dağların bizdən küsməyə.
Qoynunda əfsanə, nağıl olmadıq,
Haqqı var dağların bizdən küsməyə.*

*Hər gecə yuxuda səsləsəkdə biz,
Qərib duyğularla süsləsəkdə biz,
Nisgili sevgiyələ bəsləsəkdə biz.
Haqqı var dağların bizdən küsməyə.*

Şair "Uşaqlığım ötən yerlər" şeirində poetik düşüncələri ilə xəyal dünyasında dağların əzəmətini, uşaqlıq və gənclik illərində yaşadığı Dərələyəz mahalının dağlarının gözəllikləri fonunda özünün poetik hiss və duyğularını ümumiləşdirməklə vahid müstəviyə gətirir. O, qəlbində xatirəyə çevrilmiş uşaqlıq illərinin həsrət və nisgil dolu günlərini oxucu qəlbini kövrəldən misralarla belə ifadə edir.

*Uşaqlıq çağımın ötdüyü yerlər,
Bir də qoynunuza gələm... gəlməyəm...
Sarılib boynuna doğma balan tək,
Sevincdən bayılıb güləm... gülməyəm...*

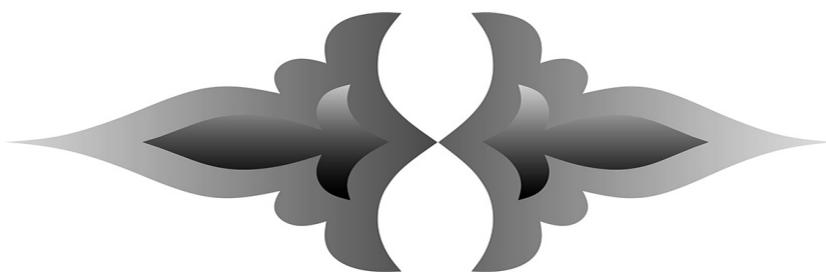

*O dağlar, dərələr, oylagım olub,
O Söyüdbulağım qaynağım olub.
Həsrətin köksümdə çirağım olub,
Axan göz yaşımu siləm... silməyəm...*

Şair Vətən məhəbbətindən doğan bu şeirində Vətən gözəlliklərini bir az da müqəddəsləşdirir. Ona görə gözəlliklərin poetik pafosla təsviri, oxucuda yaratdığı emosional təsiri, misraların gücünü daha da həssaslaşdırır. Şairin şeirlərində işlədiyi ifadələr sanki oxucunun da ruhuna rahatlıq getirir.

*A qırçın qayalar, ay uca dağlar,
Sızsınız, əzəmət vüqarım mənim.
Əzəldən hüsnünə vurğun kəsildim,
Olmadı, bil, səbri qərarım mənim.*

Ələsgər Talıboğlu Vətənpərvər şairdir. Onun yaradıcılığında ən çox sevilən cəhət də elə budur. Çünkü kimliyindən asılı olmayaraq bu gün hər bir insan üçün vacib insani keyfiyyətlərdən biri vətənpərvərlikdir. Məhz buna görə də şairin poeziyası hər bir oxucu tərəfindən seviliir, həmişəyaşarlıq adını qazanır. Mən də bir oxucu kimi şairin kitablarını vərəqlədikcə, orada ürək yangısı ilə yazılan Vətən sevdalı şeirləri oxuduqca bir daha: "sən əsil Vətənçi şair-sən, Ələsgər Talıboğlu" deyirəm.

ƏLƏSGƏR TALIBOĞLU

YAŞAMAĞA DƏYƏR

Şair Məmməd İsmayıla

Əgər zərrə qədər bir ümid varsa,
Məni qorxudammaz qar da, ayaz da .
Hələ son gümanım tam ölməyibsə,
Demək yaşamağa dəyər bir az da.

Ürəkdə bir çinqı atəş, qor varsa,
Ümid damla-damla qəlbə sizarsa,
Tanrı mənim üçün sevgili yarsa,
Demək yaşamağa dəyər bir az da.

Son ümid, son damla nur dolu gilə,
Dönəcək könlümdə bir çağlar selə.
Ələsgər, Allahdan sən ümid dilə,
Hələ yaşamağa dəyər bir az da.

DAĞLAR MƏNİ ÇAĞIRIR

Elə bil içimdə haray qoparır,
Çağırır qoynuna o dağlar məni.
Hər gecə yuxumda çəkib aparır,
Çağırır qoynuna o dağlar məni.

Buludlar göylərdən daşmı ələdi,
Gürşadımı qopardı, nəmmi cilədi.
Bizə nə etdisə, fələk eylədi,
Çağırır qoynuna o dağlar məni.

Laçınlar qıy vurmur zirvədə, qaşda,
Həsrətdən köz salıb yanaqda yaş da.
"Gəl"- deyə səsləyir qaya da, daş da,
Çağırır qoynuna o dağlar məni.

Nə vaxtdan ürəyim dağlar qalıbdı,
Viranə könlüm də ağlar qalıbdı.
Başında o şirin çağlar qalıbdı,
Çağırır qoynuna o dağlar məni.

Çağırır analar çağırın kimi,
Yarını sonalar çağırın kimi.
Oduma yanınlar çağırın kimi,
Çağırır qoynuna o dağlar məni.

Dədəmin, babamın ruhu çağırır,
Naləsi, fəryadı, ahı çağırır.
Ələsgər, qəlbinin şahı çağırır,
Çağırır qoynuna o dağlar məni.

KAŞ Kİ, DÜŞMƏYƏYDİ QƏLƏM KƏSƏRDƏN

Kaş ki, kədər yüklü ağrı-acılar,
Dumanə bələnin uçmuş olaydı.
İçimi göynədən həsrət duyğular,
Axan buludlar tək qaçmış olaydı.

Kaş ki, hicran odu dönəydi buza,
Əriyib çaylara axıb gedəydi.
Nəşədən qəlbimdə quraydım düyüñ,
Hər gələn sevinclə baxıb gedəydi.

Kaş ki, sevinc seli dönüb çırağa,
Könlümə min çalar,min rəng verəydi.
Qızılı günəş də şəfəqləriylə,
Ömrümə təp-təzə ahəng verəydi.

Kaş ki, düşməyəydi qələm kəsərdən,
Ilhamım dönəydi gürşad bulağ'a.
Əvvəlki çal-çağır, busatlar bir gün,
Yenidən gələydi ana torpağı.

SƏHİD SƏHƏR XOCALIYA ELEGIYA

Şəhid şəhər .... aman Allah, ada bax,
Çarxımı tərsinə döndü şəhərinə
Tutuşaraq min atəşə, oda o,
Qan içində açdı o gün səhəri.

Şəhid şəhər-insanlığın bitdiyi yer,
Zaman-zaman sağalmayan yaramız.
Öz qaniyla qan gölündə boğulan,
Yurdumuzun bir parçası-paramız.

Şəhid şəhər-ürəyindən dağlanıb,
Yaddaşlardan qanımıza keçib o.
Ağısıyla, fəryadıyla, ahiyla
Qanımızla qəlbimizə köçüb o.

GÖZ AÇDIM

Göz açdım cahana anamı gördüm,
Müqəddəs varlıq tək doğurdu məni.
O, beşik başında hər axşam-sabah,
Şirin laylasında yoğurdu məni.

Göz açdım əvəzsiz qoşa qanad tək,
Göylərdən bac alan Ağrını gördüm.
Bir qırur, əzəmət simvolum oldu,
Başında ağ çalma, sarğını gördüm.

Göz açdım... kəndimi yalayıb keçən,
Nisgildən qırılan Arazi gördüm.
Yurdumu xəncər tək ikiyə bölən,
Könlümdə daşlaşan murazı gördüm.

Boy atdım, böyüdüm, duydum, anladım,
Ağrı qibləm oldu, Arazsa laylam.
Biri ümid yerim, biri həsrətim,
Odur ki, vurğunam, hayıl-mayılam.

ÖMÜR YAŞADIM

Xalq şairi Məmməd Araza

Yaranışdan yolum nədən kəc düşdü,
Ömrü ağrı-acılarla başladım.
Bəlkə elə, fələkdənmiş, güc düşdü, -
"Bu da belə bir ömürdü yaşadım".

Uçurumun kandarından dönmüşəm,
Bir ocaq tək gah yanmışam, sönmüşəm.
Əyilməzkən polad kimi simmişam,-
"Bu da belə bir ömürdü yaşadım".

Dərdi çəkdir papaq kimi başıma.
Ağrı-acım köç eyləyə, daşına.
Demə, yaşamağım hədər... boşuna...
"Bu da belə bir ömürdü yaşadım".

Mən zirvə istədim, dərədə oldum,
Çatılmış ocaqda, kürədə oldum.
Haradan haraya...harada oldum.
"Bu da belə bir ömürdü yaşadım".

Ay ələsgər, daha bəsdir nəm yemə,
Qüssə yemə, kədər yemə, qəm yemə.
Tanrı verən qismətdirsə, kəm yemə,-
"Bu da belə bir ömürdü yaşadım".

KÖKSÜNDƏ VƏTƏN SEVGİSİ

*Sevimli şagirdim,
Milli ordumuzun zabiti, şəhid kapitan
Elnur Cəfərovun əziz xatirəsinə*

Vətən sevgisiydi sənin ilhamın,
Vətən dağlarına sən qardaş oldun.
Bu bayraq uğrunda canından keçib,
Biz Vətən övladı, Vətəndaş oldun.

Ay Elnur köksündə Vətən sevgisi,
Coşqun Araz kimi axan çay idin.
Vətən keşiyində - əlində silah,
Mübariz tək oğula tay idin.

Bu torpağın hər qayası bir qala,
Alnımızın qırışdı bu səngər.
Ana yurda fəda olsun canımız,
Hər şəhid sinəsi qanlı bir sıpər.

Döyüşdən-döyüşə səslədi səni,
Savaş çağlarında Vətən torpağı,
Qoymadın bu yurda gəlsin qan-qada,
Sən yağı düşmənə verdin göz dağı

Bir qanlı çiçəyə çevrildi köksün,
Döyüslərdə keçdi ömrün baharı.
Bizim and yerimiz üç rəngli bayraq,
Bizim and yerimiz şəhid məzəri.

YAVAS-YAVAS

İllər keçir saç ağarır,
Qocalıram yavaş-yavaş.
Bu dönyanın gərdişindən
Qıç oluram yavaş-yavaş.

Torpağımı talan edən,
Varlığımı yalan edən,
əski yağı düşmənimdən
Öc alıram yavaş-yavaş.

Türkün böyük Türklüyündən,
İnsanlığa görklüyündən,
Polad kimi bərkliyindən
Güç alıram yavaş-yavaş.

Min nemətli torpağımla,
Yeniləşən növraqımla,
Dalğalanan bayraqımla
Ucalıram yavaş-yavaş.

O SAHILDƏ, BU SAHILDƏ

*Xalq şairi Xəlil Rza Ulutürkə
1990-ci ilin Novruz bayramı
günlərində Sovet hakimiyyəti
dövründə ilk dəfə olaraq
Cənubi Azərbaycana üç günlük
keçid icazəsi verildi, həsrət
əllərbir-birinə qovuşdu.*

O Novruzda nalan oldu,
O sahildə, bu sahildə.
Həsrət, nisgil yalan oldu,
O sahildə, bu sahildə.

Bəxtimizə günmü düşdü
Dünyanın çarxı dəyişdi.
Para qəlblər, bax, bitişdi,
O sahildə, bu sahildə.

Axar Araz axmaz olduə
Könülləri yaxmaz oldu.
Şimşek kimi çaxmaz oldu,
O sahildə, bu sahildə.

Xan Arazım aşıb-daşdı,
Həsrətimə qucaq açdı.
O tay, bu tay doğmalaşdı,
O sahildə, bu sahildə.

Qəzavü-qədər sovuşdu
Həsrət əllərim qovuşdu.
Qardaş-qardaşa yovuşdu
O sahildə, bu sahildə.

Arazmı durdu beləcəə
Düyümü qurdum beləcəə
Sevindi yurdum beləcə...
O sahildə, bu sahildə.

ÇİÇƏKLƏRİN DÜYÜNÜ

Burda güldən, çiçəkdən
Geyinib çəmən xalı.
Könlümə ilham verir
Təbiətin bu hali.

Ətirindən məst olub,
Sanki xallı kəpənək.
Çiçəklərin başına
Dolanır hürkək-hürkək.

Mehə təşnə qönçənin
Yanağına xal düşüb.
Şehdən yaşmaq bağlayan
Dodağına bal düşüb.

Gözlər hakim kəsilib
Qönçənin göz yaşına,
Arılar da fırlanır
Pərvanətək başına

Bürünübdü hər tərəf
İlk baharın sehrinə.
Çiçəklər, kəpənəklər
Qarışib bir-birinə.

Dəli könlüm diz çökər
Bu tablonun öündə.
İlahi gözəlliyn
Zühr etdiyi bir gündə.

İKİSİ DƏ BƏNZƏRSİZ

Qara dənizin qoynundayam -
günün gülşən çağında,
arkadaşım Mehmetin qayığında.
Üfüqə doğru uzanıb gedən
Qara dənizi süzürəm,
qırçın ləpəli
dalğaların qoynunda üzürəm.
Və bir anda yadına anamız,
gözəllər gözəli, sonamız,
nəğməli Xəzər düşür.
Həsrətim ayaq açır,
yəhərlənib istəklərinin
dalınca qaçı...
İstər Xəzər dənizi olsun,
istərsə də Qara dəniz,
ikisi də doğma, əziz,
ikisi də əsrarəngiz, bənzərsiz...

"ARİFLƏRİN HAQQƏ QOVUŞMA MƏQAMI" KİTABININ TƏQDİMATI

Kitabsevərlərə böyük bir həyəcanla müjdə verirəm: Hacı Həsən Hüseyninin "Ariflərin Haqqa Qovuşma məqamı" adlı kitabı çapdan çıxıb!

Həqiqətən də bu məni bərk həyəcanlandırdı. Baxmayaq ki, içindəki yazıların hər biri üzərində xüsusi diqqət və incəliklə işləmişdir. Hətta, öz söz yazarkən də onun belə möhtəşəm olacağını təsəvvür etməmişdim. Əlbəttə, hər şey bütöv halda daha mükəmməldir.

Qısa statistik məlumat verdikdən sonra Sizi əsərin ədəbi mahiyyəti ilə tanış etmək istəyirəm:

Kitab 2016-cı ilde çapa təqdim olunmuş və yay aylarında "Yeni Roliqrafist" MMC tərəfindən nəfis bir formada nəşr edilmişdir. Çox da böyük olmayan tirajla - cəmi 400 nüsxə oxuculara təqdim olunur. Bu o deməkdir ki, kitabların sayı məhduddur. Tezliklə əldə edilməzsə say etibarilə az oduğundan gecikənlər onu tapmaya bilər. Həcməc böyükdür və 600 səhifədir. Mənəvi həcmimin ölçüsünü mütəxəssislər və tənqidçilər müəyyən edə bilər. Sıradan bir oxucu və tənqidçi üçün çox nəhəng ölçüyə malik olan əsər sərf fəlsəfi fikir sahiblərinin malıdır və onlar əsərin mənəvi dəyərini müəyyənləşdirərlər.

Kitabın ilk səhifəsində oxuyuruq: "Bu kitabı Hünkar Hacı Bektaş Velinin və Yeddi Ulu Ozanın pak və müqəddəs ruhlarına ithaf edirəm". Kitabda Quran-Kərimdən başlamış yüzə yaxın mənbədən istifadə olunmuşdur. Tədqiqatçı mənbələrdən tutmuş ədəbiyyatşunaslıqla ən müasir müəlliflərin əsərlərinə qədər müraciət etmişdir. Səyahət incəliklə tamamlmış, onların içində özünü maraqlandıran məqamları seçərək olvan bir çələng hazırlamışdır.

Bu çələng gözəlliyi, əsrarəngizliyi, sırları ilə cazibədarır. Orada hər kəs mütləq onu sevindirəcək və maraqlandıracaq bir çiçək tapacaq. Hətta, ən sadə oxucu belə əsərin şirin dilini anlayar. Eyni zamanda onun dili olduqca elmi və fəlsəfidir. Doğrudur, kitabın dili ağır, yükü sanballıdır, lakin, sırvı oxucu üçün burada çox hikmətlər nəzərdə tutulmuşdur.

"Ön söz"də müəllifin keçdiyi yoldan, gərgin axtarışlarından, müəllifin bu günə qədər çapdan çıxmış əsərlərinin xronoloji təsnifatından yiğcam bəhs edilmişdir. Burada Hacı Həsənin hikmət dünyası, ədəbi axtarışlara var qüvvəsini sərf etməsi və fəlsəfi axtarışlarının səbəbləri barədə açıqlama verilmişdir. Bildirilir ki, Hacı Həsənin insanlara və insanlığa hələ çox sözü var.

Bu gün müəllifin sözü ariflərin Haqqa qovuşma məqamı barədədir. Niyə məhz ariflərin? Arif kimdir. Ariflik məqamı barədə nə bilirik? Bizim gündəlik həyatımızda bu nümunələrin nə kimi əhəmiyyəti var? Bu sualların hamısına əsəri oxumaqla cavab tapmaq olar. Bu yolda Sizə azacıq bələdçilik etmək işinizi asanlaşdırmaq istəyirəm.

Kitabın redaktoru Rövşən Fətişoğlu qısa olaraq kitabda-

kılar barədə məlumat vermiş, düzgün olaraq bildirmişdir ki, kitabın yazılışından məqsəd irfan barədə məlumat verməklə yanaşı həmçinin insanlara Haqqa qovuşmaq üçün bir qapı açmaqdır.

Həqiqətən də Hacı Həsən oxucusunun əlindən tutaraq onu sırlı aləmlərdən keçirib Haqqa gedən yolu göstərir. Bu yolu əsrlərlə keçənlərin nələrdən keçməsinə baxmayaraq dönməməsinin sırrını ona izah edir. Haqqı dərk edən insanı nə fiziki əzab, nə maddi yoxluq yolundan sapdırıa bilmez.

Bu kamil, yenilməz insan möhtəşəmdir.

Kitab səkkiz bölmədən ibarətdir. Başlanğıcda müəllif oxucusuna Şəriətdən-Həqiqətə gedən yoldan bəhs edərək insanın kamilləşməsində dörd mərhələnin rolunu çox səliqəli bir şəkildə izah edir. Şəriətlə Təriqətin sərhəddi, Təriqətdən Mərifətə kecid və nəhayət, Həqiqət haqqında fəlsəfi fikirlərin təhlili, həmçinin İslamda sanballı dəllillərə bunu sübuta yetirmək - budur müəllifin amalı.

Birinci hissə "İxləs" surəsinin izahı ilə başlanır və Allah yeganədir fikri açıqlanır. Eyni zamanda "Şəhidallah" ayəsi (Ali-İmran-18) barədə məlumat verir və ölməz irfan ustadı Füzulinin "Ya Rəbb, həmişə lütfünə et rohnüma mana" rədifli qəzəlinin şərhi ilə yanaşı, Seyyid Bəhrul-Ulumun rəyinə əsasən

Allah - təalaya tərəf gedilən yolu qaydaları(seyri-sülük) haqqında məlumat verilir. Təklilik Allaha məxsusdur fikrini Quran ayələri işığında və alimlərin, ariflərin və aqillərin sıfatları əsasında tam və dolğun şəkildə çatdırın müəllif "İslamda üçlük", "Pənci-Təni-Ali-Əba"-Beşlər cəmi (Əhlibeyt(ə), "Təthir" ayəsinin şərhi və "Hədisi-Kisa"nın kimiəti nəzərdə tutduğunu açıqlayır. Bu bölmədə ən maraqlı və olduqca təsirli gücə malik olan hissə Peğəmbərin(s) sadıq səhabəsi Salman Farsi haqqında olan əhvalatdır. Həsən Hüseyni taleyi nümunə ola biləcək şəxsiyyətlərin taleyindən ibrətamız hekayətlər vasitəsilə oxucunu tərbiyə edir. Məsələn, Salman Farsi möhkəm əqidəsi və sonsuz sədaqəti ilə nəinki Peyğəmbərin(s) və Əhli -Beytin(ə), hətta, Allahın özünün rəğbətinə nail olmuşdur. Allah ona müsəlman olaraq dünyasını tərk etmək istədiyi üçün kifayət qədər uzun bir ömür, rəğbət və sevgi, nəhayət, dəbdəbəli axiret dünyasını vermişdir. Bütün bunları qələmə alan müəllif bir daha vurğulayır ki, Haqqa qovuşmaq mümkündür.

Bundan sonra müəllif yeddi rəqəminin sırrində danışır. Yeddi Ulu Ozanın: S.İ.Nəsiminin, S.İ.Xətainin, Füzulinin, Yəmininin, Viraninin, Pir Sultan Abdalın və Qul Himmətin qısa bioqrafiyası və onların hansı nöqtədə, Haqqa təməsi barədə səhbət açır.

İkinci hissə, əsasən Həzərət Əliyə(ə) ithafdır. Bölüm "Qırqlar Məclisi" barədə səhbətlə bitir (beşikdən-behiştə).

Tarixən insanları birləşdirən bir çox cəmiyyətlər, ordenlər, kastalar, gizli və aşkar təşkilatlar, həmçinin məclislər mövcud olmuşdur. "Qırxlar Məclisi" də bu tip bir təşkilat formasıdır. Onların kimlərdən ibarət olması gizlidir. Onların hamisini Haqqə olan sevgi birləşdirirdi. Üzvlər aşağıdan yuxarı tabelilik əsasında idarə olunurmuş. Onlar üzübağlı olduğundan biri-digərini də tanımırı. Yalnız yuxarılar və bəsirəti ilə seçilənlər onları tanıya bilirdi. Qırxlar barədə, həqiqətərə adı insanlar üçün anlaşılmaz olduğundan yarı ciddi, yarı fantastik əfsanələrə çevrilib dildən-dilə bu günə gəlib çatıb.

Bütün bunlar hikmət aşiqi Hacı Həsənin də gözündən yayına bilməzdi. Ona sərraf gözü ilə yanaşan müəllif "Kırmızılar Meclisi" başlıqlı hissəni orijinalda olduğu kimi türk dilində təqdim etmişdir. Həmin bölümü bu mətnlə bitirməklə müəllif müsəlman dünyasında qırxlara münasibətin türk variantını nümunə kimi seçmiş, cəmi müsəlman dünyasında həmin mövqeyin hakim olmasını təsdiq etmək istəmişdir. Eyni zamanda türk dilinin möhtəşəm təqdimatında onun təsir qüvvəsini oxucuya aşılamağa çalışmışdır.

Kitabın canı, onun əsas bölmələrindən biri Üçüncü fəsildir. Bu, o deməkdir ki, ilk səhifədə kitabının adının altında yazılmış "Şəriət-Təriqət-Mərifət-Həqiqət" sözlərinin tam mənası çox geniş izahı ilə burada açıqlanmışdır. Düşüncələrini əsrlər boyu yaranmış şifahi və yazılı abidələrdən toplanmış tutarlı sitatlarla əsaslandırmaya çalışan H.Hüseyni istədiyinə əsasən nail olmuşdur.

Məsələn,

Şəriət, Təriqət - yoldur varana,

Mərifət, Həqiqət ondan içəri.

Yaxud

Məni məndə sorma, məndə deyiləm,

Bir mən vardır məndə, məndən içəri...

deyən Yunis İmrədən tutmuş, ozan-aşiq sənətinin dərin bilicisi, sazin, muğamın saraya yol tapmasına şərait yaradan könüllər sultani, qılınc və məntiq meydanının yeganə müzəffəri, Əqli-beyt(ə) aşiqi Ş.İ.Xətai, əqidəsi uğrunda dərisi soyulan S.İ.Nəsimi, haqq carçısı S.Ə.Şiravni, S.Ə.Nəbatı və s. Haqq aşıqlarından Miskin Abdal, Aşıq Qurbani, Aşıq Abbas Tuفارqanlı, Tikmədaşlı Xəstə Qasim, Göyçəli Aşıq Ali, Aşıq Ələsgər, Növrəs İman, Borçalı şair Nəbi, Aşıq Xındı Məmməd, Dədə Şəmsirdən yerində gətirilmiş bu sanbalda sitatlar kitaba bir ahəng qatıb.

Bölmədə iki nöqtəni vurğulamaq istəyirəm: 1. Eşq və Riyazət; 2. Hacı Bektaş Veli.

Əlavə edim ki, bölüm Hacı Bektaş Vəlinin barəsindəki əfsanələrə qarışmış həqiqətlə bitir.

Bütün ali insani təlim və nəzəriyyələrdə eşq ali nemət hesab olunur. Hacı Həsən də bu ali nemətin dəyərini yetərinə anlayıb. Allaha sevmək sevgilərin ən alisi olduğu kimi, ona çatmağın da ən çətin riyazət olduğunu anlamaq lazımdır. İnsan fiziki və mənəvi cəhətdən azad olmadıqca daim bir çatışmazlıq hiss edər.

Bu kitabda Haqqə çatmağın min bir vasitəsi təbliğ olunur. Hacı Vektaş Veli haqqında bölümün sonundakı yazıda semazənlerin rəqsleri və bu rəqsler vasitəsi ilə Haqdan alıb insana vermək üçün dua edən insanların zikr etməsi nəql olunur. Bu zikrin özündə də ecazkar bir qüvvə var. Mən bunun nə dərəcədə effektli olduğunu bilmirəm. Onu biliyəm ki, Hacı Həsən bunu deyirsə onun bir bildiyi vardır. Qaldı

Hacı Bektaşı Vəliyə, onun da ali bir mənsəb sahibi olaraq Allahın yanında yeri olduğu deyilir. Onun da qeyri-adı olmasına barədə rəvayətlər mövcuddur. Hacı Həsənin bu şəxsə xüsusi simpatiyası vardır. Öz arzularının ifadəsini məhz, Hacı Bektaşı Vəlidə gördüyündə onun üçün xüsusi fəsil ayırmış və bütün kitabı Hünkar Hacı Bektaş Vəliyə ithafat yazdığını bildirmişdir. Onun şəxsi keyfiyyətlərini, ya da heç olmasa bu şəxsiyyət haqqında bəzi şeyləri bilmək üçün mütləq kitabı təpib oxumaq lazımdır. Yeri gəlmışkən bildirmək istəyirəm ki, bu kitabın bir qıymətli cəhəti də İslam tarixində, fəlsəfədə və dünya ədəbiyyatında elə şəxsiyyətlər var ki, əslində onlar barədə bu sohihlikdə bir məlumatı yalnız bu kitabda bilmək olar. Hacı Həsən öz hədəfinə çatmaq məqsədilə çox nadir şəxsiyyətlər seçmiş, onları müxtəlif rakurslarda işqlandırmışdır. Məsələn, Ş.İ.Xətaini fateh və dövlət başçısı kimi tanıyırlar. Həsən Hüseyniyə isə o, daha çox şair, filosof kimi maraqlıdır. Onu, həqiqətən, özünün dediyi kimi Həzrət Əlinin(ə) ruhunun daşıyıcısı olaraq təqdim edir:

Xətaiyəm, göy atlıyam,

Sözü şəkərdən dadlıyam.

Mürtəza Əli zatlıyam,

Qazılər deyən Şah mənəm.

Cox maraqlı və şəxsən mənim sevdiyim mövzulardan biri Təsəvvüf - yəni sufilik - hər yüksək xasiyyət yiyələnmək və hər cür naqışlıkdən uzaqlıqdır. Sufilik orta əsrlər şərqiñin fəlsəfəsidir. Onun bir çox qolları və bu qollarda müxtəlif tanınmış dəhilərin yetişdiyi bəlliidir. Məsələn, Azərbaycan klassik ədəbiyyatında bu özünü hürufiliyin ən böyük nümayəndələrindən biri olan İ.Nəsiminin yaradıcılığında öz parlaq öksini tapmışdır. Yeri gəlmışkən bildirmək istəyirəm ki, H.Hüseyninin yaradıcılığında Nəsimi yaradıcılığına yeni münasibət mövcuddur. Bu barədə bir qədər sonra danışacağam.

Hüseyin ibn Mənsur Hellac təsəvvüfün ilk şəhididir. Bəlli, haqlı olaraq: onu öz zamanında da sufiliyin banilərindən hesab edirdilər. Qeyri-adı fikir sahiblərindən olan İsa Hüseynov dərvişin dili ilə Mənsur Hellaci belə təqdim edir: "... Mənsur Hellaci həqiqət istəməsi üstündə dilindən asıdlar". İnkışaf etmiş orta əsrlərdə və İslamin dərinləşib həkim din olduğu 12-15-əsrlərdə panteist fikirlər səsləndirmək bidətçilik hesab olunurdu. Bu tip şüərlər səsləndirən şəxslər istər Avropada, istər Şərqi "başqa cür düşünmək" üstündə edam olunurdular. Mənsur Hellac da öz dövründə bidətçi hesab olunan hürufilik elmində çox irəliləmiş insanlardan idi. Heç bir zorakılıq onu qorxutmurdu və əslində onun düşüncələrində Allahı inkar edəcək bir an belə yox idi. Sadəcə, onlar ənənəvi, keçilmiş yollandan imtina edərək daha üstün, daha kamil, Allaha çatmağın ən yaxın yolunu tapdıguna inanırdılar. Bu yol insanın özü idi. Onlar insanı Allahın təzahürü hesab edərək insanın özünə səcdə edirdi. Bununla da panteizmin - yəni insanı ilahiləşdirməyin əsasını qoydular.

Beşinci fəslin bütün materialları içinde mənə əziz olmayı, yaxud ikinci dərəcəlisi yoxdur. Burada elə başlıqlar var ki, onları ötürmək, yaxud sonraya saxlamaq olmaz. Məsələn, Qurani-Kərimdə şairlərə münasibət və Həsən Hüseyninin bu barədə açıqlaması verilir. Mən düşünürəm ki, əgər zamanında "Əş-Şüəra" surəsini oxumasaydım şeirlər yazardımmı? Bizim ətrafımızda çoxlu şairlik iddiyasında

olan adam var. Bacardı-bacarmadı şeirlər yazırlar. Görəsən onlar bu məqaləni oxusalar bir daha öz şeirlərinə Hacı Həsənin gözü ilə baxarları? Ya da Hacı Həsənin gələcəkdə şeir yazmağını təsəvvür etmək olarmı?

Altinci fəsildə son dərəcə vacib olan nöqtələr vardır. "Onu bəyəndim ki, Allah bəyəndi" (Baba Tahir Üryan). Ömər Xəyyam yaradıcılığında "Mey". Xüsusiət, Hacı Həsənin bir çox tarixi şəxsiyyətlər kimi Ömər Xəyyama da yəni yanaşması burada özünü bürüzə verir. Bəzən illər, əsrlər lazımlı olur ki, haqqında düzgün rəy verilməmiş faktları araşdırılsınlar və həqiqət öz yerini tapsın. Məsələn, "Xətai" təxəllüsü, Xəyyam "Mey"i, Nəsimi "bidətçiliyi" və sair yanlış anlaşılmalar kimi. H.Hüseyni bu və digər bir çox terminlərə yeni münasibət görtürmiş, səbr və təmkinlə onların publisistik şərhinə nail olmağa çalışmışdır.

Cox qiyomatlı bölməldən biri Fəridəddin Əttar barədədir. Heç bir şərh vermədən bu iibrətamız bölümü oxumağı məsləhət bilərdim.

Üstündən keçib gedə bilmədiyim bir bölüm isə şəxsən mənim həyat qədər sevdiyim S.İ.Nəsimi barəsindədir. Yuxarıda Nəsimi panteizmi barədə bir qədər sonra danışacağımı yazmışdım. Həm də Nəsimi barədə H.Hüseyninin ənənəvi fikirləri darmadağın edən başqa versiyaları var. Bunnadan biri onun adının düzgün deyilməməsidir. Nəsimi təxəllüsü ilə yazan şairin adı Seyid Əli olmuşdur. Şair ilk vaxtlar "Seyid"təxəllüsü ilə yazmağa başlamış, sonralar ən ağır ad olan "Hüseyni" təxəllüsü ilə davam etdirmişdir. Bu təxəllüsü IX əsrə Bağdadda "Ənəlhəqq" kəlməsi üstündə dar ağacından asılan Mənsur Həllacın əqidələrini davam etdirmək üçün seçmişdir. Amma, mövhumatçı ruhanilərlə yanaşı şairin öz yaxın adamları da bu təxəllüsü seçməkdə belə fikirdə olmuşlar ki, o, bu təxəllüsü İmam Hüseynin(ə) eşqinə götürmüştür. 1394-cü ildə Bakıya gələn şair burada müəllimi Nəsiminin fəlsəfəsindən ruhlanaraq Nəsimi (sabah yeli) təxəllüsünü götürmüştür və ömrünün sonuna qədər bu ada sadıq qalmışdır. Bu təxəllüsə yazdığı ilk qəzəl belədir:

*Dilbərə, mən səndən ayrı təndə canı neylərəm,
Tacü-təxti, mülkü malı, xanimanı neylərəm.*

*Dilbər aydır, ey Nəsimi, sabir ol, qılma fəşan,
Mən bu gün səbr eyləsəm, danla fəşanı neylərəm.*

Əgər bu tətqiqatdan məqsəd Hacı Həsən üçün Şəriət-dən başlanan yolu Həqiqət nöqtəsinə gətirməkdir və he-sab edir ki, bu nöqtə ən ali nöqtədir, demək olar müəllif ar-zusuna çatmışdır. Bu məqsədə yetişməyin ən yaxın yolu oxucu üçün isə Nəsimi barədə hissəni oxumaqdır. Çünkü:

*Bulmuşam Həqqi, Ənəlhəqq söylərəm,
Həqq mənəm, Həqq məndədir, Həqq söylərəm.*

hayqırın Nəsimi Həqiqətin yolunu həm Hacı Həsənə, həm qəlbində Allah sevgisi olan hər hansı Allah bəndəsinə nişan verməkdədir.

Dindar olmadığım üçün bir ilahiyyatçı Hacı Həsənin real hadisələrə və ifadələrə baxışı mənim baxışımıla üst-üstə düşməyə bilər. Bəzən hər hansı həqiqət barədə eyni peşədən olan insanların da fikirləri ziddiyət təşkil edir. Məsələn Nəsiminin:

*Səni bu hüsnü camal ilə, kamal ilə görüb,
Qorxdular Həqq deməyə, döndülər "insan" dedilər.
beyti mənim üçün sırf kamillik və gözəllik karşısındı*

bir etirafdır. H.Hüseyni isə başqa fikirdədir. Bunu da kitabı oxusunuz biləcəksiniz. Və son olaraq:

*Eye bülbüli-qüdsi, nə giriftari qəfəssən?
Sindir qəfəsi, tazə gülüstan tələb eylə!*

Burada da mənim fikrim sadədir. H.Hüseyninin şərhində isə bədən adlı qəfəsən bülbü'l kimi təqdim olunan ru-hun öz əsarətinə qarşı üsyənindən bəhs olunur.

Bu bölümə yeni ideya bir də budur ki, Hacı Həsən hü-rufiliyi təriqət kimi deyil, elm olaraq təqdim edir: "Hürufi-lik bir elmdir ki, banisi Həzrət Əlidir(ə)". Bununla o, yeni-dən "Bismilləh" ayəsi və "Bə" hərfinə, onun altındakı nöqtəyə - başqa sözlə hərf barədə elmə - hürufiliyə qayıdır.

Nəsiminin vətoni Şirvanda əsrlər sonra daha bir böyük sima parladı. Onun adı Seyid Əzim idi. Bu şəxsiyyətin adı bu kitabda ona görə yer almışdır ki, o da həqiqət yoxluğu əzabının daşıyıcısı idi. Bu axtarışlar bəzən sarkazm soyiv-yəsində çataraq kəsərli silaha - satira qamçısına çevrilirdi. Ruhani ailəsində və mühitində böyüüsə də həqiqətə ac id. Füzuli ruhunun daşıyıcısı olan bu şəxs təkcə qeyri-adi istedadı və fəlsəfi fikirləri ilə H.Hüseyninin diqqətni cəlb etməyib. Onun daha maraqlı fikri - özünü vəhşi mələyi cəna-bi - Cəbrailin(ə) ruhunun daşıyıcısı hesab etməsidir:

*Göstərir məscidi zahid ki, bu iman yoludur,
Bunu da bil ki, könül, meykədə ürfan yoludur.*

*Kəbəyə Əhli-həqqin batını dildəndi yolu,
Qeyri yol getsən əgər, quli-biyaban yoludur.*

Beşinci fəsil S.M.Şəhriyərin Həzrət Əli(ə) barədə dü-şüncələrinin şərhi ilə bitir. Sonrakı fəsillərdə H.Hüseyni da-ha çox folklorda və şifahi xalq yaradıcılığında - aşiq şeirində Şəriətdən- Təriqətə gedən yol barədə fəlsəfi düşüncələri araşdıraraq tədqiqatçı süzgəcindən keçirir. Burada maraqlı bölməldən biri Növrəs İmanın həqiqət haqqında düşüncə-ləri və müəllifin Növrəs İmana münasibəti barədədir.

Belə ki, müəllif Növrəs İmanın varlığında, düşüncələ-rində, insanlığa münasibətində özünü görür. Onun duyğularını öz ruhuna çox yaxın hesab edir:

*Gözüm açdım, mən yetişdim bəlaya,
Aşiq oldum elmi-əmri-Xudaya.
Növrəs İman üz tutanda üqbaya,
Şəfaətin üçün ümid var, Ağa!*

Sonda isə, iki böyük abidə "Dədə Qorqud" eposu və "Koroğlu" dastanı kitabın formatına uyğun olaraq dini baxımdan araşdırılmışdır. Bu fəsildə həqiqət axtarışı və ilahi eşqin təntənəsindən bəhs olunur. Müəllif haqlı olaraq işarə edir ki, həqiqətən də eşq ali nemətdir, Haqq qovuşma məqamıdır. İnsan iki səbəbdən hədəfə can atır, ehtiyacdən və sevgidən. Əslində sevgi özü də bir ehtiyacdır. Bu da ruhun ehtiyacıdır. Hər iki yol insanı Haqq'a qovuşdurur. Hesab edirəm ki, budur Hacı Həsənin oxucusu ilə bölüşmək istədiyi fikir.

Müəllifi və onun çoxsaylı oxucu kütləsinə bu kitabın çap-dan çıxmazı münasibətilə təbrik edirəm. Hesab edirəm ki, bu Həsən Hüseyni yaradıcılığının və tədqiqatının çox sanballı bir nəticəsidir. Gərgin fiziki və mənəvi axtarışların bəhrəsi-dir. Həm də çox dəyərli bir nəticədir. Ona göləcək yaradıcı-lıq yollarında böyük uğur və tədqiqat sevincləri arzu edirəm. Bu yolda Allah köməyin, Həzrət Əli(ə) dayağın, Peygəm-bər(s) və məsum imamlar yol göstərənin olsun. Amin!

Dilbər AĞAYEVA

ELNARƏ GÜNƏŞ

Elnarə Ayyət qızı Ağayeva (Günəş) 10 yanvar 1990-cı ildə Ağsu rayonu Kəndoba kəndində ziyali ailəsində doğulub.

2013-cü ildə "Anam təbiətin şah əsəridir" adlı bir kitabı çapdan çıxıb. "İtkin şəhər" adlı ikinci kitabı çapa hazırlanır. Şeir və müxtəlif səpkili məqalələri vaxtaşırı dövrü mətbuatda dərc olunub. Şeirləri almanaxlara, xüsusən də "Şirvan şairləri" və "İsmayıllı inciləri" almanaxlarına daxil edilib.

Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin, "Dağçıçəkləri" ədəbi dərnəyi, İsmayıllı Yazarları, Ağsu Yazarları ictimai birliyi və "İti qələm" respublika ədəbi birliyinin üzvüdür.

Sənin

Sən mənim gözümün içini baxma,
Gözlərim yandırar gözünü sənin.
Lal su tək o yana, bu yana axma,
Bu gediş azdırar özünü sənin

Baxışlar baxışdan sevgi doğurur,
Fürsət bilib şeytan səni çağırıar.
Yandırıb külünü göyə sovurar,
Taprazlar bir qotrə közünü sənin.

Gərəyim deyildir indi bu qayğı,
Şübhəli təzimlər, israrlı saygı.
Yenicə köksündə böyüyən duyğu,
Mənə çatdırmasın ərzini sənin.

Sənin xətrinə

Bir sevginin tarixini yazaram,
Bir arzunun məzarını qazaram.
Lazım gəlsə ömür boyu susaram,
Tək sənin xətrinə, sənin xətrinə

Biganəlik ürəyimi ağrıdır,
Şirin sözün hissərimə oğrudur.
Hər nə desən, deyəcəyəm doğrudur
Tək sənin xətrinə, sənin xətrinə.

Zəmanənin ələyindən keçərəm,
Oyunundan, kələyindən keçərəm.
Hər gün, hər an ürəyindən keçərəm,
Tək sənin xətrinə, sənin xətrinə.

Dörd yanında mən olanda görmədin,
Nə qəmgin, nə sən olanda görmədin.
Mən də səni dəyişdikcə gözlədim.
Tək sənin xətrinə, sənin xətrinə.

Çəkər

Çalış öz yurdunda yarat yuvanı,
Gəzsən də yad eli, özgə obanı.
Yenə əvəz etməz Azərbaycanı,
Könlüm Təbriz həsrətini hey çəkər,
El dərdini kaman ağlar, ney çəkər.

Bir gün torpağıma çökdü çən, duman,
O, gündən çəkişir bizimlə zaman.
Bilmirdik ki, evimizdə yaşayan,
Sırtımızdan ox tuşlayıb, yay çəkər,
El dərdini kaman ağlar, ney çəkər.

Qarabağ dərdini tüm cahan ağlar,
Gecə zülmət ağlar, səhər dan ağlar.
Yurd dağlıb, bulaqlarım qan ağlar,
Qan da olsa su aparar, çay çəkər,
El dərdini kaman ağlar, ney çəkər.

Yaz aylarında

Torpaq nəfəs alır, küləklər gülür,
Yarpaq piçıldayırlar, çiçəklər gülür.

Damarda qan coşur, ürəklər gülür,
Doğur səmimiyyət yaz aylarında
Loğmandır təbiət yaz aylarında.

Məlhəmdir yağışı, günəşi, mehi
Dağda bar dumanın dan yeri şəhi.
İnsan yaşadıqca duyur fərəhi,
Çekilməz əziyyət yaz aylarında,
Loğmandır təbiət yaz aylarında.

İzin ver, öyrədim özümə səni

*Musa Yaqubun "Öyrətmə özünə,
öyrətmə məni" şeirinə ithaf*

Sən qəlbinin qapısını bağlama,
İzin ver öyrədim özümə səni.
Sonrasını burax mənim ağlıma,
Öyrədəcəm dərdə, dözümə səni.
İzin ver, öyrədim özümə səni.

Sənin dəndlərinin ayaqları var,
Mənim də yaramın qaysaqları var.
Ayıra bilməzlər, nə haqları var?
Tutmamış oduma, közümə səni,
İzin ver, öyrədim özümə səni.

Getdi

*Şair Namiq Dəlidəğlinin "Heç nəyi qalmadı
getdi!" misrasına istinadən...*

Geri dön deməzlər özü gedənə,
O mənim həmdəmim olmadı, getdi.
Gələndə bir dünya vermişdi mənə,
Apardı, heç nəyi qalmadı, getdi.

Düşünməzdəm, illər onu soyudar,
Özgə laylasına rahat uyudar.
Dedim, bəlkə yada salıb qayıdar,
O isə yadına salmadı, getdi.

Yaman incimisəm lal baxışından,
Mürgülü, yuxulu, kal baxışından.
Ögey, acız, soyuqlu baxışından,
İncimiş könlümü almadı, getdi.

Qalar

Xislətimiz olub bizim əzəldən,
Muğayətdir dil qulaqdan, göz əldən.
Qeyrət umar, namus umar gözəldən
Mərd doğulan mərd yaşayar, mərd qalar.

Ta əskidən bu eldə, bu obada,
Adət olub ulu dədə babada.
Söz danışib, sərt kəsibə bir vədə,
Kişi kəsən şərt əbədi şərt qalar.

Millət var ki, özgələrdən pay umar,
Millət də var Tanrıdan haqq-say umar.
Bir obanı taladılar, soydular,
El köçsə də yaşıdagı yurd qalar.

Çərxi-fələk dövr etsə də tərsinə,
Anlatmaz ki, düzü nədir, tərsi nə.
Dönüb sərt qaydalar həyat tərzinə,
Bu qanunlar sərt yazılıb, sərt qalar.

Millətimi Allah özü qorusun!

Haqsızları Haqq əli ilə vurulsun,
Ədalətin tərəzisi qurulsun
Vətənimə silah çəkən yağılar,
Silah tutan qollarınız qurusun.

Mərdlər üçün çox qurulub planlar,
Məşəqqətlər, fitnə-fəsad yalanlar.
Düz ilqarı, düz məsləyi olanlar,
Mümkün deyil peşəsindən yorulsun.

Lazım gəlsə, oğul kimi, ər kimi,
Mən də döyüşəcəm bir əsgər kimi,
Görüm bizim məsum şəhidlər kimi,
Düşmənimin bütün xalqı qırılsın.

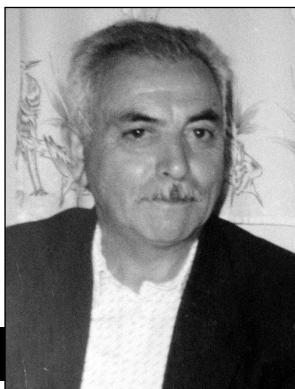
Tarix boyu sinə gərdik dəndlərə,
Erməni tek çaqqallara, itlərə.
Gücmüz bəllidir çox millətlərə
Millətimi Allah özü qorusun!

Altında

Qan qoxulu işlər ləngimədikcə,
Acizik, "bəlkə" nin, "kaş"ın altında
Cəbhədə döyüşlər səngimədikcə
"Yasdıq daşa dönür" başın altında.

Oyaqkən yatanlar asan oyanmaz,
Var olanın dəyərini duyammaz.
Qaş yerində qərar tutub dayanmaz,
Göz rahat durmasa qaşın altında.

Xalqımızı soy-kökündən qırıldılar,
Böhtan atıb üzümüzə durdular.
"Başımıza kül töküb, daş vurdular"
Baş da ucalarmı daşın altında?

HAŞXAL YOLÇUYEV

HALLARIN, DAĞLAR

Dösdərində tər bənövşə bitməsin,
Qayalarda kəkliklərin ötməsin.
Xaçpərəstlər mətləbinə yetməsin,
Xar olsun yağının, malların, dağlar.

Zirvələrin ağ dumanlı qar olsun,
Ermənilər - vətənsizlər xar olsun.
Yaxşısı, pisinə dedim ar olsun,
Hər yerdən pozulsun halların, dağlar.

Lilparlı, yarpızlı bulaq başında,
Qoyun-quzu mələşməsin döşündə.
Yaxşı günün heç olmasın yaşında,
Olmasın şad günü onun, a dağlar.

Qarmı yağış duman başın alıbdı,
Gül nərgizin saralıbdı, solubdu.
Arxacların, binələrin qalıbdı,
Düşmənin şad günü olmasın, dağlar.

Soruşasan sən Haşxalın halını.
Kəsdirəsən it Vazgenin dilini.
Hartın Silva bağladıbdı yolunu,
Düşmənin şad günü olmasın, dağlar.

Ola

Səhər - səhər dolaylarda,
Gəzdiyim çağlarım ola.
Gün çıxmamış şəhi düşə,
Gəzdiyim yerlərim ola.

Göy kişnəyə, duman çökə,
Çobanlar sağ-sola səkə.
Yağış narın-narın tökə,
Gəzdiyim ellərim ola.

Əskilmir başının qarı,
Kəsilib dövləti, vari,
Yadına düşüb Todarı,
Gəzdiyim yaylaqlar ola.

Todardı dağların gözü,
Gül-çiçəkli bahar, yazı,
Dösdərində qoyun-quzu,
Mələşə, o çağım ola.

Dumanı ola başında,
Bulaqlar qaynar döşündə,
Haşxal deyir bu yaşimdə,
Gəzdiyim dağlarım ola.

NOVRUZ

Qış çıxıbdi, yaz gəlibdi,
Bülbüllər bağa qonubdu.
Novruz bize xoş gəlibdi.
Novruz xoş gəldin, xoş gəldin.

Baharın gülşən çağına,
Gözəllərin oylağına,
Şəki, Şirvan yaylağına.
Novruz xoş gəldin, xoş gəldin.

Qarşılıq səni yazda,
Könül açar telli saz da,
Sevinc alar oğlan, qız da,
Novruz xoş gəldin, xoş gəldin.

Baxçaların güllərinə,
Şux gözəllər tellərinə,
Azərbaycan ellərinə,
Novruz xoş gəldin, xoş gəldin.

Qoşalaşır ömür yazla,
Aşıqlar da telli sazla,
Haşxal deyər xoş avazla,
Novruz xoş gəldin, xoş gəldin.

SARA XANIM

Sara xanım, nə küsübsən,
De dərdini mənə, Sara.
Fikir, xəyalala dalmışan,
Sara xanım, Sara xanım.

Qıraqacı baxıb gedirsən,
Bağrimon başın didirsən,
Mənə yaman naz edirsən,
Sara xanım, Sara xanım.

Bağ, eyləmisən xəzəl,
Biz yaxşı dostlardıq əzəl.
Mənim yarım səndən gözəl,
Sara xanım, Sara xanım.

Cox deyirdin Haşxal usta,
Qurbanam vəfali dosta,
Hər nə desən gözüm üstə,
Sara xanım, Sara xanım.

DAĞLARIM

Həsrətini çəkə-çəkə,
Dərdim yetib yüzə, dağlar.
Süsən, sünbül, tər bənövşə,
Ləzzət verib bizə, dağlar.

Ceyran, cüyür oylaqlara,
Göy çəmənli yaylaqlara,
Coşğun, soyuq bulaqlara,
Həsrət qaldım sizə, dağlar.

Çiyələkli dərələrdən,
Ağ sürülü bərələrdən,
O Kəkklikli qayalardan,
Enib gəldim düzə, dağlar.

Zəhrimara dönüb aşım,
Bu fitnədən çıxmır başım,
Çox deyir qohum, qardaşım,
Niyə gəldin gözə, dağlar?

Səhərin gülşən çağında.
Gəzəydim Todar dağında,

Çeşməsində, bulağından,
Türkün adı, izi, dağlar.

Duman dolana başında,
Tər bənövşə var döşündə,
Haşxalın da bu yaşında,
Mehrən salıb sözə, dağlar.

GÖZƏL

Bu gün mən bir gözəl gördüm,
Sinəsi qara bənzəyir.

Yanında bir qız əyləşib,
Hələ kal nara bənzəyir.

Gözəlnən olaydım aşna,
Dolanaydım qız başına.
Girə Təbriz qumaşına.
Pətəydə bala bənzəyir.

Biri mimdi, biri cindi,
Onları yaradan kimdi?
Biri təzə doğmuş gündü,
Gecədə aya bənzəyir.

O yarın hilal qaşları,
Bilmirəm nəyə bənzəyir.
Biri yasin surəsidi,
O biri yara bənzəyir.

Haşxal, gələn bahar, yazdı,
Gözəllərdə işvə - nazdı.
Ən sevdiyim telli sazdı,
Bilmirəm nəyə bənzəyir.

A CEYRAN

Gözəllikdə bir dənəsən,
Yanaqların ala, Ceyran.
Cilvələnin dur qarşısında,
Qol boynuma sal, a Ceyran.

Siyah zülfün dəstə-dəstə,
Həsrətindən mənəm xəstə,
Qoşa-qoşa yanaq üstə,
Düzdürübsən xal, a Ceyran.

Haşxal sənin marağında,
Şəhdi-şəkər dodağında,
Məcun kimi sorağında,
Ləblərindi bal, a Ceyran.

MÜNDƏRİCAT

Redaktor guşəsi

- "Mən Kəhər atın belində, xəncər də mənim belimde..."	1
- Şair Şahməmməd Dağlaroğluunun 60 yaşı tamam olması münasibətilə Azərbaycan Yazıcılar Birliyinin təbriki	2

Publisistika

- Haciməmməd MƏMMƏDOV - "Sözü ilə ucalanınsın" (Şair Şahməmməd Dağlaroğluunun 60 yaşı tamam olması münasibətilə)	3
- Vahid MƏHƏRRƏMOV - "Yazıcı müharibə əleyhinə olmalıdır" (Tanınmış yazıçı Elçin Hüseynbəyli ilə müsahibə)	8
- Həsən HÜSEYNİ - "Şeyx Fəzlullah Nəimi yaradıcılığında hürufilik elmi"	20
- Əlabbas BAĞIROV - "Ağdama bənzəyən Eyvaz"	32
- Əli BƏY AZƏRİ - "Damət Salmanoğluunun yeni kitabı "Ömür - gün qatarı" adlanır"	42
- Vaqif AĞALAROV - "Bu vətən uğrunda can verərəm mən" (Şair Ələsgər Talıboğlu yaradıcılığı haqqında)	68
- Dilbər AĞAYEVA - ""Ariflərin haqqı qovuşma məqəmi" kitabının təqdimatı"	73

Poeziya

- Şahməmməd DAĞLAROĞLU - "Vaxtında", "Qismətim", "Salam, ay xanım", "Eləmisən", "Gözəl", "Nışanə", "Görmüşəm", "Sənin səsin gələndə", "Bayati - şeir", "Bilmədim", "Daha" (şeirlər)	5
- Aygün SADIQ - "Mən gedirəm", "Bircə qadın", "Şəhidlərə ithaf", "Görüş (Aprel səhifəsindən)", "İsterəm bir vüsal şairi olum", "Olmur", "Ata" (şeirlər)	10
- Sahib ABDULLAYEV - "O köhnə kişilər qeyb olub, baba", "Çağdır", "Dağlar", "Kəm verib tanrı", "Oldu", "Mən", "Gedirəm", "Vallah, bu gələn yaz köhnə yaz deyil", "Əldən getdi", "Ürəyim neçə paradır", (şeirlər)	17
- Mahir CAVADLI - "Yaxşı ki", "Vətən", ""Bəsit"ə qəsd", "Bəlkə biz iblisiq, insan deyilik", "Güvənə bilmirəm day gözlərimə", "Dünya ilə nə işin", "Bizə düşmən nə lazımlı" (şeirlər)	23
- Şərqiyyə ZƏNGİLANLI - "Dede Korkutca", "Canlar çiçek aşar Çanakkalade" (şeirlər)	29
- Fazıl BULUD SÜLEYMANOV - "Sevgi pulmu.., mən sədəqə istəyim?", "Ağlamıram, yaş tökülür gözümən", "Min illərdir haqq gəzirəm", "Dönmə geri, igid əsgər", "Üzün qara olsun, ay gidi dünya", "Dərdli gözü yaş, şairəm", "Nəyinə gərəkdir.., dərdin şəlesi", "Haqlılar günahkar olub" (şeirlər)	30
- Yaqub MƏĞRUR - "Altmış yaşım", "Eyle", "Qələmində söz bişir (Yazıcı Əli bəy Azərinin 50 illiyinə)", "Gözlə, Qarabağım, dönbüb gəlirəm", "Bu qız" (şeirlər)	36
- Damət SALMANOĞLU - "Özünə bağlama məni", "Payızdır", "Ömür-gün qatarı", "Torpaq", "Düşmən öz qanına boyansın gərək", "Yürüyün düşmən üstünə", "Ömrümün aynası", "Nəvə" (şeirlər)	43
- Elman ƏKBƏR - "İlham olubdu", "Döz, mənim taleyim", "Dünya məni tanımadı", "Ruhum göylərə qalxıb", "Getmə, səndə özüm qalıb", "Eşqdir yeganə", "İnsan donunda", "İncidir", "Kamilleşirsən" (şeirlər)	48
- Mehriban İBRAHİMOVA - "Qoruyun belə insani", "Mən niyə beleyəm", "Tapa bilməzsən", "Ürəyim", "Olmur", "Səslə", "Xəyanət etmə", "Hara gedir belə dünya", "Həsrətin sonu", "Tənhalıq", "Gəl, qurtar payızın əlindən məni" (şeirlər)	53
- Yaşar QAFQAZLI - "Öldürdüyüň oğlanam", "Olacağam", "Gəlir", "Həyat sevgisi", "Gecələr", "Bir gülüş yetər", "Nə var ki, dünyada sevgidən gözəl?", "Gözlə məni", "İnciyər-inciyyər", "Elə bil yenidən vuruldum sənə", "Sinəmin" (şeirlər)	58
- Surxay HATƏM MÖVLANVERDİ - "Məni görməyə gəldin", "Düşmənlə üzbeüz duran oğullar", "Daqlara qar yağıdı", "İndi vəfa zamanı ömürdə" (şeirlər)	65
- Ələsgər TALIBOĞLU - "Yaşamağa dəyər", "Dağlar məni çağırır", "Kaş ki düşməyəydi qələm kəsərdən", "Şəhid şəhər Xocaliya elegiya", "Göz aćdım", "Ömür yaşadım", "Köksündə vətən sevgisi", "Yavaş-yavaş", "O sahildə, bu sahildə", "Çiçəklərin düyüünü", "İkisi də bənzərsiz" (şeirlər)	70
- Elnarə GÜNƏŞ - "Sənin", "Sənin xətrinə", "Çəkər", "Yaz aylarında", "İzn ver, öyrədim özümə səni", "Getdi", "Qalar", "Milletimi Allah özü qorusun", "Altında" (şeirlər)	76
- Haşxal YOLÇUYEV - "Halların dağları", "Ola", "Novruz", "Sara xanım", "Dağların", "Gözəl", "A ceyran" (şeirlər)	78

Nəşr

- Şəfaqət CAVANŞİRZADƏ - "Gecikmiş namus" (hekayə)	12
- Camal ZEYNALOĞLU - "Mətanət" (hekayə)	25
- Evvaz ZEYNALOV - "Parkda" (hekayə)	34
- Nemət BƏXTİYAR - "Məhsul istehsalının asan yolu", "Quzu", "Bal" (yumoristik hekayələr)	38
- Bəxtiyar ƏLİYEV - ""Dozor" postu" (hekayə)	45
- Ayaz İMRANOĞLU - "Görüş" (hekayə)	51
- Meyxoş ABDULLA - "3-cü mərtəbə..." (hekayə)	56
- Əli BƏY AZƏRİ - "Saqqalın hörməti", "Möhlət" (hekayələr)	61